

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OBČANSKÁ VÁLKA V SÝRII
Z PERSPEKTIVY ČESKÉ A NĚMECKÉ DIPLOMACIE

Autor práce: Tereza Novotná

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Šepták, Ph.D.

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

Ročník: 3.

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 10. května 2019

.....

Tereza Novotná

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat třem osobnostem, které pro mě v průběhu mého studia a akademického rozvoje byli největší podporou.

Zprvé děkuji panu profesoru Bernhardu Stahlovi, díky jehož poutavým přednáškám vznikl námět na tuto bakalářskou práci.

Zadruhé děkuji panu Janu Václavu Königovi, M.A., za všechny hodiny, které se mnou strávil nad tvorbou motivačních dopisů a přípravou mého dalšího akademického působení.

A zatřetí, největší dík patří panu doktoru Miroslavu Šeptákovi, Ph.D., za odborný dohled, neustálé dodávání motivace a pozitivní energie, a veškerou pomoc při tvorbě této bakalářské práce. Bez jeho opravdu pečlivé kontroly by tato práce měla mnohem nižší kvalitu, než má.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá tématem jedné z největších humanitárních katastrof od druhé světové války – syrskou občanskou válku. Důraz je kladen na postoje české a německé diplomacie vůči tomuto konfliktu. Nejprve je čtenář obeznámen s aspekty autoritářského vládnutí na Blízkém východě. Tyto aspekty jsou analyzovány v širším kontextu, ve vztahu k Arabskému jaru, které začalo v roce 2011 a později se vyvinulo do Arabellion (Arabélie). Zadruhé jsou vylíčeny hlavní události Syrské občanské války (až do konce roku 2018), aby čtenář mohl získat přehled o průběhu této války. V neposlední řadě jsou autorkou analyzovány a komentovány přístupy české a německé diplomacie vůči záležitostem v Sýrii. Jelikož oba státy, ČR i SRN, jsou členy Evropské unie, která má vlastní Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, je tento aspekt také zmíněn v závěru práce.

Klíčová slova:

Syrská občanská válka, Česká zahraniční politika, Německá zahraniční politika, Arabské jaro, Bašár al-Assad, chemické zbraně, Islámský stát, Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU

Abstract

This bachelor thesis elaborates on the topic of one of the biggest humanitarian crises since the Second World War – the Syrian Civil War. Special attention is given to the perspective of Czech and German diplomacy regarding this conflict. At first, the reader is made familiar with the aspects of authoritarian ruling in the Middle East. These aspects are analysed in a broader context, regarding the Arab spring, which started in 2011 and later developed into Arabellion. Secondly, the main events of the Syrian Civil War (till late 2018) are described as well, so that the reader can get an overview of the process of this war. And last but not least, the Czech foreign policy and the German foreign policy towards the affairs in Syria are analysed and commented by the author of the thesis. As both countries are members of the EU, which has its own Common Foreign and Security Policy, this aspect is also mentioned in the conclusion of the thesis.

Key words:

Syrian Civil War, Czech foreign policy, German foreign policy, Arab spring, Bashar al-Assad, chemical weapons, Islamic State, Common Foreign and Security Policy of the EU

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Autoritářské vládnutí na Blízkém východě, jeho fungování a proměny vlivem Arabského jara	11
2. Vznik a eskalace syrské občanské války	21
2.1 Protestní fáze	23
2.2 Fáze eskalace	27
2.3 Fáze regionálního rozšíření	32
3. Současný vývoj konfliktu (2017–2019)	37
4. Stanoviska a postoje ČR a SRN k syrské válce a jejímu vývoji	42
4.1. Česká republika	42
4.2. Spolková republika Německo	52
4.3. Kontext Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU	61
Závěr	65
Seznam literatury a zdrojů	67

Seznam použitých zkratk

- AfD – Alternative für Deutschland = Alternativa pro Německo
- AMO – Asociace pro mezinárodní otázky
- CDU/CSU = Unionsparteien, Union = koalice Christlich Demokratische Union Deutschlands a Christlich-Soziale Union in Bayern = koalice Křesťanskodemokratické Unie Německa a Křesťansko-sociální Unie Bavorska
- ČR – Česká republika
- ČT – Česká televize
- EEAS – European External Action Service = Evropská služba pro vnější činnost
- EU – Evropská unie
- FDP – Freie Demokratische Partei = Freie Demokraten = Svobodná demokratická strana
- IS, též ISIS nebo ISIL – Islámský stát = Islámský stát v Iráku a Sýrii = Islámský stát v Iráku a Levantě
- KRG – Kurdish Regional Government = Kurdská regionální vláda
- KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy
- MZV – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
- NATO – North Atlantic Treaty Organisation = Severoatlantická aliance
- NKVDZ – Národní koordinační výbor pro demokratickou změnu
- OPCW – Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons = Organizace pro zákaz chemických zbraní
- OSN – Organizace spojených národů
- PESCO – Permanent Structured Cooperation = Stálá strukturovaná spolupráce
- PKK – Partiya Karkerên Kurdistan = Strana kurdských pracujících
- SNR – Syrská národní rada
- SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands = Sociálnědemokratická strana Německa
- SRN – Spolková republika Německo
- SSA – Svobodná syrská armáda
- SZBP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika
- ÚMV – Ústav pro mezinárodní vztahy
- USA – United States of America = Spojené státy americké
- VŠE – Vysoká škola ekonomická v Praze
- YPG – Yekîneyên Parastina Gel = Lidové obranné jednotky

Úvod

Téma syrské občanské války jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala, protože dle mého názoru jde o nejsmutnější humanitární katastrofu a nejbrutálnější válku od 2. světové války. Mediální prostor je plný obrázků dětí i dospělých, nevinných civilistů, kteří v záškubech umírají, a jde jim bílá pěna od úst. Nebo obrázky o něco „šťastnějších“ civilistů, kteří sice přežili, ale truchlí nad zkrvavenými těly svých nejbližších. Chtěla jsem tento konflikt poznat do hloubky, zanalyzovat, proč k němu došlo a proč trval (trvá) tak dlouho. V práci se snažím zodpovědět, jaké jsou rozdíly postupu ČR a SRN v přístupu k válce v Sýrii? Jakou roli zde hraje Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU? Mají obě země skutečný vliv na (vy)řešení konfliktu? Pokud ano, jaký?

Úvodní kapitola se zabývá kořeny autoritářského vládnutí na Blízkém východě. Fungují zde naprosto jiná pravidla než v EU. Z toho důvodu pro mě bylo zásadní zasadit státní aparáty Blízkého východu do širšího kontextu. Zároveň se v první kapitole zabývám událostmi Arabského jara a tím, proč se v jednotlivých státech Maghrebu a Blízkého východu toto revoluční hnutí vyvíjelo různě. Hlavním zdrojem kapitoly je článek *Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring*¹ od Dr. Evy Bellinové, komparativní politoložky a expertky na blízkovýchodní politiku, výzkumné pracovnice Brandeis University v USA.²

Druhá kapitola pojednává o průběhu války od roku 2011 do roku 2016, kdy proběhlo nejvíce událostí a došlo k největší eskalaci konfliktu. Troufám si tvrdit, že jde o velice nepřehledný konflikt, co se počtu a motivací bojujících stran týče. Snažila jsem se vybrat ty nejdůležitější události a být maximálně stručná, zároveň také aby text byl přehledný i pro čtenáře, kteří se v problematice neorientují detailně. V tom mi pomohla kniha *Internationale Politik verstehen*³ od profesora Bernharda Stahla, experta na komparativní politologii, teorii identit a německou zahraniční politiku, výzkumného pracovníka Universität Passau.⁴

¹ BELLIN, Eva. *Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring*. *Comparative Politics*. The Graduate Center, City University of New York, 2012, 44(2), s. 127–149.

² Eva Bellin. In: *Brandeis University: Department of Politics* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <http://www.brandeis.edu/politics/people/faculty/bellin.html>.

³ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017.

⁴ Prof. Dr. Bernhard Stahl. In: *Universität Passau: Professur für Internationale Politik* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: http://www.phil.uni-passau.de/internationalepolitik/team/personendetails/?target=30024&module=TemplatePersondetails&config_id=7159c8d0d2d665b0640649fe924a184b&range_id=ea1d477e4bb81199e2de779193d14b1b&user_name=stahl09.

Třetí kapitola se věnuje aktuálnímu vývoji války v Sýrii, v letech 2017–2019. Kromě zásadních událostí se také hlouběji zabývá rolí mezinárodních aktérů v těchto událostech, především USA a Ruska. Tato role je zmiňována již v předchozích kapitolách, nicméně ve třetí kapitole dostává širší kontext. Hlavní zdroj této části představuje kniha *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*⁵, jejímž autorem je Dr. Christopher Phillips, působící na Queen Mary University v Londýně.⁶

Čtvrtá a poslední kapitola této bakalářské práce se zabývá českou a německou zahraniční politikou v přístupu k občanské válce v Sýrii a zároveň také kontextem Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Hlavními východisky části o české diplomacii jsou jednotlivá roční vydání knihy *Česká zahraniční politika* (v letech 2011–2017), vydávané Ústavem pro mezinárodní vztahy (ÚMV). Různé oblasti české zahraniční politiky každoročně zhodnocují odborníci jednotlivých oborů mezinárodních vztahů. Každý rok také vydává think-tank Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) publikaci *Agenda pro českou zahraniční politiku*, jejíž vydání v letech 2012–2018 jsem použila také. Tyto publikace kromě shrnutí a zhodnocení obsahují také doporučení, jak by mohli jednotliví aktéři české diplomacie svou politiku vylepšit.⁷ Kromě zhodnocení expertů z ÚMV a AMO jsem použila i oficiální postoje a vyjádření Ministerstva zahraničních věcí ČR a vlády.

Co se části čtvrté kapitoly pojednávající o německé diplomacii týče, vycházela jsem především z oficiálních tiskových zpráv Bundestagu a spolkového ministerstva zahraničí (*Auswärtiges Amt*), a také z oficiálních vyjádření na webových stránkách jednotlivých relevantních politických stran zastoupených v Bundestagu. V části o SZBP EU mi byl velice nápomocný článek s názvem *Germany and EU Policy*⁸ od profesora Sebastiana Harnische z Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg.⁹

⁵ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018.

⁶ Dr Christopher Phillips, BA (Cambridge), MSc (LSE), PhD (LSE). In: *Queen Mary University of London: School of Politics and International Relations* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.qmul.ac.uk/politics/staff/profiles/phillipschristopher.html>.

⁷ Nejedná se o oficiální stanoviska AMO, nýbrž o vyjádření expertů na mezinárodní vztahy, jak zahraniční politiku ČR vnímají oni.

⁸ HARNISCH, Sebastian. *Germany and EU Foreign Policy*. In: *Universität Heidelberg: Institut für Politische Wissenschaft* [online]. 8. 1. 2018 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: https://www.uni-heidelberg.de/md/politik/harnisch/person/publikationen/harnisch_2018_germany_and_eu_foreign_policy_8.1.2018.pdf.

⁹ Prof. Dr. Sebastian Harnisch. In: *Universität Heidelberg: Institut für Politische Wissenschaft* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.uni-heidelberg.de/fakultaeten/wiso/ipw/mitarbeiter/harnisch/person/>.

Naprosto zásadním zdrojem, prolínajícím se všemi kapitolami, pro mě byly zprávy z médií, televizních i tiskových. Veliký důraz jsem kladla na zachování co největší „neutrality“ a vyhnutí se konspiračním webům. V tom mi v případě anglicky píšících a vysílajících médií pomohla analýza The Media Bias Chart¹⁰ od společnosti Ad Fontes Media, kterou založila americká právnička Vanessa Oterová. Jedná se o podrobnou analýzu, která média hodnotí dle jejich důvěryhodnosti (jde o reportování faktů, propagandu, nebo šíření vymyšlených lží?) a dle jejich politické orientace (levice-střed-pravice). Nejčastěji jsem ve své bakalářské práci čerpala z příspěvků *BBC News*, *Al Jazeera*, *Reuters*, *CNN*, *Foreign Policy*, *The New York Times* a *The Washington Post*. Z německých médií to pak byly *Süddeutsche Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *ZEIT ONLINE* a *SPIEGEL ONLINE*. U česky publikujících médií jsem vybírala především příspěvky veřejnoprávní *České televize* a *Českého rozhlasu*. Použila jsem ale i články z *Aktuálně.cz* či *MF DNES*, které jsou soukromými subjekty, nicméně příspěvky, které jsem využila, většinou vycházely ze zpráv ČTK, která je také veřejnoprávní.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je analýza rolí ČR a SRN v syrské občanské válce. V české společnosti bohužel již od propuknutí konfliktu panuje mnoho mýtů o událostech tohoto brutálního konfliktu, a především o tématu uprchlíků a roli kancléřky Angely Merkelové. Z toho důvodu jsem se pokusila poskytnout čtenáři nový náhled na to, co všechno Česká republika a Spolková republika Německo učinily pro to, aby zabránily eskalaci války a pomohly syrským občanům zasaženým válkou.

¹⁰ The Media Bias Chart. In: *Ad Fontes Media* [online]. ©2015-2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.adfontesmedia.com/intro-to-the-media-bias-chart/>.

1. Autoritářské vládnutí na Blízkém východě, jeho fungování a proměny vlivem Arabského jara

Syrskou arabskou republikou zmítá již od roku 2011 krvavý konflikt, jenž si vyžádal velké množství obětí. Za účelem lepší orientace v událostech a strukturách této humanitární katastrofy je vhodné nejprve porozumět určitým neformálním principům, na kterých funguje blízkovýchodní kultura. Především, jak funguje autoritářství¹¹ státních zřízení na Blízkém východě a jak je možné, že v arabském světě stále převládá jako systém vládnutí a nepodlehlo ani jednomu z procesů demokratizace, jak se stalo v jiných regionech. Arabské státy se totiž vyhnuly dokonce i třetí vlně demokratizace, která zasáhla téměř polovinu světa od roku 1974¹².

Existuje mnoho faktorů, které přispívají k přetrvávání autoritářství v Arabském světě. Jedná se především slabost občanské společnosti, úkladnou manipulaci a rozdělování opozičních sil, kooptaci společenských sil skrz distribuci renty (*rent-seeking society*¹³); trafikanství, méně rozvinutou ekonomickou liberalizaci, převahu monarchistického státního zřízení a její specifické fungování v tomto regionu, přijetí liberalizované autokracie a efektivní manipulaci s politickými institucemi jako například politickými stranami či volebními zákony.

¹¹ Systém vyžadující po lidech absolutní poslušnost a upírající jim svobodu jednat tak, jak si přejí. – Definice Cambridgeského slovníku, srov. Authoritarian. In: *Cambridge Dictionary* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/authoritarian>.

¹² Tzv. demokratizační vlny jsou konceptem Samuela Huntingtona, první probíhala mezi lety 1828–1926 (začala v USA a zahrнула více než 30 zemí, mezi nimi také Švýcarsko, Německo a Rakousko), druhá mezi lety 1943–1962 (začala s blížícím se koncem druhé světové války a počet demokratických zemí se z počtu 12 ztrojnásobil na 36, s čímž souvisel i proces dekolonizace a celkové zvýšení počtu států) a třetí po roce 1974 (Portugalsko, Španělsko, Řecko a většina latinskoamerických států). Mezi těmito vlnami probíhaly tzv. protivlny. Huntington svou práci ukončil třetí vlnou, nicméně vědci vnímají pády komunistických režimů ve střední Evropě jako vlnu čtvrtou a někteří vědci považují za čtvrtou vlnu i Arabské jaro. Srov. BERNAUER, Thomas, Detlef JAHN, Patrick KUHN a Stefanie WALTER. *Einführung in die Politikwissenschaft*. 3. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2015, s. 156–157.

¹³ Hlavní myšlenku rent-seekingu představil v roce 1967 americký ekonom Gordon Tullock, jméno této myšlenky pak dala v roce 1974 rovněž americká ekonomka Anne Krueger. Princip rent-seekingu spočívá v tom, že lidé tzv. hledají rentu, když se pro sebe snaží získat určité výhody ve smyslu zajišťování finanční podpory pro zboží, které vyrábí, či kvůli tomu, do jaké společenské třídy patří, nebo se mohou snažit prosadit určité regulace, které poškodí jejich konkurenci. Například starší lidé mohou být pro zvýšení plateb na sociální pojištění; výrobci oceli si často přejí regulace importu oceli, atd. Tzv. rent-seeking societies jsou společnosti, kde si hospodářské subjekty konkurují v tom, která z nich bude mít na danou službu či zboží monopol. Vyřazením konkurence dochází ke zkrácování cen ve prospěch nabízejícího, většinou bývají příliš vysoké. V takovémto systému často může obstát pouze podnik, který má patronaci státu (ministerstvo financí nebo vnitra), členové části společnosti, které jsou z podobné podpory vyloučeni, mohou z důvodu regulace trhu dosáhnout pouze na malé výdělky či úplně zkrachovat. Frustrace nad těmito poměry může mít dramatické poměry, například sebeupálení prodejce zeleniny v Tunisku, které odstartovalo Arabské jaro. Srov. HENDERSON, David R. Rent Seeking. In: *The Library of Economics and Liberty* [online]. © 1999-2019 [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <http://www.econlib.org/library/Enc/RentSeeking.html>; STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 349–350.

Premisa komparatistky a expertky na blízkovýchodní politiku Evy Bellinové¹⁴ zní, že Blízký východ není autoritářský proto, že by mu významně chyběly předpoklady pro demokratizaci, ať už kulturní, socioekonomickou nebo institucionální. Mnoho ostatních regionů mělo podobnou nevýhodu, přesto se jim podařilo onen posun k demokracii uskutečnit. Region Blízkého východu ovšem odlišuje přítomnost podmínek, které pěstují a přiživují již silně zakořeněné autoritářství. Mezi ně patří především existence výrazně masivního donucovacího aparátu, který disponuje jak kapacitou, tak vůlí potlačovat demokratické iniciativy pramenící ze společnosti. Tato vůle i kapacita jsou dle Bellinové důsledkem shluku čtyř faktorů, z nichž první dva jsou význačné pro daný region, ostatní dva nikoliv.

Zprvce se jedná o finanční prosperitu již zmiňovaného donucovacího aparátu, ten může být takto masivní díky přístupu k ropě, zemnímu plynu a dalším významným strategickým aktivům, kterým většina států tohoto regionu disponuje.

Druhý faktor úzce souvisí s prvním – udržování mezinárodních kontaktních sítí. Mnohým blízkovýchodním státům se povedlo vybudovat tyto sítě v době po studené válce kvůli jejich potenciálu sloužit bezpečnostním zájmům Západu, například zajišťování spolehlivé zásoby ropy a zemního plynu a ovládnutí nábožensky inspirovaných teroristických hrozeb.

Třetí faktor představuje podprůměrná úroveň institucionalizace donucovacího aparátu; je nižší v takových regionálních mocnostech jako například právě v Sýrii a Saudské Arábii, stejně jako v Jordánsku, Maroku, Libyi, Yemenu a v královstvích v Perském zálivu, naopak vyšší úroveň institucionalizace lze najít v Egyptě a Tunisku.

A začtvrté, nízká úroveň občanské mobilizace, která by mohla vyústit v konfrontaci onoho donucovacího aparátu za účelem reformy, k čemuž Eva Bellinová dodává:

„První dva faktory – finanční prosperita a udržování mezinárodní podpory – jsou zásadní k určení kapacity donucovacího aparátu, to znamená fyzické prostředky ke shromáždění mužů a materiálu nezbytného k potlačování. Ostatní dva faktory, úroveň institucionalizace a úroveň občanské mobilizace, jsou zásadní k určení vůle donucovacího aparátu potlačovat. Je-li donucovací aparát organizován spíše patrimoniálně (vrchnostensky) než institucionálně, s největší pravděpodobností bude

¹⁴ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 128.

méně chápat vůči myšlence změny režimu, protože pravděpodobněji by byl reformou „zničen.“ Zatlačena ke zdi ve světle potenciální zkázy, bezpečnostní elita mnohem pravděpodobněji přistoupí k potlačování demokratických reformátorů.¹⁵ K potlačování protestů je třeba disponovat armádou. Zde vyvstává zásadní otázka, se kterou se potýkaly vlády každé jednotlivé arabské země, kde propukly konflikty: Bude armáda na protestující střílet či nikoliv? Dezertují její členové?

V Tunisku i Egyptě se armáda rozhodla nestřílet, v obou případech byli vládnoucí autokrati donuceni uprchnout ze země. Jelikož ale ostatní arabské státy jsou méně homogenní než Tunisko a Egypt a vyskytují se zde významné regionální, etnické, ale i náboženské štěpné linie¹⁶, které vládci mohou zneužít dle hesla „rozděl a panuj“¹⁷, měly zde protesty mnohem dramatičtější vývoj. V Bahrajnu armáda stála po boku vládnoucího monarchy, navíc s podporou ze Saudské Arábie.¹⁸ Civilisté byli potlačeni a vládce přežil. V Libyi se situace zkomplikovala ještě více – armáda se rozdělila, část odmítla střílet na civilisty, přičemž druhá část chtěla střelbou bránit Muammara Kaddáfího¹⁹. Konflikt eskaloval až k občanské válce. Z tohoto jasně vyplývá, na čem závisí přežití režimu – zdali se armáda rozštěpí, jako se stalo v Libyi, nebo jestli zvládne situaci udržet a bude pokračovat v represích (Bahrajn). Ptáme-li se, zda armáda/donucovací aparát dezertuje, je vhodné se zaměřit na to, kdy se tak děje. Autoritářské režimy při plnění bezpečnostních

¹⁵ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 129.

¹⁶ Teorii konfliktních (též štěpných) linií (tzv. *cleavages*) vytvořili politologové Stein Rokkan a Seymour Martin Lipset. Její princip spočívá v rozdělování společnosti (resp. členů určitého systému) na menší části, kritériem tohoto dělení je zpravidla kontroverzní otázka, příslušnost k určité skupině či politický názor. Teorie dává do kontextu dvě dimenze (teritoriální a funkcionální) a dvě revoluce, které byly zcela zásadní pro vývoj evropských států, neboť proběhly v každém z nich – národní revoluce (kdy docházelo k budování národa a vývoji státních center) a poté průmyslová revoluce (která v průběhu industrializace vytvořila nové sociální struktury a nové problémy). V případě teritoriální dimenze tedy vznikly dvě konfliktní linie – během národní revoluce centrum vs. periferie a během průmyslové revoluce město vs. venkov. Co se funkcionální dimenze týče, během národní revoluce vznikla linie církev vs. stát a během průmyslové revoluce linie vlastníci vs. pracující. Srov.: HLOUŠEK, Vít. Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny. *Politologický časopis* [online]. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2002, (4), s. 399–414 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <http://www.politologickycasopis.cz/cz/archiv/2002/4/>.

Příkladem konfliktních linií v případě zmiňovaných arabských států může být například šiitští vs. sunnitští muslimové, křesťané vs. muslimové, drúzové vs. alawité aj.

¹⁷ KHALIDI, Rashid. Reflections on the revolutions in Tunisia and Egypt. In: *Foreign Policy* [online]. ©2019, 24. 2. 2011 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2011/02/24/reflections-on-the-revolutions-in-tunisia-and-egypt/>.

¹⁸ Bahrain Profile – Timeline. In: *BBC News* [online]. 12. 11. 2018 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541322>.

¹⁹ Plukovník Muammar Kaddáfí byl nejdéle vládnoucí vůdce v Arabském světě, ale i v celé Africe. Tuto zemi s velkými ropnými rezervami a 6 miliony obyvatel vedl 42 let (1969–2011). Srov. Profile: Muammar Gaddafi. In: *Al Jazeera* [online]. 22. 8. 2011 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/2011/02/201122117565923629.html>.

potřeb spoléhají na různé instituce, včetně několika odvětví armády (pozemní vojsko, námořnictvo, letectvo), zpravodajské agentury, policii, často též i pretoriánskou gardu.²⁰ Ve chvíli, kdy v zemi propuknou masové protesty, policie i zpravodajské agentury jsou většinou přehlcneny a otázka přežití režimu se obrací právě na armádu a její ochotu přijít s tanky, těžkými zbraněmi a dostatečným počtem mužů k potlačení masového povstání. V případě odhadu šancí režimu na přežití se u protestů, jaké proběhly v rámci Arabského jara²¹, stačí podívat na charakter armády a její kapacity. Ve všech případech povstání Arabského jara (nejspíše kromě Bahrajnu) však nehrál zásadní roli počet tanků a mužů, úspěšné vojenské potlačení konfliktů záleželo na vůli potírat účast na protestech. Jak již bylo zmíněno výše, v Tunisku a Egyptě se nestřílelo, v Bahrajnu ano, v Libyi došlo k rozštěpení armády, v Sýrii taktéž. Co může vysvětlit tyto rozdíly v jednotlivých zemích? V této souvislosti se dva faktory prokázaly jako zásadní – institucionální charakter armády a míra občanské mobilizace.²²

Použití smrtící síly vůči civilistům je problematické v mnoha ohledech; hrozí podrytí image armády jakožto obránce národa, především jsou-li davy protestantů složeny ze zástupců tohoto národa a nemohou být přehlíženi a zařazeni k těm „druhým“, ať už se jedná o sociální třídu, rasu apod. Zároveň účast armády ve smrtících útocích narušuje její vlastní zájem o udržení vnitřní soudržnosti, disciplíny a morálky v rámci vojenských sborů. Čím více totiž civilisté vypadají jako vojáci přivolaní k tomu, aby civilisty stříleli (zároveň také čím je počet takovýchto civilistů větší), tím je pravděpodobnější, že vojáci na nižších armádních pozicích neuposlechnou rozkazy, a dokonce i opustí své pozice.²³

Co se týče občanské mobilizace a její zásadní role v tom, zda armáda dezertuje či nikoli, je-li počet protestujících malý, není užití smrtící síly vůči nim až tolik problematické. Ale v případě, kdy míra mobilizace je vysoká, bude i cena za tuto represi stejně vysoká, jelikož užití brutální síly vůči velkým počtům civilistů bude vypadat jako nelegitimní hromadné vraždění.

Druhý faktor, který zásadně ovlivňuje rozhodování armádní elity v otázce „dezertovat či povraždit“, představuje strukturální charakter armády. Nejdůležitější

²⁰ Elitní jednotka osobních bodyguardů pro vládcu.

²¹ Série protivládních protestů ze strany řadových občanů států arabského světa (tzn. státy severní Afriky + Blízkého východu), která začala v prosinci 2010 a trvá dodnes.

²² BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 130–131.

²³ Tamtéž, s 131–132.

otázkou se v tomto aspektu jeví, zdali je armáda organizována institucionálně či patriarchálně (dědičně). Tento rozdíl se jeví zásadní především proto, že určuje míru, do jaké jsou jednotlivé osoby armádní elity osobně zainteresovány v přežití režimu.²⁴ Kde armáda funguje spíše institucionalizovaně, tzn. kde nábor členů a jejich povyšování záleží spíše na výkonu a dovednostech daných aktérů než na politice, tam existuje jasné rozlišení veřejných (služebních) a privátních záležitostí. To zakazuje destruktivní chování vůči společnosti. Disciplína je totiž udržována skrze vštěpování služební etiky a striktního vynučením hierarchie zasloužené na základě spíše výkonu než trafikantství, podněcování rivalit mezi skupinami vojenských příslušníků aj. V nastavení, kdy existují podmínky takové, že vojenské jednotky mají pocit identity oddělené od státu, tam si logicky snáze dovedou představit úplné odtržení od režimu a život i mimo něj, či v jiném režimu. V některých případech vojenské elity dokonce mohou dojít i k přesvědčení, že jejich zájmům nejlépe poslouží, když se autokrata zbaví, je-li čím dál tím častěji vnímán jako národní břemeno.

Naopak tam, kde je armáda organizována dědičně a její vůdci jsou svázáni s režimem ať už pokrevně, nábožensky či etnicky, kde kariéernímu postupu vládne trafikantství a politická loajalita spíše než zásluhy, kde hranice mezi tím, co je veřejné a co soukromé, jsou nejasné a kde kromě trafikantství převládá i ekonomická korupce a predátorství, tam se osud a zájmy vojenských vůdců stanou přímo korelující se stabilitou režimu. Má-li armáda eminentní zájem na přežití režimu kvůli pokrevním či náboženským a etnickým vazbám, nebo i ekonomickým vazbám, má výraznou pobídku ke střílení civilistů, i přestože takováto akce podryvá její legitimitu v jiných oblastech.²⁵ V případě Sýrie dohnaly prezidenta Bašára al-Assada²⁶ obavy z dezertování jeho armády k tomu, aby se spoléhal na jednotky, které jsou čistě alawitské²⁷, že se jim podaří potlačit protesty po celé zemi. Příkladem takové alawitské jednotky je takzvaná Čtvrtá elitní divize (někdy též Čtvrtá brigáda), kterou vede prezidentův mladší bratr Maher al-Assad. Tato vojenská skupina, známá svou brutalitou, je v důsledku své propojenosti s režimem

²⁴ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 132.

²⁵ Tamtéž, s. 133.

²⁶ Bašár al-Assad je syrským prezidentem od roku 2000, kdy převzal úřad od svého otce, který byl prezidentem Sýrie téměř 30 let. Od roku 2011 bojuje proti rebelským skupinám, které usilují o jeho svržení. Srov. Bashar al-Assad. In: *Forbes* [online]. [cit. 2019-03-04].

Dostupné z: <https://www.forbes.com/profile/bashar-al-assad/#6acc35a82730>.

²⁷ Vládnoucí rod Assadů jsou Alawité, většina Syřanů jsou Sunnité.

i alawitskému původu nesmírně loajální a naopak tvrdou silou bojuje proti rebelským jednotkám a sunnitským dezertérům z nižších pozic syrské armády.²⁸

Jedním z velmi důležitých a nevyhnutelných faktů života v arabském světě je relativně nízká úroveň politické mobilizace na většině úrovní a vrstev společnosti během posledního půlstoletí. Přestože snad každá arabská země zažila nějakou formu protestů, nikdy se tak nestalo v tak velkém měřítku, ať už co se počtu protestujících či následných důsledků pro společnost týče. Takovéto protesty se udávaly ve zbytku světa (Jižní Korea, východní Evropa, Latinská Amerika, subsaharská Afrika), kde zapříčinily velké změny v režimech. Proč se tak nedělo a až na výjimky dosud neděje i v arabském světě? A proč jsou všichni tedy tolik zaskočení masovostí protestů Arabského jara, když jinde jsou s trochou nadsázky na denním pořádku?

Politické vysvětlení pro toto selhání v mobilizaci je nejpřesvědčivější, jelikož silné potlačování ze strany režimu v těchto státech činí účast na demonstracích, protestech a shromážděních velice riskantní. Zároveň zde je konstruktivní politická soutěživost, kterou vidíme v západních zemích, prakticky nemožná. Proto ohromně překvapilo vidět desítky, ne-li stovky tisíc, mnohdy až miliony²⁹ běžných občanů různých sociálních původů přidávat se k protestům volajícím po politické změně napříč arabským světem. Jak lze toto náhlé vzednutí občanské mobilizace vysvětlit? Při pohledu na státy, kde nepokoje započaly jako první – Tunisko a Egypt, si lze všimnout čtyř faktorů, které jsou nezbytné pro rozpohybování protestu: dlouhodobé rozhořčení s pocitem křivdy, emoční spouštěč, vědomí o beztrestnosti protestu a přístup k novým sociálním médiím³⁰.

V případě, kdy režim v dané zemi dlouhodobě potlačuje politický život a rozhořčení nad represí, korupcí a ekonomickým strádáním eskaluje, jsou protesty nevyhnutelné. Obzvláště, je-li vládnoucí elita zapletená ve velkém rozsahu do uplácení a trafikantství. Jen v roce 2015 muselo úplatek zaplatit 50 milionů obyvatel Blízkého východu a severní Afriky, jinak by jim byla odeprána například i základní zdravotní péče a jiné nutnosti potřebné pro život. Dle Transparency International byli k placení úplateků

²⁸ JACINTO, Leela. 'The enforcer' who heads Syria's dreaded army division. In: *France24* [online]. ©2019, 1. 3. 2012 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20120301-enforcer-who-heads-syria-army-fourth-division-maher-bashar-assad>.

²⁹ ALEXANDER, Ruth. Counting crowds: Was Egypt's uprising the biggest ever?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 16. 7. 2013 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-23312656>.

³⁰ Sociální média jsou „*formy elektronické komunikace (jako například pro sociální networking a microblogging) skrz které uživatelé vytváří online komunity k sdílení informací, myšlenek, osobních zpráv a jiného obsahu (například videa)*.“ Srov. Social media. In: *Merriam-Webster (dictionary)* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20media>.

nuceni především mladí lidé mezi 18 a 34 lety, zároveň se 61 % obyvatel tamějšího regionu domnívalo, že oproti roku 2014 se situace ohledně korupce zhoršila.³¹

Hovoříme-li o emočních spouštěčích, je bezpochyby důležité zdůraznit, že běžní občané nevyjdou do ulic příčinou dlouhodobého rozvažování, či kvůli nalezení politické alternativy. Obyčejní lidé začnou demonstrovat ve chvíli, kdy jimi pohne nějaká silná emoce, například hněv, strach, či euforie. V Tunisku občany do ulic vyhnalo nejprve pobouření nad sebeupálením prodejce ovoce a zeleniny Mohameda Bouaziziho a později rozhodnutí režimu potlačovat protesty zapříčiněné touto událostí tvrdou silou.³²

V Egyptě pobouření vyvolalo také více faktorů, nejvýraznějšími z nich byla brutální vražda lidskoprávního aktivisty Khaleda Saida³³, nespravedlivé volby v listopadu 2010, ve kterých byla těžce diskreditována opozice³⁴, ale také zvýšení cen potravin³⁵ během zimy³⁶.

Protesty v Egyptě a Tunisku sice potvrdily důležitost emocí v mobilizaci společnosti, nicméně je též jasné, že počet protestujících volajících po změně chování

³¹ 50 million people in the Middle East and North Africa paid bribes last year. In: *Transparency International* [online]. 3. 5. 2016 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/50_million_people_in_the_middle_east_and_north_africa_paid_bribes_last_year.

³² Poté, co se Bouazizi upálil, mnoho lidí ho nazývalo hrdinou a mučedníkem, přejmenovali po něm náměstí v onom městě, kde zemřel. Jeho strýc, který také prodával na pojezděném stánku ovoce a zeleninu, sdělil: „*Vládní inspektoři měli ve zvyku zabavovat nám zboží a požadovat úplatky. Kvůli jejich tyranii se Mohamed zapálil.*“ V den, kdy se Bouazizi stal lidskou pochodní, 17. 12. 2011, se dostal do konfliktu s inspektorkou, která mu zabavila veškeré zboží, protože odmítl zaplatit úplatek a dle místních obyvatel a Bouaziziho rodiny ho údajně měla též udeřit do tváře a urazit jeho zesnulého otce. Srov. WATSON, Ivan a Jomana KARADSHEH. The Tunisian fruit seller who kickstarted Arab uprising. In: CNN [online]. ©2019, 22. 3. 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/03/22/tunisia.bouazizi.arab.unrest/index.html>; LAGEMAN, Thessa. Mohamed Bouazizi: Was the Arab Spring worth dying for?. In: Al Jazeera [online]. ©2019, 3. 1. 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2015/12/mohamed-bouazizi-arab-spring-worth-dying-151228093743375.html>.

³³ Egyptian activist Khaled Said died of 'asphyxia, not choking'. In: *France24* [online]. ©2019, 24. 9. 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20110924-egypt-evidence-khaled-said-death-not-caused-drugs-popular-uprising>.

³⁴ SHENKER, Jack. Egypt's rulers tighten grip amid claims of election fraud and intimidation. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 30. 11. 2010 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/nov/30/egypt-poll-electoral-fraud-claims>.

³⁵ ZURAYK, Rami. Use your loaf: why food prices were crucial in the Arab spring. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 17. 7. 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2011/jul/17/bread-food-arab-spring>.

³⁶ Existují též názory expertů, které mluví o opaku a nejsou přesvědčeni o až tolik důležité roli cen jídla, aby způsobily revoluci, srov. CINCOTTA, Richard. High Food Prices an Unlikely Cause for the Start of the Arab Spring. In: *News Security Beat* [online]. Washington, D. C.: Environmental Change and Security Program. Woodrow Wilson International Center for Scholars, ©2007-2019, 7. 4. 2014 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.newsecuritybeat.org/2014/04/high-food-prices-arab-spring/>.

Osobně zastávám názor, že ceny (a dostupnost) jídel možná nebyly tím naprosto nejdůležitějším aspektem, který odstartoval revoluci napříč celým arabským světem. Rozhodně ale byly jedním z vícero faktorů, které se sčítaly do té doby, než pohár trpělivosti občanů přetekl, a vyšli do ulic.

režimu by nenarostl tolik, pokud by neexistoval další faktor, a tím je pocit beztravnosti. Eva Bellinová k tomuto tématu říká: „Účast v masovém protestu je do určitého stupně záležitost kalkulace ceny a benefitu. Většina lidí, kromě zapřisáhlých aktivistů, váhá s účastí na protestech, myslí-li si, že během jejich účasti budou zraněni či zabiti. Ale pokud jsou lidé přesvědčeni, že cena za účast není velká, tím spíše se přidají. Proto je často při demonstracích pozorovatelný kaskádový efekt. Jakmile demonstrace dosáhnou určité velikosti, mají tendenci nabalovat se jako sněhová koule. Čím více lidí se k protestům přidá, tím nižší je šance jednotlivce, že bude zraněn. V číslech je jistota. Tímto způsobem racionální kalkulace rizika do určité míry určuje, kdy lidé budou mobilizovat.“³⁷

Právě tato racionální kalkulace rizika dovedla Tunisany k tomu přidat se ve velkých číslech k demonstracím – jakmile bylo jasné, že armáda nebude střílet. To se prokázalo, když se 13. ledna 2011 rozšířilo jedno video na nejznámější sociální síti pro sdílení videí, YouTube, kde bylo vidět, jak armáda nejen že odmítá střílet na davy protestujících, ale dokonce snad i zasahuje mezi policií (která na davy útočila) a protestujícími. Tím se dostáváme ke čtvrtému, poslednímu faktoru, který ovlivňuje nastartování masových protestů – role sociálních médií a satelitní televize. Mobilní telefony s možností přehrávat videa a sledovat na nich sociální média (Facebook, Twitter, YouTube aj.) a satelitní televizi (kanály Al-Jazeera, Al-Arabiya) umožnily občanům mobilizaci, která by v takovémto rozsahu byla při tak represivních podmínkách, jaké jsou popsány výše, prakticky nemožná. Sociální média i satelitní televize poskytly platformu pro sdílení příběhů a symbolů, které přizivovaly účast v protestech. Zároveň tyto platformy také představovaly způsob koordinace a synchronizace tisíců občanů, což umožnilo tyto protesty vůbec uspořádat, i přes absenci formální organizační struktury (tu by totiž režim velice tvrdě zdecimoval). Jedním z nejznámějších příkladů mobilizace občanů pomocí sociálních médií je stránka na sociální síti Facebook, nesoucí název *We are all Khaled Said*.³⁸

³⁷ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 137.

³⁸ Příspěvky na této stránce informovaly téměř v reálném čase o dění v Egyptě a zprostředkovaly tím pádem informace o masovosti protestů, což dle názoru mnoha expertů, se kterými já souhlasím, povzbudilo egyptský lid k další účasti na protestech. Příklad takového příspěvku: WE ARE ALL KHALED SAID. [Video of protests in Cairo...] In: Facebook [online]. 26. ledna 2011 19:08 [cit. 2011-05-26]. Dostupné z: https://www.facebook.com/elshaheed.co.uk/posts/196430270370449?__xts__%5B0%5D=68.ARCQdiQ3vEUswRC_eZ2bL8hNjwuiBjfaKzfOGBlbtLQl7oYQPmM8pCmM8JRnsvkmvGa4rRrgiM9V-QPKgxrITKRoxTif1zoTljpXUgA5rvGyGTNXKyeunwWLZW8QNV_tNWxrUYAvxbkCD1cHlfuA1D0XNw-pg9f0nsPd-VPVdg2Bk6Rg-upQARCTd6fOmQLQRDuVSMIGunZ8ezyu2Ag6lulrWktJ2LcaNln14iyBN9Hhq81SJzYcE-

Dle experta na blízkovýchodní politiku Marca Lynche tato nová média mohou podněcovat průběžnou kolektivní aktivitu i přes velká omezení autoritářského vládnutí – především kvůli schopnosti těchto médií neustále přinášet nové informace v reálném čase, podporovat difúzi a zvyšovat cenu, kterou by pro vládu měla represe občanů (tím, že média dokumentují vládní excesy a pak je vystaví na pohled mezinárodní audienci).³⁹

Je třeba nepřeceňovat roli médií v sesazování autoritářských režimů a vytváření demokracie. Autoritářské režimy mohou využít přesně tatáž média k tomu, aby cíleně našla, následně monitorovala, rozdělila a ovládla opoziční síly. Zároveň také přestože sociální média umí usnadnit organizaci kolektivních akcí, které dokážou svrhnout autoritářský režim, identická média mohou být méně efektivní v následném postupu tvoření demokracie.⁴⁰ Stejně vlastnosti, které tvoří výhody sociálních médií ve vyhýbání se autoritářské represí – anonymita, spontánnost, nepřítomnost hierarchie – mohou být přesně ty aspekty, na kterých může selhat pokus o vytvoření funkční demokracie postavené na institucionálním základu.⁴¹

Dle Evy Bellinové lze při bližším pozorování regionu dovodit, že přítomnost či absence čtyř již výše zmiňovaných proměnných (dlouhodobé rozhořčení obyvatel doprovázené pocitem křivdy, emoční spouštěč, vědomí o beztrestnosti protestu a přístup k novým sociálním médiím) žádným jednoduchým způsobem nekoreluje s kolísáním účasti na protestech evidovaných v arabském světě v roce 2011. Například důvody rozhořčení, které motivovaly k protestu tuniský a egyptský lid – korupce, represe a ekonomické strádání – se vyskytovaly v téměř každé zemi arabského světa, přesto ne každá z nich byla zachvácená masovými protesty. Emoční spouštěče, které vyhnaly lidi do ulic, například sebeupálení „mučedníků“ a vystavení úžasnému vítězství „moci lidu“

YdO2VqfgIS1BTaN1338c9VpeHntngXtyDBo-H6x3he_4Qx54Yie4YJy9qmkAz609EARWOCrz-9i-AsC848iTt5I3BZuiyAk&__tn__=-R.

Srov. Egypt: "We are all Khaled Said". In: *BBC* [online]. © 2014, 17. 11. 2011 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/worldservice/programmes/2011/02/110217_outlook_egypt_protests_khaled_said.shtml.

³⁹ LYNCH, Marc. After Egypt: The Limits and Promise of Online Challenges to the Authoritarian Arab State. *Perspectives on Politics* [online]. 2011, 9(02), s. 301–310 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S1537592711000910.

⁴⁰ Podrobněji se k problematice role sociálních médií v tvoření a fungování demokracie (včetně záležitostí posledních několika let, jakými jsou trollové či botové) vyjadřuje tento článek skupiny mezinárodních expertů: TUCKER, Joshua, Yannis THEOCHARIS, Margaret E. ROBERTS a Pablo BARBERÁ. This explains how social media can both weaken – and strengthen – democracy. In: *The Washington Post* [online]. ©1996-2019, 6. 12. 2017 [cit. 2019-03-09].

Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/12/06/this-explains-how-social-media-can-both-weaken-and-strengthen-democracy/?noredirect=on&utm_term=.adffe668a752.

⁴¹ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 139.

nad diktátory, byly přítomné v zemích jako Alžírsko, Maroko, Jordánsko, přesto nemobilizovaly protirežimní davy. A pravděpodobně nejvíce ohromující zjištění – absence beztrestnosti důsledně nevymýtila nadšení k protestu. Například v Sýrii protestující pokračovali v mobilizaci i přes zřejmé úmysly ozbrojených složek použít proti nim smrtící síly. Armáda opakovaně střílela do davů, přesto se protestující znovu shromažďovali a čelili kulkám. Specifičnost situace v Sýrii spočívá v tom, že používání smrtící síly ze strany režimu bylo konzistentní a neústupné, přičemž by mnoho teoretiků předvíдалo, že takové chování povede k ústupu ze strany protestujících.⁴²

Události Arabského jara také znázorňují fenomén známý jako „moc nákazy“ (*the power of contagion*, nebo také moc rozšíření – *the power of diffusion*). Existuje mnoho historických příkladů takové „nákazy“, mezi nimi nejznámější studentské protesty v druhé polovině sedmdesátých let 20. století v průmyslových západních zemích, či protesty, které dovršily pád totalitních komunistických režimů v celé východní Evropě v roce 1989. Co pohání tyto vlny protestů, jak se šíří? Dle teze Davida Patela, Valerie Bunceové a Sharon Wolchikové existuje několik faktorů urychlujících rozšiřování protestu. Jedním z nich, který může jednotlivé způsoby šíření odlišovat, jsou strukturální vlivy (jak fungují jednotlivé skupiny, které podporují přijetí různých změn v režimu), nebo také určité aspekty chování, to znamená změny ve strategiích jednotlivých aktérů v návaznosti na nový vývoj v sousedních zemích. Zároveň může být šíření protestů úmyslné, výsledek spolupráce mezi aktéry jednotlivých skupin či práce nadnárodní sítě angažované v šíření změny. Také se může jednat o důsledek efektu demonstrací, sílu samotného precedentu (výsledku jeho i strategií, o které se opírá) změnit kalkulace a chování aktérů, kteří působí v jiných skupinách či jednotkách.⁴³

Ve chvíli, kdy padne režim v jedné zemi (například v Tunisku), zdánlivě nemožné se stane možným a kombinace analogického přemýšlení s převahou naděje a euforie nad racionální kalkulací risku, ceny a zisku vede k tomu, že se lidé inspirovali z předchozích úspěšných případů. Lidé se pak namotivují k činům, které by dříve třeba ani nezvažovali. Toto vedlo například Syřany k protestování, i když to znamenalo čelit palbě ze zbraní.⁴⁴ Eva Bellinová zdůrazňuje: „*Postup Arabského jara potvrzuje pohled, že precizní*

⁴² BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 139–140.

⁴³ PATEL, David, Valerie BUNCE a Sharon WOLCHIK. Diffusion and Demonstration. In: LYNCH, Marc. *The Arab Uprisings Explained: New Contentious Politics in the Middle East*. New York: Columbia University Press, 2014, s. 59.

³⁴ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 140.

duplikace strukturálních podmínek je méně významná než síla analogického myšlení v řízení protestů tohoto druhu.“⁴⁵ Tím pádem mnoho politických jevů (včetně protestu, revoluce či přechodu k demokracii) neodpovídá základním předpokladům teoretizování v sociálních vědách, tzn. „nezávislosti případů“. Kde se jednotliví aktéři mohou učit z předchozích příkladů a napodobovat je, jedná se o tzv. mezipřípadový vliv, *cross-case influence*.

Velice významné body v sociální mobilizaci obyvatelstva představují sdílená kultura a historie, tím pádem i určitá identita. Právě tyto faktory definují parametry rozšíření protestu mnohem více, než geografická blízkost. Především vnímání určité stejnosti posiluje analogické myšlení, kulturní a historická blízkost je zásadnější než geografické sousedství. V tom spočívá důvod, proč se vlna protestů v roce 2011 přenesla z Egyptu a Tuniska do zemí, jako jsou Sýrie a Jemen, které si nejsou geograficky blízké, a naopak se nerozšířila do zemí subsaharské Afriky. Toto zjištění by mohlo přinést určité opodstatnění investic do kulturních, historických a lingvistických základů areálových studií, které jsou pro politiku právě tímto podstatné.⁴⁶

2. Vznik a eskalace syrské občanské války

Německý expert na mezinárodní vztahy Bernhard Stahl dělí syřskou válku na tři na sebe navazující etapy: Zaprvé tzv. *protestní fázi*⁴⁷, která začíná propuknutím mírových protestů proti Assadovu režimu v únoru 2011, až po ozbrojení povstalců. Založením Svobodné syřské armády (SSA) 29. července 2011⁴⁸ a Syrské národní rady v srpnu 2011 během konference opozičních sil v Istanbulu⁴⁹ se z povstání stává občanská válka. Druhou fází je (dlouhá) *eskalace*, která trvá od září 2011 do května 2014. Jejimi

⁴⁵ BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. 2012, 44(2), s. 141.

⁴⁶ Tamtéž, s. 142.

⁴⁷ Již v roce 2012 tuto první fázi pojmenoval syřský disident Yassin Al Haj Saleh. Srov.: AL HAJ SALEH, Yasin a Robin YASSIN-KASSAB. *The Impossible Revolution: Making sense of the Syrian tragedy*. London: C. Hurst & Co. Publishers, 2017, s. 77.

⁴⁸ Tato armáda byla vyhlášena na videu celkem sedmi důstojníky, kteří dezertovali ze státní armády. Originální video v arabštině také sdílel a okomentoval na svém blogu ředitel Centra blízkovýchodních studií na University of Oklahoma, Joshua Landis. Srov.: Free Syrian Army Founded by Seven Officers to Fight the Syrian Army. In: *Syria Comment: Syrian politics, history and religious* [online]. 29. 7. 2011 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.joshualandis.com/blog/free-syrian-army-established-to-fight-the-syrian-army/>.

⁴⁹ TUREČEK, Břetislav. Přechodnou národní radu si vytvořila také syřská opozice. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 29. 8. 2011 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravysvet/prechodnou-narodni-radu-si-vytvorila-take-syrska-opozice_201108291207_akottova; Q&A: Syrian opposition alliance. In: BBC News [online]. ©2019, 16. 11. 2011 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15155804>.

základními znaky jsou radikalizace konfliktu, vstup nových válečných stran do války a zesílení pohybu uprchlíků. Ve třetí fázi pak dochází k *regionálnímu rozšíření*: V květnu 2014 vtrhává Islámský stát (IS) do Iráku, a občanská válka se tak stává mezinárodním ozbrojeným konfliktem.⁵⁰ V srpnu a září 2014 probíhají letecké útoky ze strany Spojených států amerických (přidaly se i ostatní západní státy, USA měly roli koordinátora)⁵¹, na základny IS v Iráku a později i v Sýrii⁵². Dalšími indikátory regionálního rozšíření konfliktu jsou usazení IS v Libyi⁵³, teroristické útoky v Evropě⁵⁴ a vstup Ruska do syrské války 30. září 2015, kdy ruský parlament schvaluje žádost prezidenta Vladimira Putina na uskutečnění leteckých úderů v Sýrii⁵⁵; stejně jako vstup Turecka do války 24. srpna 2016, které podporuje již zmiňovaná „západní koalice“ vedená USA a syrská opozice též.⁵⁶ Jakmile se v létě 2015 dají statisíce lidí

⁵⁰ Bernhard Stahl datuje vpád IS do Iráku na květen 2014, nicméně tato organizace byla v Iráku velice aktivní již předchozí měsíce, v Sýrii začala okupovat území již v roce 2013 a její přítomnost v Iráku lze rozhodně datovat již od ledna 2014, kdy vojáci ISIS obsadili jako jedno z prvních irácké město Fallujah. Dle mého názoru prof. Stahl zmiňuje právě květen z toho důvodu, že v té době narostl konflikt do mnohonásobně větších rozměrů a od té doby lze již bezesporu mluvit o občanské válce v Iráku. Do začátku června 2014 se totiž IS podařilo získat moc i nad druhým nejlidnatějším městem Iráku – Mosulem. Toto město je velice důležitou křižovatkou na hranicích Sýrie, Iráku a Íránu, několik strategicky významných ropovodů a plynovodů křižuje toto území na všechny světové strany. Srov. Iraq government loses control of Fallujah. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 4. 1. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/iraq-government-loses-control-fallujah-20141414625597514.html>; AL-SALHY, Suadad a Tim ARANGO. Sunni Militants Drive Iraqi Army Out of Mosul. In: *The New York Times* [online]. ©2019, 10. 6. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2014/06/11/world/middleeast/militants-in-mosul.html?_r=0; NERIAH, Jaques. Is the Fall of Mosul in Iraq to the Jihadists a “Game Changer”? In: *Jerusalem Center For Public Affairs* [online]. ©2019, 11. 6. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://jcpa.org/fall-mosul-iraq-jihadists-game-changer/>.

⁵¹ WILLSHER, Kim. France bombs Isis depot in Iraq. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 19. 9. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/19/france-bombs-isis-depot-iraq-islamic-state>.

⁵² Syria: US begins air strikes on Islamic State targets. In: *BBC News* [online]. ©2019, 23. 9. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29321136>.

⁵³ Pro podrobnější informace o postupu IS v Libyi srov. ANDERSON, Jon Lee. ISIS Rises in Libya. In: *The New Yorker* [online]. ©2019, 4. 8. 2015 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/isis-rises-in-libya>.

⁵⁴ Připomeňte si největší teroristické útoky, spáchané v posledních třech letech v Evropě. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 17. 8. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pripomente-si-nejvetsi-teroristicke-utoky-spachane-v-poslednich-trech-letech-v_1708172145_per.

⁵⁵ Tato ruská intervence byla schválena syrským prezidentem Assadem, který napsal Putinovi dopis a žádal ho o asistenci. Ruské ministerstvo obrany nejprve tvrdilo, že první vlna je mířena proti IS, následující den se ale ruský ministr zahraničí Sergej Lavrov vyjádřil, že tato letecká kampaň je namířena proti „všem teroristům“ v Sýrii. Opozice vyjádřila obavy, že bude-li Rusko tímto způsobem pokračovat, zabije větší počet civilistů než se Assadovi podařilo v předchozích čtyřech letech. Srov. Russia joins war in Syria: Five key points. In: *BBC News* [online]. ©2019, 1. 10. 2015 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519>.

⁵⁶ Hlavním cílem Turecka při vstupu do války bylo během operace zvané Štít Eufratu zaprvé vytlačit IS z Džarábulu (město na severu Sýrie, v gubernorátu Aleppo, blízko syrsko-turecké hranice), kde se nacházela jeho poslední významná pevnost blízko 500 mil dlouhé hranice; a zadruhé potlačit expanzi kurdevských milicí na severu Sýrie. Experti se v době intervence domnívali, že tato operace může zajistit novou éru americko-turecké spolupráce v Sýrii. Faysal Itani situaci komentoval: „*Je pravda, že se motivy*

z uprchlických táborů na cestu přes Balkán do Rakouska, Německa a Švédska, kolabuje Dublinský systém Evropské unie⁵⁷ a dochází k tzv. „*uprchlické krizi*“.⁵⁸

2.1 Protestní fáze

Útěk diktátora Bena Aliho v lednu 2011 z Tuniska do Saúdské Arábie⁵⁹ a krátce nato také výměna egyptského vládce Hosniho Mubaraka po osmnáctidenních masových protestech⁶⁰

vyvolaly začátek Arabského jara. Přesto události v Libyi (občanská válka navzdory mezinárodní intervenci⁶¹), Bahrajnu (potlačování povstání skrze saúdskoarabskou

Ankary k přímému vstupu do syrské války čistě nepřekrývají s těmi Washingtonu a jsou v přímém konfliktu s motivy Kurdské Sjednocené demokratické strany (PYD), která je spojencem USA v boji proti Islámskému státu, ale Tureckem je považována za teroristickou skupinu. Avšak celkově středeční události znamenají změnu k lepšímu pro Spojené státy, jejich spojenectví s Tureckem, a válku proti IS.“ Srov. ITANI, Faysal. Why Turkey Went to War in Syria. In: *Foreign Policy* [online]. ©2019, 24. 8. 2016 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2016/08/24/why-turkey-finally-went-to-war-in-syria-jarablus-invasion-kurds/>; SHAHEEN, Kareem. Turkey sends tanks into Syria in operation aimed at Isis and Kurds. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 24. 8. 2016 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/aug/24/turkey-launches-major-operation-against-isis-in-key-border-town>.

⁵⁷ „Dublinský systém je označením pro mechanismus, kterým je v rámci členských států Evropské unie, a dále Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska určován jediný stát, který projedná žádost cizince o mezinárodní ochranu a ve věci rozhodne, ať je žádost o mezinárodní ochranu podána kdekoliv na území těchto států. Cílem dublinského systému je eliminovat jev zvaný „*asylum shopping*“, kdy řízení o žádosti cizince je vedeno současně nebo postupně několika členskými státy, do kterých se cizinec účelově přemísťuje, a současně předejít situaci označované jako „*refugee in orbit*“, kdy se naopak žádný stát nepokládá za příslušný k meritornímu posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, neboť aplikuje princip třetí bezpečné země na členské státy Evropské unie, ve kterých žadatel o mezinárodní ochranu pobýval před příchodem do státu, který nyní žádost hodnotí. Pro žadatele o mezinárodní ochranu Dublinský systém obecně znamená, že má právo na meritorní posouzení jeho žádosti o mezinárodní ochranu pouze v jednom členském státě Evropské unie (tzv. „*one-chance-only princip*“).“ Srov. Dublinský systém. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 28. 8. 2017 [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>.

⁵⁸ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 206.

⁵⁹ GILBERT, Dave. Ben Ali: First leader toppled in Arab Spring. In: *CNN* [online]. ©2019, 4. 1. 2012 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2012/01/04/world/africa/ben-ali-profile/index.html>.

⁶⁰ MCGREAL, Chris a Jack SHENKER. Hosni Mubarak resigns – and Egypt celebrates a new dawn. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 11. 2. 2011 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/feb/11/hosni-mubarak-resigns-egypt-cairo>.

⁶¹ Libyi v průběhu Arabského jara postihly celkem dvě občanské války – první, která se odehrála během roku 2011, srov. 2011 Libya Civil War Fast Facts. In: *CNN* [online]. ©2019, 30. 8. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/09/20/world/libya-civil-war-fast-facts/index.html> a druhá, jež začala v roce 2014 a trvá dodnes, srov. ABDESSADOK, Zineb. Libya Today: From Arab Spring to failed state. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 30. 5. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/04/happening-libya-today-170418083223563.html>; World Report 2019: Libya. In: *Human Rights Watch* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/libya>.

intervenci⁶²) a Jemenu (občanská válka⁶³) ukázaly, že se z Arabského jara – mírových protestů pro reformy – stala tzv. „*Arabellion*“, ve které se vybojovává politický pořádek násilím. V Sýrii došlo na začátku roku 2011 k masovým protestům ve velkých městech Aleppo, Homs, Hamá, Latákie a Damašek. Demonstranti požadovali po autokratickém režimu prezidenta Assada reformy, ten zareagoval represemi.⁶⁴ Když byli 16. února 2011 v Dar‘á na jihu Sýrie zatčeni školáci, protože posprejovali zdi proti-Assadskými výroky, rozšířily se protesty do celé země.⁶⁵ Objevila-li se v Sýrii událost podobná upálení Mohammeda Bouazizho v Tunisku, právě toto lze považovat za onen osudný moment.⁶⁶

Assadův režim reagoval trojí strategií: Po oznámení reforem a amnestií následovalo vzrůstání represí proti opozici, jejíž stovky členů režim zatkl, mučil a zabil. Během prvních pěti týdnů nepokojů přišlo o život více než 350 lidí. Vládní síly prováděly ozbrojené domovní prohlídky.⁶⁷ Mírové demonstrace potlačovali odstřelovači, barelové bomby shazované z vrtulníků, válečné lodě, pancěře a dělostřelectvo. Vojenské nasazení proti vlastnímu lidu – často podporováno brutálními násilnickými skupinami loajálními režimu, milicemi Šabíha⁶⁸ – cílilo především na sunnitské městské čtvrti ve velkoměstech. Následkem těchto událostí přeběhlo velké množství vojáků syrské armády

⁶² Intervence začala 14. 3. 2011, srov. BRONNER, Ethan a Michael SLACKMAN. Saudi Troops Enter Bahrain to Help Put Down Unrest. In: *The New York Times* [online]. 14. 3. 2011 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/03/15/world/middleeast/15bahrain.html>.

⁶³ V této občanské válce intervenoval Írán, který podporoval šíitské rebely proti sunnitské vládě, načež reagovala Saúdská Arábie a také osm dalších převážně sunnitských států leteckými útoky, v měřítku logistiky a inteligenční podpory (dovoz potřebných komodit a informací) se na jejich straně zapojily i USA, Velká Británie a Francie, srov. Yemen crisis: Why is there a war?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 18. 12. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>.

⁶⁴ MARSH, Katherine, Tom FINN a Martin CHULOV. Syria unleashes force on protesters demanding freedom as unrest spreads. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 26. 3. 2011 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/25/syria-protest-spreads-troops>.

⁶⁵ Nalezla jsem informace o dvou různých datech, kdy proběhlo sprejování na zdi a následné zatýkání – 16. února a 6. března (tehdy bylo zatčeno 15 teenagerů). Srov. TARABAY, Jamie. For many Syrians, the story of the war began with graffiti in Dara'a. In: *CNN* [online]. ©2019, 15. 3. 2018 [cit. 2019-03-16].

Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/03/15/middleeast/daraa-syria-seven-years-on-intl/index.html>; How schoolboys began the Syrian revolution. In: *CBS News* [online]. ©2019, 26. 4. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/how-schoolboys-began-the-syrian-revolution/>; The Boy who Started the Syrian War. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 10. 2. 2017 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/programmes/specialseries/2017/02/boy-started-syrian-war-170208093451538.html>.

⁶⁶ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 41.

⁶⁷ MARSH, Katherine, Matthew TAYLOR a Haroon SIDDIQUE. Syria's crackdown on protesters becomes dramatically more brutal. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 25. 4. 2011 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/apr/25/syria-crackdown-protesters-brutal>.

⁶⁸ Těžce ozbrojení muži oblečení celí v černé barvě, bojující po boku vládních sil. Jsou obviňováni nejen ze zabíjení a mlácení návštěvníků demonstrací, ale též z uskutečňování zastrasovací kampaně. Aktivisté tvrdí, že přítomnost těchto milicí dovoluje syrské vládě odmítnat jakékoliv její zapojení v těch nejbrutálnějších akcích proti protestujícím. Srov. Syria unrest: Who are the shabiha?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 29. 5. 2012 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14482968>.

k demonstrantům a začali je chránit svými zbraněmi.⁶⁹ Když přece jen došlo na masakrování civilního obyvatelstva (15. dubna⁷⁰ a 22. dubna 2011 („*krvavý pátek*“, nepokoje po celé Sýrii s největším prozatímním počtem obětí⁷¹) v Damašku; 3. června⁷² a 1. července⁷³ v Hamě; 12. srpna v Idlibu, Dar'á a Dajr az-Zaur⁷⁴; 14. srpna v Latákií⁷⁵), spojila se opozice se Svobodnou syrskou armádou, která se pustila do boje proti vojskům režimu.⁷⁶

Mezinárodní společenství reagovalo na násilné potlačování protestů zděšením, avšak tyto reakce situaci v Sýrii nijak nezměnily. Upomínky západních vlád, EU, Rady pro lidská práva OSN a symbolické sankce (například odvolání tuniského velvyslance z Damašku⁷⁷, návštěva velvyslanců USA a Francie v Hamě⁷⁸ a suspendování syrského členství v Arabské lize⁷⁹) se minuly účinkem.⁸⁰ Demonstrace, které se konaly 9. září v Homsu, Hamě, Dajr az-Zaur a Kámišlí, měly motto „*Lid vyžaduje mezinárodní*

⁶⁹ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 207.

⁷⁰ Thousands demonstrate in Syrian cities. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 16. 4. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/201141511585431229.html>.

⁷¹ OWEIS, Khaled Yacoub. Almost 90 dead in Syria's bloodiest day of unrest. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 22. 4. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-syria-protests/almost-90-dead-in-syrias-bloodiest-day-of-unrest-idUSTRE73L1SJ20110422>.

⁷² 'Dozens killed' in fresh Syria protests. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 3. 6. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/2011631419245574.html>.

⁷³ SHADID, Anthony. With Police Absent, Protests Surge in Syrian City. In: *The New York Times* [online]. ©2019, 1. 7. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/07/02/world/middleeast/02syria.html>.

⁷⁴ Syrian security forces 'fire' at protesters. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 12. 8. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/americas/2011/08/201181123387973741.html>.

⁷⁵ 'Thousands flee' Latakia assault. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 15. 8. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/08/2011815133431188.html>.

⁷⁶ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 207.

⁷⁷ AMARA, Tarek. Tunisia "to withdraw recognition" of Syria government. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 4. 2. 2012 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-syria-tunisia-flag/tunisia-to-withdraw-recognition-of-syria-government-idUSTRE8130IF20120204>.

⁷⁸ French and US ambassador visits bolster Hama protests. In: *France24* [online]. 9. 7. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20110709-hama-protests-bolstered-visits-usa-france-ambassadors-ford-chevallier-syria-assad>.

⁷⁹ Arabská liga je dobrovolné uskupení států, jejichž občané mluví převážně arabsky a mají arabštinu jako oficiální jazyk. Vznikla v r. 1945, krátce před koncem druhé světové války, má 22 členů včetně Palestiny, kterou liga vnímá jako autonomní stát. Největší vliv v lize v současnosti mají Egypt a Saúdská Arábie. Srov. Profile: Arab League. In: *BBC News* [online]. ©2019, 24. 8. 2017 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15747941>.

⁸⁰ O sankcích proti Assadovu režimu (od 30. dubna 2011) a zbraňové embargo EU (vstoupilo v platnost 9. května 2011) platí totéž. Srov. STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 207.; TRAYNOR, Ian. EU slaps arms embargo on Syria but spares President Bashar al-Assad. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 9. 5. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/09/eu-syria-arms-embargo-assad>; Syria: EU imposes sanctions on President Assad. In: *BBC News* [online]. ©2019, 23. 5. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-13500395>.

ochranu“⁸¹, avšak již dříve, na konci března 2011, prohlásila ministryně zahraničí Spojených států amerických Hillary Clintonová, že intervence ze strany USA je z důvodu odmítavých postojů v Kongresu nepravděpodobná, neboť na základě osobní návštěvy Sýrie někteří členové kongresu jak z Demokratické, tak z Republikánské strany usoudili, že Bašár al-Assad je reformátor.⁸² Odsouzení Assadova režimu v Radě bezpečnosti OSN ve formě rezolucí byla poprvé blokována vetem 4. října 2011 Čínou a Ruskem⁸³, dvou stálých členů Rady⁸⁴. Nabídky na vyjednávání ze strany Západu zůstaly také bez výsledku, i z důvodu nejednotnosti syrské opozice.⁸⁵ Tu reprezentoval přímo v Sýrii působící Národní koordinační výbor pro demokratickou změnu (NKVDZ), Syrská národní rada (SNR) tvořená exilovými vůdci sídlícími především v Istanbulu, také ale i již výše zmiňovaná Svobodná syrská armáda (složena z ozbrojených dezertérů) a další menší skupiny aktivistů. Expertka na blízkovýchodní politiku Nataša Kubíková k situaci dodává: „NKVDZ obhajuje dialog s režimem a upřednostňuje postupné reformy, v jejichž rámci by došlo k předání moci. Aktivistům je bližší SNR, která chce Assadův režim svrhnout, odmítá ale násilné protesty a zahraniční intervenci. Radikálnější skupiny podporují Svobodnou syrskou armádu a nezávislé skupiny a neorganizovaní odpůrci režimu volají po vytvoření bezletové zóny a zahraniční intervenci. Opozice je nejednotná jak v otázce preferovaného řešení, tak v míře zapojení do bojů proti Assadovým vojákům.

⁸¹ Syrians appeal for international protection. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 9. 9. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/09/201199113127432919.html>.

⁸² MADISON, Lucy. Clinton: No military action in Syria for now. In: *CBS News* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/clinton-no-military-action-in-syria-for-now/>.

⁸³ Jednalo se o návrh rezoluce S/2011/612 vytvořený zástupci Francie, Německa, Portugalska a Velké Británie, který mj. silně odsuzoval trvajícím závažné a systematické porušování lidských práv v Sýrii a požadoval po syrských autoritách, aby s tímto porušováním včetně užití síly vůči civilistům okamžitě přestali a dodržovali mezinárodní právo. Srov. Security Council Meetings in 2011: Middle East situation (Meeting record S/PV.6627). In: *Dag Hammarskjöld Library* [online]. 4. 10. 2011 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/meetings/2011>.

⁸⁴ Rada bezpečnosti OSN má celkem 15 členů, pět stálých (Čína, Francie, Rusko, Velká Británie a Spojené Státy Americké) a deset nestálých, volených Valným shromážděním OSN na dvouleté období. Stálí členové Rady bezpečnosti OSN dostali tento status z důvodu jejich klíčové role při zřízení OSN, mají tedy z této pozice i nadále pokračovat v udržování světového míru a bezpečnosti. Hlasuje-li byť pouze jeden stálý člen Rady bezpečnosti OSN proti přijetí rezoluce, není přijata. Při nepoužití práva veta je pro schválení rezoluce Rady bezpečnosti OSN klíčové získání devíti hlasů z celkových 15 pro přijetí dokumentu. Srov. Current members. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: [https://www.un.org/securitycouncil/content/current-members; Voting system. In: United Nations Security Council \[online\]. \[cit. 2019-03-22\]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/content/voting-system](https://www.un.org/securitycouncil/content/current-members; Voting system. In: United Nations Security Council [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/content/voting-system).

⁸⁵ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 207.

Tento stav je logickým důsledkem represivní politiky režimu Bašára Assada a jeho otce v uplynulých padesáti letech a překonat jej nebude snadné.“⁸⁶

2.2 Fáze eskalace

Prvním znakem této fáze je radikalizace konfliktních stran. Dne 11. února 2012 oznámil Al Zawahiri, šéf Al-Káidy⁸⁷, vstup do syrské občanské války. Bombovými útoky na vysoké představitele režimu v Damašku docílila Al-Káida mezinárodní pozornosti a obav minimálně u Spojených států amerických.⁸⁸ Ty ji totiž vnímají jako velmi nebezpečného nepřítele.

Ozbrojenou rukou Al-Káidy v Sýrii byly brigády Al-Nusrá⁸⁹, aktivní především na severu země. Na bitevním poli se spojily i s ostatními odpůrci režimu, ale například dle The Washington Post byla právě tato skupina nejagresivnější a nejúspěšnější částí rebelských ozbrojených sil, především kvůli své odvaze a neustálé přítomnosti v prvních liniích boje.⁹⁰ V dubnu 2013 se od Nusrá fronty oddělilo její radikálnější křídlo, spojilo se s iráckou skupinou Islámský stát v Iráku (ISI) a později se nazvalo „Islámský stát“

⁸⁶ KUBÍKOVÁ, Nataša. Nejisté vyhlídky: Asadův režim mezi vnitřní opozicí a hrozbou vnější intervence. In: *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. ©2019, 20. 1. 2012 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.amo.cz/nejiste-vyhličky-asaduv-rezim-mezi-vnitřni-opozici-a-hrozbou-vnější-intervence/>.

⁸⁷ Al-Káida (arabsky „základna“) je mezinárodní teroristická síť založená Usámou Bin Ládinem na konci osmdesátých let 20. století. Jejím cílem je zbavit muslimské země z jejího pohledu rouhačského vlivu Západu a nahradit vlády těchto zemí fundamentalistickými islamistickými režimy. Po útocích Al-Káidy na World Trade Center v New Yorku a Ministerstvo obrany USA Pentagon v blízkosti Washingtonu, D. C. dne 11. září 2001 Spojené státy americké zahájily válku v Afghánistánu s účelem zničit tamější základny Al-Káidy a svrhnout Taliban, státní muslimské fundamentalistické vůdce, kteří poskytli podporu Bin Ládinovi a jeho následovníkům. George W. Bush, i jeho nástupce Barack Obama, jako prezidenti orientovali americkou strategii k zničení bezpečného útočiště Al-Káidy v afghánsko-pákistánském regionu a limitování schopnosti této skupiny aby zasahovala americké cíle. Srov. BAJORIA, Jayshree a Greg BRUNO. Al-Qaeda (a. k. a. al-Qaida, al-Qa'ida). In: *Council on Foreign Relations* [online]. last updated 6. 6. 2012 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/al-qaeda-aka-al-qaida-al-qaida>.

⁸⁸ Al-Qaeda probably responsible Syrian suicide bombings, US spy chief claims. In: *The Telegraph* [online]. ©2019, 17. 2. 2012 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9087927/Al-Qaeda-probably-responsible-Syrian-suicide-bombings-US-spy-chief-claims.html>.

⁸⁹ Al-Nusrá (též Jabhat Nusrá) je domácí syrská salafisticko-džihádistická skupina s důležitými vazbami na Al-Káidu. Prokázala citlivost na to, jak ji vnímá syrská populace, načež si v Sýrii získávala více a více podpory. Takto v domácím prostředí vytvořené salafisticko-džihádistické uskupení představuje větší hrozbu než podobné zahraniční skupiny, protože reprezentuje domácí platformu, která je schopná ve společnosti více rezonovat. Srov. O'BAGY, Elizabeth. Middle East Security Report 6: Jihad in Syria. In: *Institute for the Study of War* [online]. Washington, D. C., 2012 [cit. 2019-04-03], s. 7. Dostupné z: <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Jihad-In-Syria-17SEPT.pdf>.

⁹⁰ IGNATIUS, David. Al-Qaeda affiliate playing larger role in Syria rebellion. In: *The Washington Post* [online]. 30. 11. 2012 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/post/al-qaeda-affiliate-playing-larger-role-in-syria-rebellion/2012/11/30/203d06f4-3b2e-11e2-9258-ac7c78d5c680_blog.html?utm_term=.c07eaa394206.

(ISIS/ISIL/IS/Daeš).⁹¹ Z mocenských bojů mezi skupinami rebelů vzešel IS posílený a dobyl široké části centrální a východní Sýrie s velkoměstem Rakka, které se od jara 2013 do léta 2014 postupně stávalo fakticky hlavním městem IS.⁹² Během bojů v Sýrii se IS dopustil masakrů na šíitských rodech⁹³ a dalších menšinách, které byly OSN označeny za zločiny proti lidskosti.⁹⁴ IS veřejně předvedl svou krutost, když byli homosexuálové shazováni ze střech⁹⁵, zajatý jordánský bojový pilot upálen zaživa⁹⁶ a západní novináři a pracovník rozvojové pomoci stínáni před zapnutou kamerou.⁹⁷

Assadův režim kooperoval v letech 2013–2014 s IS způsobem tzv. tiché dohody (*tacit agreement*⁹⁸), především když šlo o příjmy z ropy, o udržování bankovního systému a napájení elektrickým proudem, který za úplatu Islámský stát pod dohledem režimu dodával na syrské území. Obě konfliktní strany měly jen málo kontaktu na frontě a bojovaly především proti ostatními rebelským skupinám. K této „spolupráci“ je třeba dodat, že takovýto Assadův postup byl pro něj výhodný zejména kvůli jeho image. Nechal-li Assad ISIS plnit a brutálně postupovat na jeho území na úkor umírněnějších islamistů a rebelů (proti kterým on sám bojoval), mohl pak on a jeho režim před Syřany, ale i mezinárodním společenstvím, vypadat jako ten mírnější, či jako jediná možná

⁹¹ HANNA, Jason. Here's how ISIS was really founded. In: *CNN* [online]. ©2019, 13. 8. 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/08/12/middleeast/here-is-how-isis-began/index.html>; STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 207.

⁹² STACK, Liam. How ISIS Expanded Its Threat. In: *The New York Times* [online]. ©2019, 14. 11. 2015 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/interactive/2015/11/14/world/middleeast/isis-expansion.html?mtref=www.google.com&gwh=5AA554E47E6F09D3C8F986286E58BD52&gwt=pay>.

⁹³ Jako například rod Al-Shaitat v provincii Dajr az-Zaur, srov. Islamic State group 'executes 700' in Syria. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 17. 8. 2014 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-group-executes-700-syria-2014816123945662121.html>.

⁹⁴ Documentation: 8th Report of Commission of Inquiry on Syria - A/HRC/27/60. In: *United Nations Human Rights Council: Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session27/Documents/A_HRC_27_60_EN_G.doc.

⁹⁵ Inside look at ISIS' brutal persecution of gays. In: *CBS News* [online]. ©2019, 2. 12. 2015 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/isis-persecution-gay-men-murder-lgbt-muslim-society/>.

⁹⁶ ISIS video shows Jordanian pilot being burned to death. In: *CBS News* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/video/isis-video-shows-jordanian-pilot-being-burned-to-death/>.

⁹⁷ CARTER, Chelsea J. Video shows ISIS beheading U.S. journalist James Foley. In: *CNN* [online]. ©2019, 20. 8. 2014 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/19/world/middleeast/isis-james-foley/index.html>; Video zeigt offenbar Enthauptung britischer Geisel. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 14. 9. 2014 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/islamischer-staat-video-zeigt-offenbar-enthaeueung-britischer-geisel-a-991510.html>.

⁹⁸ Přídavné jméno „*tacit*“ (česky: nevyslovený, tichý) odkazuje na informaci, která je pochopena bez potřeby jí jakkoliv zmiňovat. Například jelikož víme, že obloha je modrá, takový typ informace lze považovat za „*tacit*“. Právníci používají termín „*tacit agreement*“ (tichá dohoda) ve chvíli, kdy obě strany dají svůj tichý souhlas a nepodávají žádné námítky. Srov. Tacit. In: *Vocabulary.com* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.vocabulary.com/dictionary/tacit>.

volba.⁹⁹ „Rebelové byli pro režim více přímou hrozbou než ISIS... Režim byl jedním z mnoha nepřátel ISISu, zatímco pro ostatní rebely byl TEN nepřítel.“¹⁰⁰

Assad také občanskou válku etnizoval a propustil z vězení stovky džihádistů (mezi nimi i vedoucí ideology Al-Káidy, čímž mnohonásobně ulehčil příchod IS do Sýrie).¹⁰¹ Ve stejné době také Assadovy ozbrojené síly systematicky bombardovaly sunnitské městské čtvrti a režim se stále více profiloval jako ochránce křesťanských a nesunnitských menšin.¹⁰² Zatímco Spojené státy americké, Francie a Velká Británie jen váhavě podporovaly západně orientované části SSA neletálními zbraněmi¹⁰³, ovládaly Saúdská Arábie a ostatní státy Zálivu¹⁰⁴, později i Turecko, ozbrojování islámských a džihádistických rebelských skupin. Z důvodu lepšího vyzbrojení, efektivnější organizace a s tím souvisejícího úspěchu se k rebelům připojovaly další uskupení, takže nárůstem rebelové dominovali v SSA. Tím se syrská armáda na mnoha frontách ocitla pod stále větším tlakem a v roce 2012 se zdál pád režimu být pouze otázkou času.¹⁰⁵

V této situaci vstoupily do války další noví aktéři: libanonský Hizballáh¹⁰⁶, šíitští dobrovolníci z Iráku a trenéři a revoluční gardy z Íránu přišly ohroženému režimu na pomoc a pomohly nejprve stabilizovat frontu ve ztrátových bojích o Aleppo, Homs a Yabroud, aby pak na začátku roku 2013 šly do ofenzivy. Vstup Hizballáhu do války motivoval dalšího mezinárodního aktéra ke vstupu do války: od ledna 2013 Izrael

⁹⁹ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 200.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 209.; ABDULLAH, Bassam. Die totalitären Zwillinge. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001-2019, 2. 9. 2014 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/naher-osten/gastbeitrag-assad-machte-die-dschihadisten-gross-13128415.html>.

¹⁰² STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 209.

¹⁰³ „Neletální zbraně (*Non-Lethal Weapons*) jsou takové zbraně, které mají na určitou dobu vyřadit z činnosti vybranou skupinu lidí, aniž by přímo ohrozily jejich životy, nebo vyřadit z činnosti vybrané druhy vojenské techniky, resp. znemožnit jim vést bojovou činnost.“ Srov. Neletální zbraně. In: *Ministerstvo obrany* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2212>.

¹⁰⁴ Jedná se o státy Perského zálivu, Bahrajn, Irák, Kuvajt, Omán, Katar, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty.

¹⁰⁵ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 209–210.

¹⁰⁶ Hizballáh (česky Strana Boží, v islámském kontextu tedy spíše Strana Alláhova) je šíitská, islamistická, vojenská sociální organizace, která má významnou moc v Libanonu. Přestože počátky činnosti Hizballáhu lze datovat již dříve, oficiálně byl založen až v roce 1985, publikováním „otevřeného dopisu“, který identifikoval USA a Sovětský svaz jako principiální nepřátele islámu a volal po „obliteraci“ Izraele, který dle dopisu okupoval muslimské území. Hizballáh (nebo i jen některé jeho části) je mnoha státy vnímán jako teroristická organizace. Srov. Profile: Lebanon's Hezbollah movement. In: *BBC News* [online]. ©2019, 15. 3. 2016 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-10814698>.

selektivně bombardoval zbraňové transporty Assadova režimu a Hizballáhu¹⁰⁷, jen od ledna až do začátku listopadu 2013 se podobných útoků událo šest.¹⁰⁸

Brutalizace války dosáhla ještě větší úrovně a zároveň absolutního morálního dna po vytrvalých shazováních barelových bomb na školy a nemocnice¹⁰⁹, stejně jako po útoku jedovatým plynem na civilisty 21. srpna 2013 provedeným Assadovým režimem. Kvůli použití nervového plynu sarinu¹¹⁰ zemřelo v Ghútě, předměstí Damašku, více než 1300 lidí, z toho více než 400 dětí.¹¹¹

Mezinárodní společenství útok jednohlasně odsoudilo. Generální tajemník OSN Ban Ki-Moon použití sarinu označil za válečný zločin a vyzval, aby zodpovědné osoby byly dovedeny k odpovědnosti.¹¹² Dle OSN a americké vlády byl za útok jedovatým plynem zodpovědný Assadův režim, o kterém se předpokládá, že vyrábí chemické zbraně již od osmdesátých let 20. století a měl disponovat několika stovkami tun právě nervově toxického sarinu.¹¹³ Chemické zbraně jsou v mezinárodním společenství zavrhovány a byly od prvního použití Německou říší v roce 1915 v první světové válce zakázány různými dokumenty a rezolucemi.¹¹⁴ Poté, co americký prezident Barack Obama

¹⁰⁷ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 211.; BEN ZION, Ilan. Syria confirms Israel bombed site near Damascus. In: *The Times of Israel* [online]. 30. 1. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/syria-confirms-israeli-jets-bombed-military-site/>.

¹⁰⁸ Syria conflict: Israel 'carries out Latakia air strike'. In: *BBC News* [online]. ©2019, 1. 11. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24767571>.

¹⁰⁹ WILNER, Michael. Assad drops heavy bomb on Aleppo elementary school. In: *The Jerusalem Post* [online]. 18. 12. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Syria/Assad-drops-heavy-bomb-on-Aleppo-elementary-school-335334>; SHAHEEN, Kareem. MSF hospital in Syria hit by 'double-tap' barrel bombing. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/01/syria-msf-hospital-homs-barrel-bombing>. Tyto odkazy jsou pouhým případem takovýchto útoků, rozhodně se nejednalo o ojedinělé činy.

¹¹⁰ „Sarin patří mezi nervově paralytické látky, do těla proniká dýcháním. Tyto látky mají společný způsob, jak zabíjejí: Ovlivňují přenos nervového vzruchu mezi neurony. Neurotransmitter acetylcholin je látka, která zajišťuje, aby se vzruchy v těle správně přenášely – informace díky ní může putovat po organismu. Jenže nervově paralytické látky, jako je právě sarin, umí tento proces zablokovat. Acetylcholin se jejich vlivem nerozkládá, takže se hromadí a orgány v těle dostávají zmatečné příkazy, co dělat. V důsledku toho pak nefungují správně, svaly dostávají křeče. Acetylcholin, který se nahromadí v dýchacích cestách, vyvolá stahy svalových buněk. Dochází tak k sekreci hlenu, který může způsobit udušení. U osoby neléčené podáním protijedu nastává smrt následkem obrny dýchacích svalů a zástavy činnosti srdce.“ Srov. Sarin člověka zabije za několik desítek sekund. Jde o první bojovou látku použitou teroristy. In: *ČT24* [online]. Česká televize, ©1996-2019, 11. 4. 2017 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2079204-sarin-cloveka-zabije-za-nekolik-desitek-sekund-jde-o-prvni-bojovou-latku-pouzitou>.

¹¹¹ Syria chemical attack: What we know. In: *BBC News* [online]. ©2019, 24. 9. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-23927399>.

¹¹² Syria crisis: UN report confirms sarin 'war crime'. In: *BBC News* [online]. ©2019, 16. 9. 2013 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24113553>.

¹¹³ Syria chemical attack: What we know. In: *BBC News* [online]. ©2019, 24. 9. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-23927399>.

¹¹⁴ Ty nejvýznamnější z nich představuje Ženevský protokol z roku 1925 (vstup v platnost 1928) a Úmluva o chemických zbraních, která vstoupila v platnost v roce 1997. Úmluva o chemických zbraních značně

oznámil, že útok jedovatým plynem pravděpodobně změní neintervenci politiku USA (tzv. *red line*), počítala většina mezinárodních aktérů s vojenským sankcionováním Assadova režimu.¹¹⁵ Když tato strategie nezískala většinu ani v americkém Kongresu, ani v dolní komoře britského parlamentu¹¹⁶, a sankcionování odmítlo i Německo¹¹⁷, upustily od vojenské reakce i prointervenci státy Francie a Turecko.¹¹⁸ Místo intervence Obamova administrativa pozitivně přijala návrh Ruska na redukci chemického zbrojního programu.¹¹⁹ Odborník na mezinárodní vztahy Christopher Phillips k tomuto tématu zdůrazňuje rozsáhlou kritiku Obamy, že na Assadův režim v létě 2013 nezaútočil. Avšak z americké perspektivy tato strategie smysl dává, s ruským plánem Obama dosáhl svého cíle zbavit Assada jeho chemických zbraní, aniž by se nechal zatáhnout do války, kterou vnímal, že nemůže pouhým bombardováním vyhrát.¹²⁰

Pod dozorem Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW)¹²¹ měl tedy syrský režim své zbraně vyvézt ze země a zničit. Mezní termín na dokončení vývozu veškerého chemického arzenálu ze země byl stanoven Radou bezpečnosti OSN na 31. prosince 2013, ten však Sýrie promeškala. Dle americké organizace Arms Control Association bylo ze Sýrie vyvezeno 92% jejich zásob chemických zbraní až 24. dubna

rozšiřuje potírání užití a výroby chemických zbraní, jelikož Ženevský protokol zakazuje jejich použití, ale neříká nic o jejich vlastnění. Dle OPCW žije pod ochranou Úmluvy o chemických zbraních 98% světové populace. Srov. 1925 Geneva Protocol. In: *United Nations Office for Disarmament Affairs* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.un.org/disarmament/wmd/bio/1925-geneva-protocol/>; Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction. In: *United Nations Treaty Collection* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-3&chapter=26&lang=en; The Chemical Weapons Convention (CWC) at a Glance. In: *Arms Control Association* [online]. 22. 6. 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/cwcglance>.

¹¹⁵ HOUEIX, Romain. A history of the Syria chemical weapons 'red line'. In: *France24* [online]. 14. 4. 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20180414-syria-chemical-weapons-red-line-obama-macron-assad-russia-usa-france-idlib>.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ NEUKIRCH, Ralf. Germany Caught in the Middle on Syria. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 2. 9. 2013 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/world/german-government-takes-delicate-position-on-attack-on-syria-a-919736.html>.

¹¹⁸ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 211.

¹¹⁹ Statement by the President on U.S.-Russian Agreement on Framework for Elimination of Syrian Chemical Weapons. In: *The White House President Barack Obama* [online]. 14. 9. 2013 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/14/statement-president-us-russian-agreement-framework-elimination-syrian-ch>.

¹²⁰ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 187.

¹²¹ OPCW je mezinárodní organizace s 193 členskými státy zavázanými Úmluvou o chemických zbraních, jejíž misí je „implementovat ustanovení Úmluvy o chemických zbraních k dosažení naší vize o světu zbaveném chemických zbraní a hrozby jejich použití, ve kterém je chemie užívána k míru, pokroku a prosperitě.“ Organizace získala v roce 2013 Nobelovu cenu za mír. Sídlo má v nizozemském Haagu. Srov. Mission: A world free of chemical weapons. In: *Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons* [online]. ©2019 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.opcw.org/about-us/mission>.

2014. I přesto proběhly další útoky jedovatým plynem, ať už chlorem nebo sarinem, které měl po eskalaci války na svědomí už nejenom Assadův režim, ale také Islámský stát. Z chronologického seznamu výskytu útoků chemickými zbraněmi, který 4. března 2019 zveřejnila americká Arms Control Association, vychází najevo, že Assadův režim vlastně nikdy chemické zbraně používat nepřestal, neboť se poslední útoky datují až do roku 2018.¹²²

Takováto eskalace války použitím nadmíru brutálních prostředků vedla k rapidnímu nárůstu počtu lidí na útěku: v roce 2015 jich bylo přes 10 milionů, vedle uprchlíků vevnitř státu bylo téměř 5 milionů uprchlíků vně hranic země.¹²³ Dle statistik Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky tato čísla minimálně do roku 2018 neměla klesající tendenci, ba naopak počet uprchlíků rostl.¹²⁴

2.3 Fáze regionálního rozšíření

Od roku 2014 eskaluje válka v Sýrii i přes své hranice. Vrcholy této fáze jsou vpád Islámského státu do Iráku a expanze do Libye¹²⁵; vstup koalice vedené USA do války proti IS¹²⁶; intervence Ruska ve válce na straně Assada na jeho přímé pozvání¹²⁷; znovu propuknutí politického násilí mezi kurdskou Stranou kurdských pracujících (PKK) a

¹²² SANDERS-ZAKRE, Alicia. Timeline of Syrian Chemical Weapons Activity, 2012-2019. In: *Arms Control Association* [online]. 4. 3. 2019 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Syrian-Chemical-Weapons-Activity>; Syria war: What we know about Douma 'chemical attack'. In: *BBC News* [online]. ©2019, 10. 7. 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-43697084>.

¹²³ Mehr als die Hälfte aller Syrer auf der Flucht. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 9. 7. 2015 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/krieg-mehr-als-die-haelfte-aller-syrer-auf-der-flucht-1.2558048>.

¹²⁴ Syrian emergency. *United Nations High Commissioner for Refugees* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.

¹²⁵ ISIS zmiňují již na straně 25 – 26, srov. také Syria Iraq: The Islamic State militant group. In: *BBC News* [online]. ©2019, 2. 8. 2014 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24179084>; CRUIKSHANK, Paul, Nic ROBERTSON, Tim LISTER a Jomana KARADSHEH. ISIS comes to Libya. In: *CNN* [online]. ©2019, 18. 11. 2014 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/11/18/world/isis-libya/index.html>.

¹²⁶ Členy této koalice byly kromě jejich vedení Spojených států amerických také Austrálie, Belgie, Kanada, Dánsko, Francie, Jordánsko, Nizozemí, Velká Británie, Bahrain, Saúdská Arábie, Turecko a Spojené arabské emiráty. Tato koalice do listopadu 2015 vykonala celkem více než 8 000 vzdušných útoků na ISIS. Podávání zpráv o tom, zdali/že státy provedly útok, se lišilo. Nejotevřeněji přiznané byly útoky, které měly mít především odvetnou funkci, např. když ISIS upálil zaživa jordánského pilota, jordánská státní televize jako reakci vysílala bombardování základen v ISISu se slovy armády: „*Tohle je jenom začátek a ještě uvidíte, co jsou Jordánci zač.*“ Srov. FANTZ, Ashley. War on ISIS: Who's doing what?. In: *CNN* [online]. ©2019, 27. 11. 2015 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/11/20/world/war-on-isis-whos-doing-what/index.html>.

¹²⁷ Srov. Vznik a eskalace syrské občanské války, str. 22.

tureckou vládou na území Turecka a Sýrie¹²⁸; a také teroristické útoky Islámského státu v Paříži a Bruselu¹²⁹.

V létě 2014 přešly jednotky IS syrsko-iráckou hranici. Nenarazily na prakticky žádný odpor a během svého pochodu našly spojence mezi sunnitskými kmeny v Iráku.¹³⁰ Dne 10 června 2014 necelých 1300 bojovníků IS obsadilo třetí největší město Iráku s více než 600 000 obyvateli, Mosul. Na konci měsíce vůdce IS, Abu Bakr al-Baghdadi, prohlásil, že toto území západního Iráku a východní Sýrie s centrem ve městě Rakká, které nyní má pod kontrolou, je nyní součástí celosvětového chalífátu, „Islámského státu“, jehož účel spočívá ve sjednocení všech muslimů pod jeho politickou, náboženskou a vojenskou autoritou. Rychlost a brutalita počínání v Mosulu ukázaly, jak moc se změnila povaha války v Sýrii. Co totiž tři roky vypadalo jako bilaterální boj Assad vs. různí rebelové, najednou mělo třetího naprosto zásadního hráče, který oponoval oběma stranám a znepokojoval západní státy mnohem více, než se kdy povedlo Assadovi.¹³¹

IS pokračoval v Iráku ve své politice etnických čístelek: jezidští a křesťanští Iráčané v regionu utekli před IS na sever, přesto ale docházelo k činům, které označily za válečné zločiny a genocidu Rada pro lidská práva OSN, Evropský parlament i americká Sněmovna reprezentantů. Vybraní příslušníci výše zmiňovaných minorit byli donuceni ke konvertování, odehnání, zavraždění nebo zotročení – poslední jmenované se týká především žen, které čelily masivnímu sexuálnímu násilí.¹³² Když hrozilo, že města Kirkuk a Erbil v severním Iráku, resp. i celý autonomní region Kurdistán, padnou, a mezinárodní média se zaměřila na genocidu 50 tisíc jezídů, intervenovaly USA prvními nálety 7. srpna 2014, ve spolupráci s několika dalšími státy. Obama vystoupil v televizi a

¹²⁸ Kurdsko-turecká válka se táhne již několik desetiletí, s obdobími menšího či většího klidu. Nové napjaté období rozpoutalo v létě 2015 bombardování kurdského města v Sýrii, Kobane, Islámským státem (které údajně měla turecká vláda přehlížet a dovolovat ISIS překročit hranici), nebo sebevražedný atentát kurdského příslušníka s vazbami na ISIS ve městě Suruç. Srov. SPENCER, Richard. Turkey accused of allowing Islamic State fighters to cross its border in Kobane attack. In: *The Telegraph* [online]. ©2019, 25. 6. 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z:

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/11699969/Turkey-accused-of-allowing-Islamic-State-fighters-to-cross-its-border-in-Kobane-attack.html>; Suruc massacre: 'Turkish student' was suicide bomber. In: *BBC News* [online]. ©2019, 22. 7. 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33619043>.

¹²⁹ CRUICKSHANK, Paul. The inside story of the Paris and Brussels attacks. In: *CNN* [online]. ©2019, 30. 10. 2017 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/03/30/europe/inside-paris-brussels-terror-attacks/index.html>.

¹³⁰ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 212.

¹³¹ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 196.

¹³² OEHRING, Otmar. Christians and Yazidis in Iraq: Current situation and prospects. Sankt Augustin and Berlin: Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., 2017, s. 23; STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 212.

vyslovil se, že masakr na jezidech již ospravedlňuje intervenci a zároveň i ochranu amerických občanů v Erbilu a zabránění postupu IS vůči Kurdské regionální vládě (KRG).¹³³

Skupina zemí (Německo, Francie, Itálie, Česká republika, Velká Británie) se rozhodla podporovat kurdské spolky dodávkou zbraní, protože se prokázaly být rezistentnějšími bojovníky proti IS. Toto se ukázalo například v boji o severosyrské město Kobane, kde se na přelomu let 2014 a 2015 bojovalo několik měsíců, a kurdským jednotkám se podařilo město získat zpátky.¹³⁴ Kurdské „Lidové obranné jednotky“ (YPG) byly také podporovány USA, nicméně bojovaly jak s Assadem proti zbylým rebelům na sever od Aleppa, tak i proti syrské armádě v Hasace na severovýchodě Sýrie. Přitom také čím dál více narůstala napětí mezi tureckou vládou a Kurdy v Sýrii, ale také uvnitř Turecka.¹³⁵ Islámskému státu připisované bombové útoky v Suruç dne 20. července 2015¹³⁶, Ankaře dne 10. října 2015, který se s počtem více než sto obětí stal nejkrvavějším masakrem spáchaným na tureckém území¹³⁷, a Gaziantep 20. srpna 2016¹³⁸ si vyžádaly mnoho životů, především kurdských.¹³⁹

Na jaře roku 2015 zaznamenal syrský režim ztráty území na severu (například Idlib¹⁴⁰). Brigády Al-Nusrá a Syrská svobodná armáda se sjednotily v boji i s milicemi,

¹³³ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 207.; STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 212.

¹³⁴ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 212; Battle for Kobane: Key events. In: BBC News [online]. ©2019, 25. 6. 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29688108>.

¹³⁵ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 212–213; HERMANN, Rainer. Der einsame Kampf der Kurden. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001-2019, 28. 8. 2016 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ueber-die-tuerkische-offensive-gegen-die-kurden-14409731.html>.

¹³⁶ ROGG, Inga. Brutales Massaker an jungen Kobane-Aktivisten. In: *Neue Zürcher Zeitung* [online]. 20. 7. 2015 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/europa/brutales-massaker-an-jungen-kobane-aktivisten-1.18583036>; MARTENS, Michael. Die Geister, die Erdogan rief. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001-2019, 20. 7. 2015 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/tuerkei/der-anschlag-von-suruc-wirft-ein-schlaglicht-auf-die-tuerkische-syrienpolitik-13712500.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2.

¹³⁷ Ankara explosions leave almost 100 dead - officials. In: *BBC News* [online]. ©2019, 10. 10. 2015 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34495161>; DEMİRTAŞ, Serkan. Does Turkey have to learn to live with terror?. In: *Hürriyet Daily News* [online]. 16. 3. 2016 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.hurriyetaidailynews.com/opinion/serkan-demirtas/does-turkey-have-to-learn-to-live-with-terror-96501>.

¹³⁸ Turkey wedding blast: 30 dead and 90 hurt in Gaziantep. In: *BBC News* [online]. ©2019, 21. 8. 2016 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-37146531>.

¹³⁹ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 213.

¹⁴⁰ SLY, Liz. Syrian rebels take strategic town of Idlib. In: *The Washington Post* [online]. 28. 3. 2015 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/syrian-rebels-take-

kteře byly podporované přímo od Saudské Arábie (jako např. Ahrar al-Sham¹⁴¹). Pro Assada bylo problematické odvolání iránských brigád zpět do Iráku, aby chránily posvátné státy šíitů před IS. Z důvodu dočasného ústupu šíitských dobrovolnických spolků a Íránců byla tedy pro Assada situace na severu stále složitější, a tak se Rusko rozhodlo intervenovat na straně Assadova režimu.¹⁴² V létě 2015 byla postavena letecká základna ve městě Khmeimim, dne 14. září to potvrdil Pentagon. Poté 30. září 2015 odtud byly koordinovány první ruské letecké útoky v městech Homs, Hama a Quneitra, které byly dle oficiální rétoriky Ruska určeny především Islámskému státu, přesto ale bombardované území patřilo převážně Al Nusrá a ostatním rebelským skupinám. K tomuto přístupu se vyjádřily především USA a Francie velmi skepticky.¹⁴³

Sestřelení ruského vojenského letadla členem NATO Tureckem 24. listopadu 2015 po opakovaném narušení tureckého vzdušného prostoru představovalo další úroveň eskalace mezinárodní angažovanosti v syrské válce. Rusko popřelo, že by onen letoun opustil syrské území a uvalilo vůči Turecku ekonomické sankce, které Turecko měly stát až 10 miliard amerických dolarů. Teprve v létě 2016 došlo k setkání mezi nejvyššími představiteli, prezidenty Erdoğanem a Putinem, což prokázalo uvolnění napětí mezi oběma státy.¹⁴⁴

Koncentrovaná bombardování ruským ozbrojeným letectvem znamenala posun v motivaci jednotek loajálních režimu a získání území na severu a jihu Sýrie. Poněvadž Assadovy jednotky stále zužovaly okruhy obležení okolo měst držených rebely a zároveň systematicky bombardovaly zaopatřovací instituce jako například pekařství nebo nemocnice, humanitární situace se v obležených městech stále zhoršovala. Z toho důvodu

strategic-town-of-idlib/2015/03/28/59e33562-d55b-11e4-8b1e-274d670aa9c9_story.html?utm_term=.5e15b2139f0e.

¹⁴¹ Ahrar al-Sham je extremistická skupinová koalice konzervativně islamistických, často i salafistických skupin. Obhajuje politickou islamistickou ideologii, přesto je ale zřejmé, že přitahuje radikálnější a extremističtější části syrské opozice, včetně mnoha salafistických džihádistů. Tato brigáda má také významné vazby na Al-Nusrá. Srov. O'BAGY, Elizabeth. Middle East Security Report 6: Jihad in Syria. In: *Institute for the Study of War* [online]. Washington, D. C., 2012 [cit. 2019-04-03], s. 6. Dostupné z: <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Jihad-In-Syria-17SEPT.pdf>.

¹⁴² STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 213.

¹⁴³ Tamtéž; PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 213; Russische Angriffe gelten nicht dem IS. In: ZEIT ONLINE [online]. 30. 9. 2015 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2015-09/syrien-russland-intervention-usa-kritik>.

¹⁴⁴ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 213; PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 222.

OSN požadovala dodávky s pomocnými prostředky a bezpečné koridory pro obyvatelstvo.¹⁴⁵

Po neúspěšných úsilích OSN o příměří v roce 2012, o které se snažilo Ženevské komuniké¹⁴⁶, byly západní reakce na eskalaci války charakterizovány bezmocností a rezignací. Diskuze americké vlády o ozbrojení rebelských skupin a v EU o zrušení zbrojního embarga na Sýrii byly chvílemi značně vypjaté, nicméně stále nevedly k udržitelné změně politiky.¹⁴⁷ Teprve teroristické útoky v Paříži 13. listopadu 2015 (celkem šest útoků během jednoho večera, kdy zemřelo celkem 130 lidí, a další stovky byly zraněny, nejkrvavější z nich proběhl v klubu Bataclan¹⁴⁸) a Bruselu 22. března 2016 (série bombových útoků na letišti a v metru, která zabila 32 lidí¹⁴⁹) a uprchlické drama na tzv. Balkánské cestě¹⁵⁰ v roce 2015 přinesly tuto válku znovu na agendu mezinárodního společenství. Zároveň vstup Ruska do války na straně režimu posílil názory, které požadovaly mírové řešení zahrnující i Assada.¹⁵¹ Na Mnichovské bezpečnostní konferenci 2016 došlo ke sjednání klidu zbraní mezi umírněnými rebely a Assadovým

¹⁴⁵ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 213.

¹⁴⁶ Toto komuniké vzniklo na konferenci v Ženevě 30. června 2012 iniciované mimořádným vyslancem OSN a Ligy arabských států pro Sýrii a bývalým generálním tajemníkem OSN Kofim Annanem, konference se účastnili mj. ministři zahraničí USA (Hillary Clinton), Velké Británie (William Hague), Ruska (Sergej Lavrov) a Číny (Yang Jiechi). Hlavním výstupem byla shoda hlavních aktérů na tom, že by měla vzniknout nová, sjednocující vláda; o tom, zda by v ní měli figurovat osoby spojené s Assadovým režimem, ale panovaly neshody. Ve výsledku taková vláda nikdy nevznikla a tato konference byla obecně považována za neúspěch. Výsledné komuniké ale i přesto později bylo základem pro mírová vyjednávání v letech 2014 (tzv. Geneva II), 2016 (Geneva III) a 2017 (Geneva IV, V, VI, VII, & VIII). Srov. MEO, Nick. Geneva meeting agrees 'transition plan' to Syria unity government. In: *The Telegraph* [online]. ©2019, 30. 6. 2012 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z:

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9367330/Geneva-meeting-agrees-transition-plan-to-Syria-unity-government.html>; UN envoy calls for transitional government in Syria. In: *BBC News* [online]. 30. 6. 2012 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-18650775>; PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 103.

¹⁴⁷ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 214.

¹⁴⁸ Paris attacks: What happened on the night. In: *BBC News* [online]. ©2019, 9. 12. 2015 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34818994>.

¹⁴⁹ Brussels explosions: What we know about airport and metro attacks. In: *BBC News* [online]. ©2019, 9. 4. 2016 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-35869985>.

¹⁵⁰ Balkánskou cestou se nazývá trasa, kterou se dostávali uprchlíci (především Syřané, Afghánci, Pákistánci a Iráčané) z Blízkého východu přes Balkán do Evropy (nejčastěji Rakouska a Německa). Zároveň je považována za méně riskantní než cesta ze severní Afriky přes Středozemní moře do Itálie. Trasa Balkánské cesty se měnila dle toho, jak některé státy uzavíraly své hranice. Především Maďarsko vystupovalo vůči migrantům velice ostře a v září 2015 uzavřelo maďarsko-srbské hranice, problémy byly i na srbsko-chorvatské a slovinsko-chorvatské hranici. Srov. REIMANN, Anna. Die Chaos-Route. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 20. 10. 2015 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-auf-der-balkanroute-die-wichtigsten-antworten-a-1058650.html>.

¹⁵¹ STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 214.

režimem, resp. i Ruskem, který byl pojištěn americko-ruskými dohodami. Rusko se kvůli intervenci v Sýrii dokázalo na mezinárodním poli opět více prosadit, už nebylo možné o osudu Sýrie (potažmo Blízkého východu) rozhodovat bez něj, dostalo se opět do popředí blízkovýchodní politiky, kde předtím dominovaly především Spojené státy americké. Západní státy včetně USA měly ve vyjednávání s Ruskem značně svázané ruce, oproti například válkám v Jugoslávii v devadesátých letech nemohly mírové řešení vynutit. Na Rusko tedy šlo v tomto případě pouze apelovat, aby přestalo bombardovat civilisty a vydalo se smířlivější cestou. I přes vyjednaný klid zbraní se však situace v obležených městech, zejména v Aleppu, v létě 2016 znovu vyostřila.¹⁵² To bylo obsazené převážně rebely, ale na konci července se vládním jednotkám podařilo získat nějaké strategické body a najednou bylo zhruba 275 tisíc lidí v obležení. V průběhu následujících měsíců Assadův režim získával více a více částí Aleppa, až 22. prosince vyhlásil plnou kontrolu nad městem. Jednalo se o velmi důležitý bod zlomu, získáním Aleppa měla vláda kontrolu nad čtyřmi největšími syrskými městy a tak klíčové vítězství jako pravděpodobně pro Assada znamenalo též naději, že se principem sněhové koule na tento úspěch nabalí další úspěchy a občanská válka bude ukončena v jeho prospěch.¹⁵³

3. Současný vývoj konfliktu (2017–2019)

Dne 7. dubna 2017 uskutečnily Spojené státy americké první přímou vojenskou akci mířenou proti Assadovu režimu, kdy proběhlo 59 raketových úderů na základnu syrského letectva.¹⁵⁴ Důvodem byl chemický útok ve městě Khan Sheikhoun, který měl být spuštěn právě z této základny. O týden později se navzdory varováním Ruska k dalším podobným útokům na syrské základny spojované s chemickými útoky přidaly i Francie a Velká Británie.¹⁵⁵ S jistotou se dá říci, že s příchodem nového amerického prezidenta, republikána Donalda Trumpa, dostala angažovanost USA na Blízkém východě nový rozměr. Trump se už během své volební kampaně v roce 2015 nechal

¹⁵² GUJER, Eric. Moskau fühlt sich wieder stark. In: *Neue Zürcher Zeitung* [online]. 14. 2. 2016 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/aktuelle-themen/moskau-fuehlt-sich-wieder-stark-1.18695178>; STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017, s. 214.

¹⁵³ What's happening in Aleppo?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 23. 12. 2016 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-38132163>.

¹⁵⁴ US launches cruise missiles on Syrian airbase. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 7. 4. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/04/us-missiles-syria-170407013424492.html>.

¹⁵⁵ Syria's civil war explained from the beginning. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 14. 4. 2018 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html>.

slyšet, že má v plánu „totálně rozbombardovat ISIS“¹⁵⁶, ale byl také mnohem skeptičtější vůči Íránu, blízkému spojenci Assada, než Obama.¹⁵⁷ Dle mého osobního názoru má Trump tendenci v diplomacii působit jako neřízená střela a rozhodně se zabývá tím, co si o něm kdo myslí, podstatně méně, než Obama nebo další jeho předchůdci. Proto by se dalo říci, že ho tolik netrápilo, že svým zásahem proti Assadovi v dubnu 2017 vyvolá negativní reakci Íránu. Christopher Phillips přímo označuje Trumpův anti-íránismus jako vlivný faktor několika konfrontací USA a Assadova režimu, i v kontextu zmiňované dubnové akce.¹⁵⁸ Každopádně vrátím se ještě k příčině náletů na syrské vojenské základny – chemické útoky. Už jsem se zmiňovala, že se syrský režim měl zbavit chemických zbraní v roce 2013 dle americko-ruské dohody.¹⁵⁹ Přesto syrská opozice pokračovala s obviňováním Assada z chemických útoků a OPCW v únoru 2017 potvrdila, že jednotky režimu byly zodpovědné za celkem tři chlórové útoky. Přesto Rusko a Čína opět vetovaly rezoluci OSN navrhovanou USA, Velkou Británií a Francií, která měla na Assadův režim uvalit sankce.¹⁶⁰ Důvodem byl jejich názor, že sankce by narušily znovu obnovené ženevské mírové rozhovory (Geneva IV).¹⁶¹ I kvůli tomuto vetu se Trump rozhodl pro vojenskou odpověď, když útok sarinem 4. dubna na Khan Sheikhoun dosáhl větší mezinárodní pozornosti. OPCW opět potvrdila použití sarinu a vinu Assadova režimu za smrt minimálně 87 lidí¹⁶², navzdory tomu Rusko opět vetovalo (Čína se zdržela) rezoluci Rady bezpečnosti OSN, která odsuzovala tento útok sarinem a volala po mezinárodním prošetření.¹⁶³

Dne 6. prosince 2017 ruský prezident Putin oznámil porážku IS na obou březích řeky Eufrat, a nařídil i částečné stažení ruských vojáků z území. Podle něj by měla spíše

¹⁵⁶ Originální citace je „bomb the shit out of ISIS“, nicméně osobně nejsem fanouškem toho, když státníci (nebo i byť jen kandidáti do vysokých funkcí) používají v projevech vulgarismy, tudíž raději používám tento překlad, byť nepřesný. Zdroj citace: PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 244.

¹⁵⁷ Trump prohlásil Obamovu dohodu s Íránem o jaderných zbraních za katastrofu a nejhorší dojednanou dohodu. Srov. PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 246.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 247.

¹⁵⁹ O této dohodě jsem se již zmiňovala na straně 29.

¹⁶⁰ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 247; MCKIRDY, Euan. 8 times Russia blocked a UN Security Council resolution on Syria. In: *CNN* [online]. ©2019, 13. 4. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/04/13/middleeast/russia-uncs-syria-resolutions/index.html>.

¹⁶¹ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 247.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ MCKIRDY, Euan. 8 times Russia blocked a UN Security Council resolution on Syria. In: *CNN* [online]. ©2019, 13. 4. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/04/13/middleeast/russia-uncs-syria-resolutions/index.html>.

být věnována pozornost politickým záležitostem, jako například eventuálním prezidentským a parlamentním volbám v Sýrii.¹⁶⁴

Na začátku roku 2018 se ovšem situace zkomplikovala nejen z vnitrozemské politické, ale i z mezinárodní perspektivy. Turecko zahájilo 20. ledna operaci Olivová ratolest, tedy intervenci do severosyrské provincie Afrín, kterou měli pod kontrolou Kurdové. Reportérka stanice Al Jazeera, Stefanie Dekker, situaci komentovala: „...*k zdůraznění komplexnosti této války: člen NATO, Turecko, bombarduje skupinu (pozn. zde je myšlena kurdská YPG), kterou USA nazývaly svým nejlepším spojencem, když na bitevním poli bojovaly s ISISem, a stále v tom (pozn. této rétorice) pokračuje, takže je to neskutečně komplikovaná situace.*“¹⁶⁵ Zároveň, jelikož Rusko mělo pod kontrolou vzdušný prostor nad této oblastí, bylo po příletu tureckého letectva jasné, že k této operaci dali tiché svolení („*tacit green light*“).¹⁶⁶ V březnu 2018 se pak povedlo syrským rebelům podporovaným Tureckem Afrín získat.¹⁶⁷

Dne 7. dubna 2018 proběhl další chemický útok, tentokrát ve městě Douma. Útok si vyžádal více než 85 obětí a reakce mezinárodního společenství opět bouřlivé a značně rozhořčené.¹⁶⁸ V Radě bezpečnosti OSN byly představeny tři návrhy na rezoluce, první od USA (12 hlasů pro, Rusko a Bolívie proti a Čína se zdržela), druhý od Ruska (šest hlasů pro; sedm proti včetně USA, Francie a Velké Británie; dvě zdržení se). Třetí návrh předneslo opět Rusko, ten zohledňoval práci OPCW, ale opět nebyl přijat (pět hlasů pro

¹⁶⁴ Putin declares "complete victory" on both banks of Euphrates in Syria. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 6. 12. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-putin/putin-declares-complete-victory-on-both-banks-of-euphrates-in-syria-idUSKBN1E027H>.

¹⁶⁵ Turecko považuje Kurdskou sjednocenou demokratickou stranu (PYD) a jejich ozbrojené křídlo YPG za teroristické skupiny s vazbami na zakázanou Stranu kurdských pracujících (PKK), která v Turecku vede desítky let trvající boj. Z toho důvodu považuje americkou podporu YPG za velkou chybu. Srov. Erdogan: Operation in Syria's Afrin has begun. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 21. 1. 2018 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/01/erdogan-operation-syria-afrin-begun-180120120424928.html>; Turkey says U.S. support for Syrian Kurdish YPG a "big mistake". In: *REUTERS* [online]. ©2019, 18. 11. 2018 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-turkey-usa/turkey-says-u-s-support-for-syrian-kurdish-ypg-a-big-mistake-idUSKCN1NN09I>.

¹⁶⁶ Erdogan: Operation in Syria's Afrin has begun. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 21. 1. 2018 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/01/erdogan-operation-syria-afrin-begun-180120120424928.html>.

¹⁶⁷ SHAHEEN, Kareem. Syrian rebel victory in Afrin reveals strength of Turkish-backed force. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 22. 3. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/22/syrian-rebel-victory-in-afrin-reveals-strength-of-turkish-backed-force>.

¹⁶⁸ NAJJAR, Farah. Syria chemical attack: 'It was like my lungs were shutting down'. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 8. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/syria-chemical-attack-lungs-shutting-180408123716663.html>; Douma chemical attack draws international outrage. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 8. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/douma-chemical-attack-draws-international-outrage-180408123134301.html>.

včetně Ruska a Číny; čtyři proti – Francie, Polsko, Velká Británie a USA; šest zdržení se). Ani jeden z těchto návrhů tedy neprošel¹⁶⁹, což znovu přímo potvrzuje dlouhá léta trvající nejednotnost ohledně řešení a případného ukončení války. Útok ve městě Douma opět vyvolal vojenskou vzdušnou odpověď USA, Velké Británie a Francie.¹⁷⁰ I laický pozorovatel v tuto chvíli už vidí, že se jedná o neustále se opakující cyklus: Assadův režim poruší mezinárodní právo a konvence, které má dodržovat – mezinárodní pokusy o diplomatické řešení selhávají – Západ bombarduje.

Právě tato zacyklenost a určitá paralyzace schopnosti se domluvit na řešení konfliktu v diplomatických kruzích byla nepochybně jedním z faktorů, které pomohly Assadovi si postupně v průběhu let podmanit si rebelská území. Posledním územím, které zbývalo dobýt, byla provincie Idlib.¹⁷¹ Turecký prezident Erdoğan a jeho ruský protějšek Putin se ale domluvili na demilitarizační zóně s platností od 15. října 2018¹⁷², čímž pravděpodobně zabránili další humanitární katastrofě v Sýrii. O necelé dva týdny později, 26. října 2018, proběhl v Istanbulu summit, kterého se účastnili prezidenti Erdoğan (Turecko), Putin (Rusko), Macron (Francie) a německá kancléřka Angela Merkelová. Zejména pro německou diplomacii šlo nepochybně o celkem výrazný posun v angažovanosti Německa v mírových jednáních, do té doby se Německo účastnilo jednání v tzv. „Malé skupině“, společně se Spojenými státy americkými, Velkou Británií, Francií, Saúdskou Arábií, Jordánskem a Egyptem.¹⁷³ Rolí Německa v syrské občanské válce se zabývají následující kapitoly této práce, kde bude podrobně rozebrána. Na tomto místě je ale ještě třeba rozvést: jaký má tedy syrská válka výsledek? Situace této války by se kvůli stahování zahraničních vojsk z oblasti, vytváření demilitarizačních zón, ale především faktickému udržení moci režimu dala prohlásit za deeskalovanou. Skončila ale válka již úplně? A kdo je vítěz? Christopher Phillips, autor monografie zabývající se

¹⁶⁹ Security Council fails to adopt three resolutions on chemical weapons use in Syria. In: *UN News* [online]. 10. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2018/04/1006991>.

¹⁷⁰ BORGER, Julian a Peter BEAUMONT. Syria: US, UK and France launch strikes in response to chemical attack. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 14. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/14/syria-air-strikes-us-uk-and-france-launch-attack-on-assad-regime>.

¹⁷¹ CHULOV, Martin. Civilians in Syria's last rebel stronghold brace for final battle. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 1. 9. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/01/civilians-in-syrias-last-rebel-stronghold-brace-for-final-battle>.

¹⁷² KARADENIZ, Tulay a Suleiman AL-KHALIDI. Syria's Idlib spared attack, Turkey to send in more troops. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 18. 9. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-rebels/syrias-idlib-spared-attack-turkey-to-send-in-more-troops-idUSKCN1LY0T9>.

¹⁷³ Vier Staatschefs suchen eine Lösung. In: *Tagesschau.de* [online]. 27. 10. 2018 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/ausland/syrien-gipfel-113.html>.

mezinárodní účastí v této válce, dle mého názoru konflikt velice trefně popisuje jako „válku, kterou všichni prohráli“. K tomuto dále poznamenává: „Vzhledem k letům utrpení, uvaleného na syrský lid jako důsledek občanské války, je těžké v kontextu externích sil mluvit o vítězích a poražených.“¹⁷⁴ Zároveň ve své analýze uvádí naprosto klíčové body, které dle mého názoru musí na zřetel brát každý, kdo se konfliktem zabývá:

1. Sýrie se nachází v konfliktním regionu a její přímo sousední státy stojí před nejasnou budoucností (Irák a Turecko válka v Sýrii poznamenala značně, je zde i možnost znovuoobnovení konfliktu Izrael vs. Hizballáh). Takže i v případě, že by v zemi nastal mír, její geografická blízkost k zemím, které destabilizovala právě syrská válka, by mohla mít za následek opětovné zatažení Sýrie do konfliktu nového.
2. Přestože deeskalační zóny pomohly legitimizovat Assadův režim a pád východního Aleppa spolu s ukončením turecké a americké podpory rebelům zajistily ztroskotání veškerých nadějí na svrnutí režimu, Assad je stále daleko od vítězství. Některé části Sýrie stále ještě nemá plně pod kontrolou, zároveň je závislý na iránské a ruské pomoci, chce-li obsazovat či si jen udržet nějaké území. A to dává Rusku i Íránu značné „páky“ při vyjednávání o budoucnosti Sýrie, i přestože obě ze zemí mohou mít odlišnou představu o jejím směřování.
3. Stále není jasné, jak úspěšná jsou dobytí území, která byla čistě rebelská. Jelikož Assad nečinil žádné reálné ústupky, co se týče sociálních, ekonomických a politických těžkostí, které protesty v první řadě způsobily, je dost možné, že napětí v zemi přetrvá a protesty znovu propuknou.
4. Přestože Islámský stát se zdá být poražen, materiální destrukce takzvaného Chalífátu nezničí ideologii militantního džihádismu, ani jeho atraktivnost pro ty, kteří jsou sociálně a ekonomicky znevýhodňováni. Obzvlášť, dělá-li se jen málo pro to, aby byli tito lidé spolu s bývalými podporovateli IS získáni na opačnou stranu.
5. Absence mezinárodního konsenzu ohledně situace v Sýrii hrála klíčovou roli ve vypuknutí a následném prodloužení občanské války. Bylo by špatnou úvahou domnívat se, že zdánlivé vítězství Ruska a Íránu bude ze strany jejich rivalů prostě akceptováno.¹⁷⁵

¹⁷⁴ PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018, s. 255.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 260–262.

Po těchto analytických náhledech na výsledek konfliktu je ale zároveň naprosto nezbytné vzít v potaz ještě jeden, šestý faktor, nikoliv analytický, ale lidský. Tím, kdo v syrské válce prohrál jednoznačně a koho se válka dotkla nejvíce, jsou především syrští občané.

4. Stanoviska a postoje ČR a SRN k syrské válce a jejímu vývoji

4.1. Česká republika

V počátcích Arabského jara v roce 2011 se Česká republika k situaci na Blízkém východě vyjadřovala spíše sporadicky, reagovala podobně jako ostatní evropské státy poměrně pasivně. Co se Sýrie týče, České republice svazuje ruce její významná podpora Izraele. Analytici AMO se domnívají, že tato proizraelská orientace ovlivňovala podporu lidských práv a prodemokratických skupin v Sýrii.¹⁷⁶ Odborníci na Blízký východ Marek Čejka a Michaela Ježová napsali, že „*pozice České republiky k revolučnímu dění na Blízkém východě, hlavně v okolí Izraele, byla v roce 2011 poměrně jednoznačně obrazem skeptických a velmi opatrných postojů izraelské zahraniční politiky.*“¹⁷⁷ I v Koncepti české zahraniční politiky schválené tehdejší vládou 20. července 2011 se MZV zmiňuje o strategickém zájmu ČR na „*zachování bezpečnosti Izraele jako hodnotově a kulturně blízkého demokratického státu*“¹⁷⁸, o Arabském jaru či konkrétně konfliktu v Sýrii však není ani slovo. MZV v tomto dokumentu sice vnímá region Blízkého východu jako vratký, obsahující „*ohniska nestability a bezpečnostní rizika, která zasahují až k vnějším hranicím euroatlantického prostoru*“¹⁷⁹ a zdůrazňuje roli EU i NATO jakožto zásadních platforem pro spolupráci na zahraniční politice, ale nenastíhuje konkrétnější postupy, co podniknout pro stabilizaci Blízkého východu.

Česká republika mohla v kontextu konfliktu v Sýrii, ale i obecně celého Arabského jara, nabídnout své zkušenosti s tranzicí k demokracii z roku 1989, rozhodla se ale tak neučinit. Hlavním doporučením pro ČR od expertů AMO do dalšího postupu bylo „*navázat postupně kontakty se syrskou opozicí a vytvořit si tak do budoucna podmínky pro jednání o obchodních příležitostech a poskytování transformační*

¹⁷⁶ DOSTÁL, Vít, Tomáš KARÁSEK a Michal THIM, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2012: Agenda for Czech foreign policy 2012*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2012, s. 71. ISBN 978-80-87092-17-0.

¹⁷⁷ ČEJKA, Marek a Michaela JEŽOVÁ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal, Ondřej DITRYCH a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2011: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 217.

¹⁷⁸ Koncepte zahraniční politiky České republiky. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 20. 7. 2011 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1413389/Koncepce_2011.pdf.

¹⁷⁹ Tamtéž.

*spolupráce po pádu režimu*¹⁸⁰, vycházelo se totiž z předpokladu, že je pouze otázkou času, než Assadův režim padne, což dnes již víme, že se nestalo. Co ale rozhodně jisté je: „*události Arabského jara prokázaly, že upřednostňování „stability“ na úkor lidských práv a svobod dlouhodobý klid v regionu nepřinese*“¹⁸¹. To dle mého názoru platí nejen pro Arabské jaro a syrskou občanskou válku, ale též obecně pro jakékoliv pnutí či nestabilitu v geopolitickém dění. Za zmínku podle mě rozhodně stojí i kladení důrazu na multilaterální jednání při zaujímání stanoviska vůči Sýrii, ke kterému analytici AMO říkají, že by se Česká republika neměla ani „*připravit o vlastní postoj s důrazem na lidská práva a demokracii*“.¹⁸² K multilaterálním jednáním je třeba též zmínit, že Česká republika byla 20. května 2011 zvolena na následující tři roky za člena Rady pro lidská práva OSN.¹⁸³ Rada se v tomto roce zabývala především ochranou lidských práv v zemích, kde se událo Arabské jaro a tehdejší ministr zahraničí Karel Schwarzenberg se tím pádem zúčastnil i několika zvláštních zasedání Rady, svolaných k projednání aktuální situace v Sýrii.¹⁸⁴

V roce 2012 válka v Sýrii postupně nabírala dramatičtější obrátky, stejně jako český přístup k ní. Základní principy zahraniční politiky zůstaly neměnné, Česká republika dodržovala koncepci, kterou vláda přijala v roce 2011. Nicméně byly znatelné spory jednotlivých aktérů zahraniční politiky.¹⁸⁵ Odlišné postoje měli MZV, prezident, i česká velvyslankyně v Sýrii. MZV zcela jasně označilo situaci za občanskou válku a odsoudilo Assadův režim za to, jak zachází s civilisty. Také jasně podpořilo postoje EU a OSN, prosazující mírové řešení konfliktu a zprostředkování mírových jednáním mezi jednotlivými stranami za účelem zastavení masakrů, a přálo si politickou transformaci země skrze sjednocení syrské opozice.¹⁸⁶ Naopak česká velvyslankyně v Sýrii Eva Filipi

¹⁸⁰ DOSTÁL, Vít, Tomáš KARÁSEK a Michal THIM, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2012: Agenda for Czech foreign policy 2012*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2012, s. 71.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 70.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Česko zasedne v Radě OSN pro lidská práva. In: *Vláda České republiky* [online]. 23. 5. 2011 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesko-zasedne-v-rade-osn-pro-lidska-prava-84318/>.

¹⁸⁴ ČEJKA, Marek a Michaela JEŽOVÁ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal, Ondřej DITRYCH a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2011: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 215.

¹⁸⁵ ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice: východiska a politický kontext. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. (eds.) *Česká zahraniční politika v roce 2012: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 182.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 182–183; DOSTÁL, Vít, Jakub EBERLE a Tomáš KARÁSEK, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2013: Agenda for Czech foreign policy 2013*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2013, s. 32.

přístup EU ke konfliktu odsoudila a obhajovala některé názory Bašára Assada, podle ní i rebelové porušovali lidská práva.¹⁸⁷ Prezident Václav Klaus ve svém projevu na plénu Valného shromáždění OSN v září 2012 vyjadřoval podporu přenechání řešení konfliktu tamějším místním aktérům a vývoji. „*Česká republika, jako země, která má svou čerstvou historickou zkušenost s přechodem k demokracii, přeje Sýrii, aby mohla jít obdobnou cestou, avšak nyní nevidíme žádné uskutečnitelné řešení... Není pochyb o tom, že situaci v Sýrii musíme vidět v širší a delší perspektivě. Neměli bychom pouze vědět, co máme udělat dnes, ale také co máme udělat zítra a pozítří. Obávám se, že to je nejpodstatnější poučení z vojenské intervence v Libyi, která jasně ukázala, že vojenskou silou stabilní řešení nalézt nelze.*“¹⁸⁸ Přestože Klaus vyzdvihl význam i české humanitární pomoci v Sýrii, kritizoval využití zvláštních vyslanců – „...*motorem jednání musí být především domácí představitelé a nikoli mezinárodní vyjednávací týmy či bývalé politické celebrity.*“¹⁸⁹

V roce 2012 také česká ambasáda v Damašku převzala diplomatické zastupování Spojených států amerických. Zatímco valná většina států své ambasády kvůli válce zavírala, dveře té české zůstaly otevřené, až zůstala jedinou otevřenou evropskou ambasádou v oblasti.¹⁹⁰ Spojené státy americké si vybraly pro zastupování jejich zájmů právě Českou republiku, protože zaprvé je členem EU i NATO, nepochybně ale i pro to, že tehdejší americký velvyslanec v Sýrii, Robert Ford, znal českou velvyslankyni Evu Filipi. Ford prohlásil, že ona má lepší vhled do toho, jak syrská vláda přemýšlí, a že se domnívá, že Filipi je schopnou diplomatku s mnohaletými zkušenostmi s působením na Blízkém východě. Pochopitelně se ale rozhodnutí nezavřít českou ambasádu i za takových válečných podmínek neobešla bez kritiky.¹⁹¹ V diplomacii se koneckonců nemluví jen slovy, ale i symbolickými gesty, tudíž ponechání ambasády otevřené může budít dojem legitimizace syrského režimu. Zahraniční zpravodaj České televize pro Blízký východ v letech 2013–2018, Jakub Szántó, sdělil na své přednášce na VŠE v Praze 27. února 2019 vlastní dojem, že paní velvyslankyně v některých momentech v minulosti

¹⁸⁷ ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice: východiska a politický kontext. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. (eds.) *Česká zahraniční politika v roce 2012: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 186.

¹⁸⁸ Projev prezidenta republiky na 67. zasedání Valného shromáždění OSN. *Václav Klaus*: www.klaus.cz [online]. ©2010, 26. 9. 2012 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/3194>.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ TAMKIN, Emily. Americans, Need Help in Syria? Call the Czechs. In: *Foreign Policy* [online]. ©2019, 4. 8. 2017 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2017/08/04/americans-need-help-in-syria-call-the-czechs/>.

¹⁹¹ Tamtéž.

„byla trochu neopatrná s tím, kterých oficiálních akcí se zúčastnila, protože tahle válka, která se vede v Sýrii... v ní je stejně důležité to, co se děje reálně jako to, jak se to prezentuje... a ten režim samozřejmě zneužívá toho, že tady má něco, co vyvažuje, co ukazuje lidem, že přece damašský režim má kontakt s Evropskou unií, přece Česká republika – naši přátelé, a tak dále. Paní velvyslankyně několikrát projevila svůj názor na to kdo, co a jak, který má bezpochyby podložený hlubokými znalostmi celého regionu; já ho nesdílím. Já neříkám, že je špatný, jen ho nesdílím...“¹⁹² Szántó také zmiňuje, jak byl konfrontován v roce 2013 občany provincie Idlib s tím, že by ČR měla podporovat režim Bašára Assada. Jejich tvrzení bylo podloženo tím, že někde viděli paní velvyslankyni v syrské televizi a dostali z toho tento dojem. Zároveň se však Szántó domnívá, že by ambasáda v Damašku zůstat měla, vydržela tam už dlouho, a zároveň má ČR za tuto činnost plusové body u západních spojenců v EU a NATO. „Bude-li PR takové, jak se diplomacie má dělat, to znamená potichu“, je to v pořádku.¹⁹³

Kromě převzetí americké diplomatické agendy se ČR v Sýrii v roce 2012 také podílela i na kontingenčním plánování pro případ použití chemických zbraní, pomáhala v tomto kontextu vycvičit jordánské specialisty. Analytici AMO toto komentují slovy: „Tento příklad ukazuje rozumnou koncentraci na témata, kde ČR má co nabídnout a kde může současně posílit své vztahy s USA i třetími státy.“¹⁹⁴ Opět ovšem bylo v hodnocení české zahraniční politiky experty AMO zmiňován stejný problém jako v předchozím roce, dilema české zahraniční politiky vůči Blízkému východu, „oscilující mezi podporou statu quo v zájmu stability a podporou lidských práv a demokracie“.¹⁹⁵

V lednu 2013 byl zvolen nový český prezident, Miloš Zeman, s jehož příchodem do úřadu dostala zahraniční politika ČR nový rozměr, který postupem let nabýval na kontroverzi, mnozí aktéři české politiky se nyní domnívají, že i na absurdnosti, především po jeho druhém zvolení v lednu 2018.¹⁹⁶ Roli Miloše Zemana zde zdůrazňují z toho důvodu, že je značně proizraelský a zároveň skeptický vůči islámu, velice známým se stal

¹⁹² Odpověď na otázku z publika, jak Szántó vnímá paní velvyslankyni, lze zhlédnout ve videu v čase od 54:20 do 1:00:06. Srov. Reportér Jakub Szántó debatoval se studenty o Blízkém východě. In: *ČT24* [online]. ©1996-2019, 27. 2. 2019 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2746250-zive-reporter-jakub-szanto-debatuje-se-studenty-o-blizkem-vychode>.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ DOSTÁL, Vít, Jakub EBERLE a Tomáš KARÁSEK, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2013: Agenda for Czech foreign policy 2013*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2013, s. 32.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Senátoři STAN chtějí Zemana žalovat za velezradu. Jeho výroky o novičoku ohrožily bezpečnost, tvrdí. In: *Aktuálně.cz* [online]. Economia, ©1999-2019, 17. 5. 2018 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/senatori-stan-chteji-zemana-zalovat-za-velezradu-jeho-vyroky/r~bf7834b859ab11e8a44c0cc47ab5f122/>.

incident ohledně výroku Alláh Akbar, který pronesl v Berlíně při rozhovoru s německými novinářkami.¹⁹⁷ Nutno též zmínit, že Zeman svou kampaň před druhým kolem prezidentských voleb v roce 2018 postavil především na tématu odmítání uprchlíků.¹⁹⁸ V knize *Agenda pro českou zahraniční politiku 2014* konstatují autoři na adresu blízkovýchodní politiky úřadujícího prezidenta ČR: „Zemanovy postoje narušují kontinuitu politiky v regionu a podemílají pozitivní image, kterou ČR získává v arabském světě podporou transformačních procesů a demokratizace. Hrozí také, že se v této oblasti prohloubí dvoukolejnost mezi přístupem prezidenta a MZV.“¹⁹⁹ Zemanovy výroky v médiích mohou zhoršovat image české diplomacie ČR ve světě, což by v nejhorším případě mohlo znamenat i bezpečnostní riziko, pokud by Česká republika začala být vnímána jako země nepřátelská vůči muslimům.²⁰⁰

Obecně se dá říci, že v roce 2013 již česká diplomacie nebyla v tak zřejmém názorovém rozkolu jako v roce minulém. ČR zcela jednoznačně podpořila navrhovaná řešení OSN k likvidaci chemických zbraní na území Sýrie, které byly použity režimem Bašára Assada během potlačování povstaleckých jednotek.²⁰¹

V letech 2014 a 2015 se kvůli vzestupu popularity Islámského státu mezinárodní i vnitrostátní debaty týkaly především boje proti této teroristické organizaci. ČR podporovala místní ozbrojené síly bojující proti IS (jako jedna z prvních zemí pomohla kurdským milicím v severním Iráku dodávkami munice), zároveň dodávala humanitární pomoc uprchlíkům v Sýrii a okolních zemích. Do začátku roku 2014 vydaly nezisková organizace Člověk v tísni a MZV na tuto humanitární pomoc přes 160 milionů Kč, kromě toho také ČR poskytovala i zdravotnickou pomoc. „V roce 2014 vyslala (ČR) dva zdravotnické týmy do Jordánska, jež se zapojily do ošetření syrských uprchlíků a některých Jordánců. Český zdravotnický tým podpořil

¹⁹⁷ Zeman: Jsem šťastný, že jsou obě unesené Češky v pořádku. In: *ČT24* [online]. Česká televize, ©1996-2019, 27. 6. 2013 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1089828-zeman-jsem-stastny-ze-jsou-obe-unesene-cesky-v-poradku>.

¹⁹⁸ Ústavní soud: Zemanovo volební heslo spojující Drahoše s imigranty bylo zkratkovité, nikoliv nezákonné. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 22. 3. 2018 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-kampan-prezidentska-drahos-migrace-uprechlici_1803220909_gol; Drahošův facebook je profesionálnější, 'Zeman znovu' agresivnější, hodnotí kampaň na sítích expert. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 20. 1. 2018 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/jiri-drahos-milos-zeman-prezidentske-volby-2018-kampan-na-socialnich-sitich_1801201800_haf.

¹⁹⁹ DOSTÁL, Vít, Jakub EBERLE a Tomáš KARÁSEK, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2014: Agenda for Czech foreign policy 2014*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2014, s. 46.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ JEŽOVÁ, Michaela a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2014, s. 207.

přímo v Ammánu ministr zahraničních věcí L. Zaorálek.²⁰²

Přestože prezident Zeman „hlasitě a nekoordinovaně prosazoval masovou multinárodní akci proti IS“,²⁰³ které by si přál, aby se ČR zúčastnila, ministr zahraničí Lubomír Zaorálek vyjádřil kontinuitu české politiky ve stávající podobě. Další třetí plochou vyvolávající bouřlivé debaty byla problematika přijímání uprchlíků. Česká vláda odmítala přijmout 15 syrských dětí, dle ministra vnitra Milana Chovance představovali bezpečnostní hrozbu.²⁰⁴ Analytici AMO kritizují takto nízký počet uprchlíků, který byl nakonec na žádost vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a také kvůli nátlaku médií a občanské společnosti přijat – poskytnutí azylu pouze 15 syrským dětem²⁰⁵ a jejich rodinám jim přijde málo, proto ve svém doporučení do budoucna volají po přijmutí více uprchlíků.²⁰⁶ Dalším zásadním doporučením vládě ČR je důraznější distancování se od postojů prezidenta Zemana, který je bohužel skrze své kontroverzní výroky vnímán jako „klíčový personální problém české zahraniční politiky“²⁰⁷.

Rok 2015 zaznamenal dle expertů AMO pozitivní posun v české angažovanosti v syrské občanské válce, co se humanitární pomoci týče. Česká republika podporovala potravinovou a zdravotnickou pomoc a vzdělávání uprchlíků v Sýrii, Iráku, Jordánsku, Libanonu a Turecku.²⁰⁸ Ministr zahraničí L. Zaorálek schválil příspěvek celkem 15 mil. Kč na pomoc lidem z Iráku a Sýrie, do oblastí, které byly postiženy boji.²⁰⁹ Zároveň premiér Bohuslav Sobotka přislíbil další navýšení příspěvků pro rok 2016.²¹⁰ Nicméně i přesto byla pouze malá ochota přijmout uprchlíky přímo v ČR, nebo s nimi na našem území jednat podle mezinárodních úmluv. Například způsob zadržování uprchlíků v

²⁰² JEŽOVÁ, Michaela a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 233.

²⁰³ DOSTÁL, Vít a Jakub EBERLE, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2015: Agenda for Czech foreign policy 2015*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015, s. 55.

²⁰⁴ JEŽOVÁ, Michaela a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 233.

²⁰⁵ Vláda schválila přijetí 15 syrských rodin. Na uprchlíky dá 100 milionů. In: *iDnes.cz* [online]. MAFRA, ©1999-2019, 14. 1. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vlada-schvalila-prijeti-15-syrskych-rodin-na-uprchliky-da-100-milionu.A150114_105217_domaci_kop.

²⁰⁶ DOSTÁL, Vít a Jakub EBERLE, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2015: Agenda for Czech foreign policy 2015*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015, s. 55.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 82.

²⁰⁸ DOSTÁL, Vít, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2016: Agenda for Czech foreign policy 2016*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2016, s. 50–51.

²⁰⁹ ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2015: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 209.

²¹⁰ DOSTÁL, Vít, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2016: Agenda for Czech foreign policy 2016*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2016, s. 50–51.

českých detenčních zařízeních byl problematický z lidskoprávního i morálního hlediska, na což upozornila také kritika OSN. Česká republika pokračovala v aktivní účasti na koalici proti IS vedené Spojenými státy a podpořila v boji proti IS kurdskou regionální vládu dodávkami vojenského materiálu a výcvikem místních sil.²¹¹ V nové Koncepci zahraniční politiky ČR schválené vládou ČR 13. července 2015 bylo stanoveno, že Česká republika se bude „podílet na úsilí mezinárodního společenství při hledání diplomatického a politicky udržitelného řešení syrského konfliktu a podporovat akce mezinárodního společenství směřující k potlačení tzv. Islámského státu či podobných extremistických skupin, stejně jako podporovat úsilí o aktivní zapojení zemí regionu do řešení těchto problémů.“²¹² V rámci Evropské unie pak česká diplomacie zdůrazňovala potřebu hledání politického řešení války v Sýrii. Toto řešení podle MZV mělo být zajištěno vyjednáváním Assadova režimu a opozice.²¹³

Analytici AMO se ale domnívají, že byl český postoj špatně čitelný. Odborníci ÚMV Čejka, Ježová a Bechyňský také píší, že „ČR nezaujala vůči syrskému konfliktu konzistentní postoj“.²¹⁴ Na jedné straně ministr zahraničí Lubomír Zaorálek tvrdil, že EU musí být jednotná a prezident Assad se musí podílet na vyjednávání o míru, ale nemůže představovat budoucnost Sýrie, kvůli zločinům, které spáchal na syrských občanech.²¹⁵ Na straně druhé, aktivity jako například vyjednávání o hospodářských vztazích se Sýrií, která činil náměstek ministra pro mimoevropské země a ekonomickou diplomacii Martin Tlapa, ukazují na opačný směr, tedy spíše legitimizují tamější režim.²¹⁶ Česká velvyslankyně v Sýrii Eva Filipi komentovala válečnou situaci jako velice nepřehlednou, co se týče nejednotnosti Syrské svobodné armády a také poskytování zkreslených informací syrskými i zahraničními médii. Toto dění charakterizovala jako „sektářské a

²¹¹ DOSTÁL, Vít, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2016: Agenda for Czech foreign policy 2016*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2016, s. 50.

²¹² Koncepce zahraniční politiky ČR. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 13. 7. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html.

²¹³ DOSTÁL, Vít, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2016: Agenda for Czech foreign policy 2016*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2016, s. 50–51.

²¹⁴ ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2015: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 208.

²¹⁵ LAZAROVÁ, Daniela. Czech foreign minister: EU must unite stance on Syria. In: *Radio Praha* [online]. Český rozhlas, ©1996-2019, 12. 10. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.radio.cz/en/section/news/czech-foreign-minister-eu-must-unite-stance-on-syria>.

²¹⁶ DOSTÁL, Vít, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2016: Agenda for Czech foreign policy 2016*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2016, s. 51.

konfesní boje“.²¹⁷ Odborníci ÚMV píší, že „zároveň svým projevem zpochybnila postoje MZV.“²¹⁸ Prezident Miloš Zeman během své návštěvy Valného shromáždění OSN v New Yorku oznámil, že syrská vláda a opozice, vyjednávací v Ženevě o příměří, mají zájem podepsat závěrečnou deklaraci v Praze. Zemanovo prohlášení potvrdil i Bašár Assad v rozhovoru s Českou televizí.²¹⁹ Exkluzivní rozhovor Bašára Assada s vedoucím zahraniční redakce ČT Michalem Kubalem byl odvysílán 1. prosince 2015 nejen na českých obrazovkách, ale také v Sýrii, dle Kubala tedy některé Assadovy odpovědi nebyly směřovány čistě na českou veřejnost, ale na jeho vlastní lid.²²⁰ Assad označoval rebelské povstalce za teroristy a kritizoval západní státy (USA, Velká Británie, Francie aj.) za to, že tyto teroristy podporují, naopak pochvaloval podporu Ruska a Íránu. Několikrát vyzdvihoval podporu jeho vlastního, syrského lidu a obecně se prezentoval jako velice zdrženlivý, ale otevřený člověk. Česko-syrské vztahy hodnotil dle mého názoru nadprůměrně pozitivně (z jeho pohledu, MZV by s tímto mělo větší problém), zmiňoval se o třech aspektech těchto vztahů:

1. Udržování vztahů nejenom se spojenci (Assad zmiňuje, že přestože dříve česko-syrské vztahy nebyly zvláště vřelé, je důležité udržovat vztahy i s protivníky) – „*Jak můžete hrát nějakou roli, vědět, co se děje, když nemáte vztahy?*“²²¹
2. Nezávislost ČR – „*ČR je malá země a je součástí EU a byla pod velkým tlakem od mnoha zemí, včetně USA, aby změnila postoj, což někdy může být v symbolické rovině třeba zachováním otevřené ambasády. Navzdory tomu ČR chtěla být nezávislá. To nám chybí v dnešním světě. Většina zemí, většina představitelů nejsou nezávislí, zejména na Západě.*“²²²
3. Důvěryhodnost ČR – „*...mnohé evropské země teď chápou, že jste měli pravdu ohledně toho, co se odehrává v Sýrii, a v tom, že jste nechali otevřený tenhle*

²¹⁷ ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2015: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 208.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Mimořádné pořady ČT24: Rozhovor s Bašárem Asadem. In: Česká televize [online]. ©1996-2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10997918455-mimoradne-porady-ct24/215411034000172-rozhovor-s-basarem-asadem/>.

²²¹ Asad pro ČT: Rebelové jsou jako žoldáci, většina plní zájmy jiných. In: ČT24 [online]. Česká televize, ©1996-2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1628712-asad-pro-ct-rebelove-jsou-jako-zoldaci-vetsina-plni-zajmy-jinych>.

²²² Tamtéž.

komunikační kanál směrem k syrské vládě, tyto země budou potřebovat vaši pomoc, aby se dostaly zpět na správnou cestu, zejména v politické rovině. “²²³

Rovněž byla velice zajímavá Assadova odpověď na otázku, co je to nejcennější, co se snaží ochránit: „...*Samozřejmě sekularismus je v Sýrii jiný než na Západě, třeba ve Francii, kde stojí v protikladu k náboženství. V Sýrii je to svoboda vyznání, pohlaví, a etnik. Bez toho by Sýrie nebyla tím, čím je známá po staletí, takže to je to nejcennější, co se snažíme chránit.*“²²⁴

Stejně výhrady ohledně nečitelnosti české diplomacie jako v roce 2015 provázely rok 2016. Analytici AMO o české diplomacii v tomto roce tvrdí, že „*balancovala na hraně mezi (do jisté míry) pragmatickým rozhodnutím zachovat přímé komunikační kanály se syrskou vládou a udržováním příliš vřelých vztahů s režimem, na který jsou pro válečné zločiny uvaleny sankce a jenž čelí mezinárodní kritice*“.²²⁵ Diskuze také opakovaně rozpoutávalo téma české ambasády a činnost velvyslankyně Evy Filipi, o které jsem se zmiňovala již výše. Kritiku sklidila i další cesta náměstkyně Martina Tlapy do Damašku v říjnu 2016 (již druhá od roku 2015) a konference pořádaná MZV v listopadu 2016 pro české exportéry, zaměřená na rekonstrukci Sýrie. Tyto akce lze vnímat jako prohlubování obchodních vztahů se syrským režimem a experti AMO se domnívají, že „*obchodní jednání na vysoké úrovni v době, kdy válka není zdaleka u konce, je těžko slučitelné s lidskoprávní agendou a dodává politický kredit prezidentu Assadovi.*“²²⁶ Bylo dle nich také ještě těžší obhájit české postoje, ve chvíli, kdy tři poslanci parlamentu ČR navštívili Damašek a setkali se se syrským ministrem zahraničí Walidem al Muallmem²²⁷ v době nejkrvavějších bojů v Aleppu, obzvláště když se pak Černínský palác opozdl s reakcí na tamější události.²²⁸

Debaty v české politice také rozvířil chemický útok na Khan Shaykhoun v dubnu 2017. Vláda i opozice odsoudily použití chemických zbraní syrským letectvem a podpořily reakce EU, včetně amerických náletů na syrskou letovou základnu v Shayratu.

²²³ Asad pro ČT: Rebelové jsou jako žoldáci, většina plní zájmy jiných. In: ČT24 [online]. Česká televize, ©1996-2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1628712-asad-pro-ct-rebelove-jsou-jako-zoldaci-vetsina-plni-zajmy-jinych>.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ DOSTÁL, Vít a Tereza JERMANOVÁ, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2017: Agenda for Czech foreign policy 2017*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2017, s. 38.

²²⁶ Tamtéž, s. 39.

²²⁷ Čeští poslanci jednali v Damašku, ve městě se odpálila devítiletá dívka. In: *iDnes.cz* [online]. MAFRA, ©1999-2019, 16. 12. 2016 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/damasek-attentat-rujbrova-cesti-poslanci.A161216_173644_zahranicni_aha.

²²⁸ DOSTÁL, Vít a Tereza JERMANOVÁ, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2017: Agenda for Czech foreign policy 2017*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2017, s. 39.

Naopak KSČM tento odvetný americký útok odsoudila. Prezident Zeman vyjádřil pochybnosti ohledně pachatelů chemického útoku a volal po nestranném prošetření.²²⁹

Prozatím poslední, nejaktuálnější shrnutí zahraniční politiky představuje publikace *Agenda pro českou zahraniční politiku 2018* vydaná AMO, která hodnotí postoje české vlády v rozpětí roku a půl, od ledna 2017 do června 2018 a nastiňuje pravděpodobný očekávaný vývoj. Hlavní hrozba regionu z pohledu ČR – Islámský stát – byla v průběhu roku 2017 poražena, a Assadův režim získal drtivou většinu území nazpět.²³⁰ Přestože se situace v Sýrii zdánlivě uklidnila, region se stále dal a doposud dá považovat za nestabilní.²³¹ V reakci na chemický útok na město Douma v dubnu 2018²³², podpořila ČR odvetu Západu jakožto odstrašující prostředek, který má vyslat vzkaz všem aktérům v syrském konfliktu o nepřijatelnosti použití chemických zbraní.²³³ O dlouhodobém odsuzování použití chemických zbraní se píše i v oficiálním stanovisku MZV k tomuto útoku.²³⁴ Pozitivně se dá hodnotit, že se česká diplomacie přímo vyjádřila, že plně podporuje prohlášení European External Action Service²³⁵, které tato evropská instituce k útoku vydala. Zároveň začalo být čím dál tím více aktuálnější téma přípravy na poválečné rekonstrukci Sýrie, v čemž by mohly dostat příležitost české společnosti. K tomu se experti AMO vyjadřují, že „*Nepřerušovaná přítomnost zastoupení v Damašku by poté podle argumentace české diplomacie mohla být výhodou. Nicméně tyto plány jsou v kontextu zásadního politického a ekonomického vlivu Ruska a Íránu nejisté. S ohledem na obecnou zahraničněpolitickou orientaci ČR je udržování ekonomických a politických*

²²⁹ ČEJKA, Marek, Jan DANIEL a Michaela LUBIN. The Middle East and the Maghreb in the Czech Foreign Policy: continuity in the face of regional turmoil. In: KIZEKOVÁ, Alica, et. al. *Czech foreign policy in 2017: analysis*. Prague: Institute of International Relations Prague, 2018, s. 187.

²³⁰ Syria reclaims 85 percent of territory from 'Islamic State,' says top Russia general. In: *Deutsche Welle* [online]. ©2019, 12. 9. 2017 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/syria-reclaims-85-percent-of-territory-from-islamic-state-says-top-russia-general/a-40467613>.

²³¹ BORČANY, Vít a Vít DOSTÁL, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2018: Agenda for Czech foreign policy 2018*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2018, s. 57.

²³² O tomto útoku se zmiňují již na straně 37.

²³³ BORČANY, Vít a Vít DOSTÁL, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2018: Agenda for Czech foreign policy 2018*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2018, s. 58.

²³⁴ Prohlášení MZV k útoku v syrském městě Dúma. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 8. 4. 2018 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/x2018_4_9_stanovisko_mzv_k_utoku_v_syrskem_meste.html.

²³⁵ European External Action Service (EEAS) je diplomatický sbor Evropské unie. Pomáhá Vysokému představiteli/představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (který/á má vedoucí post v této instituci a fakticky je ministrem/ministryní zahraničních věcí EU) vytvářet společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU. Srov. About the European External Action Service (EEAS). *European External Action Service* [online]. 1. 3. 2016 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-european-external-action-service-eeas_en.

vztahů se syrským režimem nevhodné“.²³⁶ Dle mého názoru správně podotýkají, že dobré vztahy se syrským režimem a vidina investic se sice mohou zdát pragmatické, ale zasazeno do širšího kontextu, může dojít ke kompromitaci nejen lidskoprávní politiky České republiky, ale i vztahů s USA a dalšími spojenci.²³⁷

4.2. Spolková republika Německo

Chceme-li porovnávat českou a německou zahraniční politiku, je třeba si zcela objektivně připustit zásadní rozdíly mezi těmito dvěma státy v mezinárodní politice. Přestože Česká republika je jakožto suverénní stát členem Evropské unie, Německo tuto organizaci v roce 1951²³⁸ spolu s dalšími pěti evropskými státy pomáhalo zakládat a dodnes je jeden z naprosto klíčových členů, kteří pomáhají udávat směr, jakým se evropská politika bude ubírat. V žádném případě nechci snižovat význam České republiky v mezinárodním společenství, každopádně vliv Německa rozhodně měl zásadnější význam, když bylo nestálým členem Rady bezpečnosti OSN v klíčových momentech a hlasováních týkajících se syrské občanské války v letech 2011–2012.²³⁹ V porovnání s Českou republikou, která byla nestálým členem Rady bezpečnosti v letech 1964, 1978–1979 a 1994–1995²⁴⁰, toto vnímám jako zásadní rozdíl a výhodu německé diplomacie ve srovnání s tou českou.

Německo Radě bezpečnosti OSN (v rámci měsíčních předsednictví) předsedalo v červenci 2011. Vyslanec SRN při OSN Peter Wittig označil jako prioritu německého

²³⁶ BORČANY, Vít a Vít DOSTÁL, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2018: Agenda for Czech foreign policy 2018*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2018, s. 58.

²³⁷ BORČANY, Vít a Vít DOSTÁL, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2018: Agenda for Czech foreign policy 2018*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2018, s. 58.

²³⁸ Spolková republika Německo spolu s Lucemburskem, Nizozemskem, Belgií, Francií a Itálií podepsala 18. dubna 1951 v Paříži smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli. Tímto krokem byly položeny základy dnešní Evropské unie. Z nesčetné literatury k tomu srov. FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 2 Vyd., s. 53-54.

²³⁹ Německo bylo nestálým členem Rady bezpečnosti v OSN také v letech 1995-1996, 2003-2004 a v současnosti je v roce 2019 také členem, až do roku 2020. V rámci měsíčních předsednictví Rady mělo Německo tuto funkci v červenci 2011 a v dubnu 2019. Srov. Search membership by country: Germany. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/search/country?field_member_state_value=DEU; Heiko Maas: Deutschland übernimmt Vorsitz im UN-Sicherheitsrat. In: *ZEIT ONLINE* [online]. 1. 4. 2019 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2019-04/heiko-maas-un-sicherheitsrat-gremium-vorsitz>.

²⁴⁰ Search membership by country: Czech Republic. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/search/country?field_member_state_value=CZE.

předsednictví kromě klimatické změny také ochranu dětí v konfliktních oblastech²⁴¹, dne 12. července byla k této problematice přijata rezoluce. Ta komentovala především v minulosti proběhlé zločiny na dětech, nicméně nastiňovala i budoucí postup v případě odhalení a potvrzení dalších takových zločinů.²⁴² Vzhledem k tomu, že prvotním impulsem syrské války bylo především násilí na mláďencích, kteří sprejovali po zdech antiassadovské výroky, troufám si konstatovat, že v tomto bohužel OSN selhala.

V důsledku zhoršující se lidskoprávní situace v Sýrii došlo v srpnu 2011 z iniciativy německé spolkové vlády na druhém mimořádném jednání Rady pro lidská práva OSN ke zřízení mezinárodní nezávislé vyšetřovací komise, aby se situací zabývala. Bohužel syrská vláda nedovolila této komisi vstup na syrské území.²⁴³ Zároveň Německo předložilo v prosinci 2011 spolu s Velkou Británií, Francií a státy Arabské ligy na plénu Třetího výboru Generálního shromáždění OSN rezoluci k tomuto tématu, která byla velkou většinou přijata. Dle německé spolkové vlády šlo o další jasný signál syrskému režimu k ukončení jakéhokoliv násilí.²⁴⁴ Bohužel se domnívám, že Assadovi byly dle dalšího vývoje situace takovéto (do určité míry pouze symbolické) signály zcela lhostejné.

Dne 20. ledna 2012 představila v Bundestagu frakce německých Zelených (*Bündnis 90/Die Grünen*) návrh na mezinárodní izolaci syrského režimu. Zmiňuje kromě jiného také omezení spolupráce se Sýrií v květnu 2011, nicméně podotýká, že spolupráce se syrskými ministry byla ukončena až pod veřejným tlakem na vládu. Dle návrhu by se budoucí jednání spolkové vlády mělo řídit celkem třemi aspekty: Zaprvé, budoucnost Sýrie za Assadova režimu neexistuje. Assad musí odstoupit a být za své činy postaven před Mezinárodní trestní soud. Zadruhé, čím déle Assad zůstává u moci, tím více hrozí občanská válka. Zatřetí, mezinárodní společenství musí nutně činit vše proto, aby byl Assadův režim mezinárodně izolován a odstoupil.²⁴⁵ K tomuto návrh se vyjádřil tehdejší místopředseda zahraničního výboru Bundestagu, Hans-Ulrich Klose (SPD), který byl i přes veškeré sankce vůči režimu přesvědčen, že se konflikt stále ještě dá vyřešit politicky.

²⁴¹ Deutscher Vorsitz im UN-Sicherheitsrat: Botschafter Peter Wittig gibt Ausblick. In: *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik* [online]. 29. 6. 2011 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://dgap.org/de/node/18244>.

²⁴² Security Council: Resolution 1998 (2011). In: *United Nations* [online]. 12. 7. 2011 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1998\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1998(2011)).

²⁴³ Zehnter Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 24. 10. 2012, s. 130 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/112/1711250.pdf>.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 50.

²⁴⁵ Antrag: Das Regime in Syrien international isolieren. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 14. 12. 2011 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/081/1708132.pdf>.

Nesouhlasil se Zelenými a jejich kritikou, naopak považoval za správné, že OSN s ohledem na veta (Ruska a Číny) v Radě bezpečnosti zaujímá spíše pasivní postoj. Případnou vojenskou intervenci považoval za moc nebezpečnou. Zároveň také pochyboval o účinnosti mezinárodní izolace, když Assadův režim přesto může i nadále konat násilí na opozici. Je podle něj tedy mnohem smysluplnější zvýšení námahy k vytvoření dialogu mezi oběma stranami konfliktu.²⁴⁶

Ve stejném lednovém týdnu roku 2012, kdy Bundestag debatoval nad návrhem Zelených, proběhlo také jednání o solidaritě některých poslanců frakce Die Linke s režimem Bašára Assada. Tito poslanci podepsali výzvu s názvem „*Zastavit přípravy na válku! Ukončit embarga! Solidaritu s lidem Íránu a Sýrie!*“, která požaduje ukončení veškerých akcí a označuje činy USA a NATO za agresí.²⁴⁷ V této debatě čelili poslanci Die Linke velké kritice. CDU/CSU se slovy Andree Schockenhoffa vyjádřila, že především syrský lid prokázal nadlidskou odvahu, když se postavil vražednému režimu, zástupce SPD Günter Kloser označil text za „osvědčení o cynismu vůči obětem“. Místopředsedkyně FDP, Birgit Homburgerová, označila chování celé frakce za „*politicky slepé a ignorantské*“, jelikož se frakce nedistancovala od jednotlivých poslanců, kteří výzvu podepsali. Frakci označila za spolupachatele Assadova režimu a zdůraznila, že FDP naopak podporuje, že si syrští protestující zvolili cestu demokracie a lidských práv. V tomto kontextu zmínila setkání spolkového ministra zahraničí Guida Westerwelleho (FDP) s předsedou opoziční Syrské národní rady, Burhanem Ghaliounem. Volker Beck z frakce Bündnis 90/Die Grünen debatu i její název označil za nemístné, jelikož ve složitých aspektech této debaty, volající po řešení bez násilí a zabránění občanské válce, nešlo dle něj vyjednat konkrétní kroky.²⁴⁸

Vzhledem k zhoršující se situaci představila na podzim roku 2012 poslanecká frakce Die Linke v Bundestagu návrh na „*účinnou ochranu a přijetí syrských uprchlíků v Evropské unii a Německu*“. Dne 8. listopadu 2012 byl tento návrh zamítnut.²⁴⁹ Die

²⁴⁶ "Politische Mittel sind noch nicht ausgeschöpft". In: *Deutscher Bundestag* [online]. 16. 1. 2012 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z:

https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/37393940_kw03_interview_klose-207424.

²⁴⁷ Kriegsvorbereitungen stoppen! Embargos beenden! Solidarität mit den Völkern Irans und Syriens!. In: *NachDenkSeiten* [online]. 16. 1. 2012 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.nachdenkseiten.de/upload/pdf/120116_aufruf_solidaritaet+_erstunterzeichner.pdf.

²⁴⁸ "Zeugnis des blanken Zynismus". In: *Deutscher Bundestag* [online]. 19. 1. 2019 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/37451113_kw03_de_syrien_ak-207462.

²⁴⁹ Die Beschlüsse des Bundestages am 8. und 9. November. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 8. 11. 2012 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z:

https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/41410731_kw45_angenommen_abgelehnt-209908.

Linke téma Sýrie na plénum zasedání Bundestagu přinášeli opakovaně, dne 28. února 2013 byl zamítnut jejich další návrh, na téma „odeslání okamžité humanitární pomoci do Sýrie a větší naléhání na diplomatické vyřešení konfliktu.“ Dle ostatních poslanců nebyl odmítnut proto, že by s ním rezolutně nesouhlasili. Günter Gloser (SPD) se vyjádřil, že tento návrh marginalizuje vinu Assadova režimu na eskalaci války a vyzval k tomu, aby se Německo v EU zasadilo o vytvoření společné evropské politiky na přijímání uprchlíků. Reinhard Brandl (CSU) zdůraznil, že německá spolková vláda dělá, co může, aby pomohla obyvatelstvu Sýrie a přispěla k ukončení války. Německo patří k jedním z největších bilaterálních poskytovatelů pomoci do Sýrie. V tomto CDU/CSU našla společnou řeč s FDP; poslankyně této frakce, Marina Schusterová, se vyjádřila v podobném smyslu, dle ní se již teď dá pro syrské uprchlíky udělat více, aniž by se musela přijímat změna legislativy.²⁵⁰

V říjnu 2013 vyšel v německém magazínu SPIEGEL rozhovor s Bašárem Assadem. V porovnání s interview, který o dva roky později dal České televizi, se v tomto rozhovoru mnohem více musel zodpovídat a ohrazovat vůči tvrzením, které často odpovídaly spíše vidění západního světa. Například fakt, že je Assad přímo zodpovědný za plynové útoky, nebo otázky ohledně jeho „diktátorství“. Redaktoři Klaus Brinkbäumer a Dieter Bednarz v tomto ohledu byli z mého pohledu přísnější než Michal Kubal, nicméně to ještě nic nevyovídá o kvalitě jednoho ani druhého rozhovoru. V rozhovoru s magazínem SPIEGEL padla i otázka na roli Německa. Na otázku, zda pro něj Německo hraje významnou roli, odpověděl Assad: „*Když se podívám do Evropy, ptám se: Kdo se orientuje v tom, co se v regionu skutečně děje? Od toho je každá evropská země daleko. Německo a Rakousko mají nejobektivnější vhled, zdá se, že nejlépe chápou, kde je realita. K tomu se nejvíce blíží Německo.*“²⁵¹ Zdali by Německo mohlo být zprostředkovatelem mírových jednání, viděl Assad optimisticky. „*Těšilo by mě, kdyby vyslanci z Německa přicestovali do Damašku za účelem mluvit s námi o skutečných vztazích. Když s námi mluvíte, neznamená to, že podporujete vládu. Ale můžete zde uplatnit své přesvědčovací schopnosti. Nicméně jestli si myslíte, že nás musíte izolovat, řeknu jen: tím izolujete i sami sebe – od reality. Zde jde i o vaše zájmy: Co z toho máte, když se vám na zahradě za*

²⁵⁰ BODE, Bernard. Not syrischer Flüchtlinge. In: *Das Parlament* [online]. Deutscher Bundestag, ©2016, 4. 3. 2013 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.das-parlament.de/2013/10_11/EuropaWelt/43229679-322370; Die Beschlüsse des Bundestages am 28. Februar und 1. März. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 28. 2. 2013 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2013/43161664_kw09_angenommen_abgelehnt-211120.

²⁵¹ BRINKBÄUMER, Klaus a Dieter BEDNARZ. „Eine Lüge bleibt eine Lüge“. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 7. 10. 2013 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-115560246.html>.

*domem proháni Al-Káida, když zde u nás podporujete nestabilitu? Po dvou a půl letech byste si měli svou politiku rozmyslet.*²⁵²

V lednu 2014 oznámil spolkový ministr zahraničí Frank-Walter Steinmeier navýšení humanitární pomoci obětem syrské války o 80 milionů EUR. Od roku 2012 do ledna 2014 poskytlo Německo Sýrii a okolním zemím celkem 440 milionů EUR na pomoc lidem postiženým válkou. Steinmeier prohlásil, že utrpení lidí v Sýrii je každým dnem větší. *„Chceme a musíme se společně zasadit o ulevení nouze lidí, kteří kvůli občanské válce vše ztratili a jsou na útěku před válkou a násilím.*“²⁵³ Na začátku prosince 2014 bylo oznámeno další navýšení, celková výše humanitární pomoci do Sýrie za celý rok byla 162 milionů EUR.²⁵⁴

V dubnu 2015 navrhovali Bündnis 90/Die Grünen spolu s Die Linke navýšení kontingentu pro přijímání uprchlíků ze Sýrie a Iráku. Tento plán byl odmítnut, CDU/CSU a SPD hlasovaly proti. Hlavní kritikou bylo chybějící uznání německé angažovanosti pro oběti občanské války. CDU/CSU si přála pomáhat spíše přímo v místě konfliktu, než zvyšovat kontingent. Zelení a Linke připustili, že Německo v syrské válce pomáhalo potřebným více, než ostatní členové EU. Mělo by dle nich ale být aktivní ještě více.²⁵⁵

V únoru 2016 pořádalo Německo ve spolupráci s Velkou Británií, Norskem, Kuvajtem a generálním tajemníkem OSN konferenci v Londýně s názvem „Supporting Syria and the Region“ za účelem prodiskutování budoucích perspektiv uprchlíků v zemích sousedících se Sýrií. Kromě finančních prostředků se konference zaměřovala i na zlepšení situace v Sýrii (uplatňování humanitární pomoci, dodržování lidských práv) a zaměstnanost a vzdělávání v sousedních státech.

Zároveň spolkové ministerstvo zahraničí informovalo, že Německo se svým celkovým příspěvkem 1,4 miliardy EUR (od roku 2012) je třetím největším bilaterálním podporovatelem Sýrie. *„Německá zahraniční politika se aktivně zasazuje za uklidnění konfliktu, bilaterálně, v rámci Evropské unie a Organizace spojených národů. Hlavním bodem je zdoání příčin útěku ze země, zejména skrze politické iniciativy ke sjednání míru,*

²⁵² BRINKBÄUMER, Klaus a Dieter BEDNARZ. „Eine Lüge bleibt eine Lüge“. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 7. 10. 2013 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-115560246.html>.

²⁵³ Außenminister Steinmeier: Deutschland erhöht humanitäre Hilfe für Opfer des Syrien-Konflikts um 80 Millionen Euro. In: *Auswärtiges Amt* [online]. 2019, 15. 1. 2014 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/140115-bm-syrien/259164>.

²⁵⁴ Auswärtiges Amt stockt Nahrungsmittelhilfen für Syrien auf. In: *Auswärtiges Amt* [online]. 2019, 3. 12. 2014 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/267316>.

²⁵⁵ Nein zu mehr Flüchtlingen aus Syrien und dem Irak. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 23. 4. 2015 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2015/kw17_de_fluechtlinge_deutschland-369698.

*především v Sýrii a Iráku. Německá pomoc je přitom často úspěšná přímo v domácích regionech.*²⁵⁶

Činem, který vzbudil v roce 2017 velké reakce na mezinárodní diplomatické scéně, byl chemický útok na Khan Shaykhun. Ministři zahraničí USA, Francie, Velké Británie a Německa vydali společné prohlášení k použití chemických zbraní. Přesně tyto momenty potvrzují význam Německa jakožto důležitého hráče na mezinárodním poli. Ministři se odvolávají na zjištění OPCW, která jasně připsala vinu za útok Assadovu režimu. V prohlášení jsou zmiňovány více než tři předchozí chemické útoky v roce 2014 a 2015. Dle ministrů je nezbytná mezinárodní reakce, dovést zodpovědné ke spravedlnosti a zabránit dalšímu opakování útoků.²⁵⁷ Podpis spolkového ministra zahraničí Sigmaru Gabriela na takovémto prohlášení vnímám za naprosto zásadní, neboť prokazuje jasné spojenectví a schopnost se svých spojenců zastat, když je to potřeba.

Z událostí roku 2018 jsem vybrala celkem tři, které měly velkou pozornost německých politiků i médií. V první řadě se jedná o dubnovou odvetu amerického prezidenta Donalda Trumpa na útok chemickými zbraněmi ze strany syrské vlády na civilisty, zadruhé poslanci Bundestagu v září diskutovali o možnosti nasazení jednotek Bundeswehru v Sýrii, a zatřetí byl hojně komentován i říjnový summit k tématu Sýrie, kterého se účastnila kromě francouzského prezidenta Emmanuela Macrona a tureckého prezidenta Recepa Tayyipa Erdoğana i německá kancléřka Angela Merkelová.

Dne 14. dubna 2018 prezident USA Donald Trump ve spolupráci s Velkou Británií a Francií nařídil odvetný útok na syrské vládní základny. Krátce poté, co toto oznámil v televizním vysílání, došlo v hlavním městě Sýrie Damašku k minimálně šesti explozím. Jednalo se o odvetu za útok režimu na civilisty chemickými zbraněmi ve městě Douma, která, jak zdůraznili Emmanuel Macron i Theresa Mayová, byla přesně zacílená na objekty využívané syrským režimem k výrobě chemických zbraní.²⁵⁸ Předsedové Die Linke, Katja Kippingová a Bernd Riexinger, vydali na webové stránce Die Linke následující prohlášení: „*Německo se nesmí podílet na válce v Sýrii, která odporuje*

²⁵⁶ Syrien und umliegende Region im Fokus der deutschen Außenpolitik: Die aktuelle Flüchtlingssituation – Aufgaben, Daten, Fakten. In: *Auswärtiges Amt* [online]. [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/216854/3b33f849c371cb250118d253acac86dd/syrien-und-umliegende-region-data.pdf>.

²⁵⁷ Gemeinsame Erklärung zu syrischen Chemiewaffen / Joint Statement on Syria Chemical Weapons. In: *Auswärtiges Amt* [online]. 8. 11. 2017 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/171108-syria-chemical-weapons/605532>.

²⁵⁸ USA bombardieren Chemiewaffen-Ziele in Syrien. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 14. 4. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/usa-donald-trump-kuendigt-militaerschlag-in-syrien-an-a-1202912.html>.

mezinárodnímu právu. Místo toho, aby se vyslovila pro mírové řešení, vítá spolková kancléřka Merkel válečnou eskalaci způsobenou USA, Francií a Velkou Británií. Spolková vláda dodávala zbraně Erdoğanovi a nekritizovala NATO-spojence Turecko, když napochodovalo do Afrínu. Nyní popisuje Angela Merkel nekontrolované chování prezidenta Trumpa jako zodpovědné. Die Linke vyzývá spolkovou vládu, aby jednala uvážlivě a zdržela se dalších vyjádření podpory. Přímá válečná konfrontace mezi atomovými mocnostmi Ruskem a USA patří mezi nejnebezpečnější vývoje pro tento svět. Kdo zde neřekne jednoznačně NE, hraje se světem ruskou ruletu.“²⁵⁹

Na sociální síti Twitter se k tématu vyjadřoval i mluvčí frakce FDP pro zahraničně-politické záležitosti, Bijan Djir Sarai, ještě než samotné útoky proběhly:

11. 4. 2018 v 13:22: „#USA znovu svým cik-cak směrem dokazují, že pro #Sýrii nemají žádnou strategii, nejsou žádným aktérem, kterého je třeba brát vážně. #Assadův režim zůstává neohromen. Klíčem ke konci násilí je Moskva. Pouze apely a tlak na #Putina mohou věci uvést do pohybu.“²⁶⁰

12. 4. 2018 v 09:19: „Jeden jediný vojenský útok ze vzduchu proti Assadovu režimu by naše rozrušené západní city uklidnil, ale neměl by účinek na syrskou občanskou válku. #USA a #Evropa i nadále nemají pro #Sýrii žádnou strategii.“²⁶¹

Účast domácí armády na misi v jiném státě je snad všude na světě velice ožehavé téma. O zapojení Bundeswehru do syrské války se začalo více mluvit v září 2018 ve spojitosti s možným „rozhodujícím bojem“ o provincii Idlib. Tuto provincii totiž vládní síly Bašára Assada jako jedinou neměly pod kontrolou a byla posledním sídlem rebelů. Nabízela se tedy otázka – bude boj o Idlib posledním, rozhodujícím bojem? Dojde v bojích k další, dost možná nejhorší humanitární katastrofě za celou dobu trvání války? A snad nejdůležitější otázka – použije Assad znovu chemické zbraně? Německé ministerstvo obrany v září zvažovalo, zda by bylo možné do konfliktu nasadit i Bundeswehr, v případě, že by Assad chemické zbraně opravdu použil, a tak se v Bundestagu otevřela debata na toto téma. Podle mluvčího spolkové ministryně obrany von der Leyenové (CDU) se jedná o velice hypotetický případ. Předsedkyně SPD Andrea

²⁵⁹ Keine Beistandsbekundungen für Trump. In: *DIE LINKE* [online]. Die Linke, 14. 4. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.die-linke.de/themen/international/themen/irak-syrien-und-der-is/news/keine-beistandsbekundungen-fuer-trump/>.

²⁶⁰ DJIR-SARAI, Bijan: [Die #USA beweisen mit Zick-Zack-Kurs erneut...] In: *Twitter* [online]. 11 duben 2018 [cit. 2018-12-15] Dostupné z: <https://twitter.com/DjirSarai/status/984043996610748417>.

²⁶¹ DJIR-SARAI, Bijan: [Ein einmaliger militärischer Schlag aus der Luft gegen das Assad-Regime würde nur...] In: *Twitter* [online]. 12 duben 2018 [cit. 2018-12-15] Dostupné z: <https://twitter.com/DjirSarai/status/984345366467366913>.

Nahlesová diskuze k tomuto tématu označila za „*imaginární debatu o neexistujícím případě*“, o spekulacích mluvili i předseda FDP Christian Lindner a předseda poslaneckého klubu Die Linke Dietmar Bartsch. Beze sporu ovšem zůstává, že na ministerstvu obrany přichází do úvahy různé scénáře. Dle mluvčího spolkového ministerstva obrany všechny soupeřící síly plánují v různých scénářích a dělat to musí, ale to ještě nic nevyovídá o pravděpodobnosti, že se opravdu uskuteční.²⁶²

Jedním z největších, médií nejvíce sledovaných kritiků možného nasazení Bundeswehru v Sýrii byla strana SPD. Předsedkyně strany Nahlesová ho jasně odmítla a v debatě v Bundestagu vysvětlila proč: „*Mezinárodní právo z dobrého důvodu nezná právo na vojenskou odplatu a už vůbec ne ze strany nějakého státu či nějak sestavené koalice.*“ K tomu může mezinárodnímu společenství udělit právo pouze OSN, aby státy jednaly i na vojenské rovině. „*Dokud se toto nestane, nemůžeme my, sociální demokraté, souhlasit s žádným násilným útokem na Sýrii.*“²⁶³

Spolková kancléřka Angela Merkelová se k tomuto postoji vyjádřila následovně: „*Jednoduše tvrdit, že se můžeme dívat jinam, když se někde používají chemické zbraně a nedodrží se mezinárodní konvence, to také nemůže být odpověď... Říkat už od začátku ne, bez ohledu na to, co se na světě děje, nemůže být postoj Německa.*“²⁶⁴

Expertka Zelených na zahraniční politiku, Franziska Brantnerová, obecně nevyloučila podporu nasazení Bundeswehru a k tématu sdělila: „*Pro více než tři miliony lidí v Idlibu už neexistuje žádné místo k ústupu... posledních 7 hororových let bylo zaviněno i selháním demokratického Západu... Cíl musí být chránit lidi v Idlibu. K tomu musí být prověřeny všechny možnosti.*“²⁶⁵

Christian Lindner, předseda FDP, je názoru, že „*použití zbraní hromadného ničení, jedovatého plynu, je zločin proti lidskosti, který je třeba skrze mezinárodní společenství zavrhnout a potrestat.*“ A v takovém případě by nemělo Německo zůstat stranou. Ale proti přímo útočné akci mluví stav, v jakém Bundeswehr nyní je.²⁶⁶

²⁶² "Alle Streitkräfte der Welt planen in Szenarien". In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 11. 9. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/moeglicher-bundeswehreinsatz-in-syrien-eine-ganz-grosse-koalition-tritt-die-debatte-tot-1.4123553>.

²⁶³ Angela Merkel kritisiert SPD-Absage an Bundeswehreinsatz. In: *ZEIT ONLINE* [online]. 12. 9. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/2018-09/syrien-krieg-bundeswehreinsatz-angela-merkel-kritisierst-spd-absage>.

²⁶⁴ Tamtéž. + záznam projevu A. Merkel: <https://www.youtube.com/watch?v=k5te1jtK1YM>.

²⁶⁵ Grüne zu Idlib: Alle Optionen müssen geprüft werden. In: *DER TAGESSPIEGEL* [online]. 11. 9. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/moeglicher-bundeswehreinsatz-in-syrien-gruene-zu-idlib-alle-optionen-muessen-geprueft-werden/23051656.html>.

²⁶⁶ "Alle Streitkräfte der Welt planen in Szenarien". In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 11. 9. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/moeglicher-bundeswehreinsatz-in-syrien-eine-ganz-grosse-koalition-tritt-die-debatte-tot-1.4123553>.

Die Linke žádali o svolání mimořádných schůzí obranného a zahraničního výboru Bundestagu a předsdkyně poslanecké frakce Sahra Wagenknechtová se vyjádřila celkem jasně proti nasazení jednotek Bundeswehru: „*Německá účast a eskalace této války, to je to poslední, co by lidem v tomto regionu pomohlo.*“²⁶⁷

AfD účast Bundeswehru na válce v Sýrii také odmítala. Předseda poslanecké frakce Alexander Gauland varoval v debatě před tím, že by posílením vojsk a mezinárodní účasti vznikaly nové příčiny uprchnout ze země.²⁶⁸ Místopředseda strany Georg Pazderski se na webových stránkách AfD vyjádřil, že by se Německo v budoucnu nemělo v bezpečnostních záležitostech vyvlékat z odpovědnosti či se slepě spoléhat na USA. Než se ale Německo bude účastnit podobných mezinárodních vojenských akcí jako v Mali nebo Afghánistánu, musí být znovu obnovena připravenost ozbrojených sil k nasazení. Pod vedením ministryně von der Leyenové totiž Bundeswehr ztratil tempo s mezinárodními standardy. Chybí materiál a personál, v čehož důsledku trpí i morálka. Proto AfD žádá, aby se Německo drželo mimo syrskou občanskou válku.²⁶⁹

Turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan pozval na 27. 10. 2018 do Istanbulu na jednání ohledně situace v Sýrii francouzského prezidenta Emmanuela Macrona, ruského prezidenta Vladimira Putina a německou kancléřku Angelu Merkelovou, aby probrali současnou situaci syrské války. Angela Merkelová na summitu mluvila o velké zodpovědnosti za to, aby se už nekonaly žádné další humanitární katastrofy. Již před summitem se několikrát vyjadřovala, že jde o to porazit radikální islamistické síly, nicméně ale i chránit civilní obyvatelstvo.²⁷⁰ Zároveň by se dle Merkelové měly v rámci politického procesu (který by podle komuniké vydaného všemi účastníky summitu měl ležet v syrských rukou a být veden Sýrií) konat svobodné a obecné volby, kterých se budou moci účastnit všichni Syřané, i ti, kteří žijí v zahraničí.²⁷¹ Dle Merkelové ale není

²⁶⁷ Grüne zu Idlib: Alle Optionen müssen geprüft werden. In: *DER TAGESSPIEGEL* [online]. 11. 9. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/moeglicher-bundeswehreinsatz-in-syrien-gruene-zu-idlib-alle-optionen-muessen-geprueft-werden/23051656.html>.

²⁶⁸ Angela Merkel kritisiert SPD-Absage an Bundeswehreinsatz. In: *ZEIT ONLINE* [online]. 12. 9. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/2018-09/syrien-krieg-bundeswehreinsatz-angela-merkel-kritisierst-spd-absage>.

²⁶⁹ Georg Pazderski: Kein Bundeswehreinsatz in Syrien. In: *Alternative für Deutschland* [online]. Alternative für Deutschland, 10. 9. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.afd.de/georg-pazderski-kein-bundeswehreinsatz-in-syrien>.

²⁷⁰ Merkel und Macron und Putin kommen zu Syrien-Gipfel in Istanbul. In: *FOCUS ONLINE* [online]. 19. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://www.focus.de/politik/ausland/syrien-krieg-im-news-ticker-merkel-macron-und-putin-kommen-zu-syrien-gipfel-in-istanbul_id_9783558.html.

²⁷¹ Vierergipfel plant Neustart von Friedensprozess in Syrien. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 27. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/syrien-vierer-gipfel-um-angela-merkel-stoesst-syrisches-verfassungskomitee-an-a-1235495.html>.

možné, aby se vyřešení konfliktu povedlo vojenskou cestou, musí jít o politický proces²⁷², ke kterému směřoval i tento summit.

Předsedkyně strany Die Linke Kajta Kippingová se na webových stránkách Die Linke ještě před konáním summitu vyjádřila k tomu, co od účasti kancléřky Merkelové na summitu očekává a upozornila na problematiku turecké politiky vůči Sýrii v severní oblasti Sýrie Afrínu a chování turecké armády vůči tamější kurdské menšině. „*Merkelová by se měla zasazovat nejen o úplné odzbrojení islamistických milic v provincii Idlib, ale i jasnými slovy promluvit o katastrofální situaci v sousedním kurdsém Afrínu.*“ Zde dle Kipling dochází k masivnímu porušování lidských práv kurdské menšiny a jezidské a křesťanské menšiny byly téměř kompletně vyhnány. „*O to důležitější nyní je, aby Německo dalo jasný signál k demokracii, právům menšin a svobody náboženství v Sýrii.*“²⁷³

4.3. Kontext Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU

V debatě o společné zahraniční a bezpečnostní politice EU (SZBP) je nejprve nutné zmínit, že se rozhodovací procesy odehrávají na dvou rovinách – nadnárodní a mezivládní. V nadnárodní rovině je suverenita přesunuta na společné orgány (například Evropská komise zajišťuje legislativní iniciativu, Evropský soudní dvůr garantuje dodržování práva, Evropská rada hlasuje kvalifikovanou většinou aj.). Avšak v mezivládní rovině si státy zachovávají svou vlastní suverenitu a smlouvy často vyžadují konsenzus. Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU funguje na principu mezivládním. „*V rámci SZBP nemůže Evropská unie přijímat žádná legislativní opatření. To znamená, že se všechna rozhodnutí vztahují pouze ke konkrétním situacím a nemají obecnou platnost. Pro členské státy jsou sice závazná, ale vzhledem k tomu, že evropské právo nezná žádné sankce za porušení, tlak na jejich dodržování je pouze politický – státy jsou vedeny snahou zůstat spolehlivým partnerem.*“²⁷⁴ To je dle mého názoru největší

²⁷² Merkel bei Vierer-Gipfel: „Lösung des Syrien-Konflikts kann militärisch nicht gelingen“. In: *WELT* [online]. 27. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/ausland/article182856174/Merkel-bei-Vierer-Gipfel-Loesung-des-Syrien-Konflikts-kann-militaerisch-nicht-gelingen.html>.

²⁷³ Zeichen für Demokratie, Minderheitenrechte und Religionsfreiheit setzen. In: *DIE LINKE* [online]. Die Linke, 26. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.die-linke.de/themen/international/themen/irak-syrien-und-der-is/news/zeichen-fuer-demokratie-minderheitenrechte-und-religionsfreiheit-setzen/>.

²⁷⁴ Zahraniční a bezpečnostní politika. In: *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. Vláda České republiky, ©2005-2019, naposledy aktualizováno v září 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>.

slabinou SZBP. Není jednoduché najít onu hranici mezi tím, kdy je směr zahraniční politiky EU prospěšný pro všechny členské státy a kdy se určitými zahraničně-politickými kroky jednotlivým státům omezuje suverenita. Současný premiér ČR Andrej Babiš staví svou kampaň pro Evropské volby 24. a 25. května 2019 především na co největším zachování si suverenity a „*silném Česku*“.²⁷⁵ Jeho rétorika během dosavadního funkčního období je spíše protiuprchlíká a také rozhodně odsuzující terorismus. Ovšem zde se nabízí otázka k tématu přesahu syrské občanské války a činnosti ISISu do Evropy – není přece jen lepší se vzdát určitých svobod v rámci boje proti terorismu?

Dokument Koncepce české zahraniční politiky 2011 vnímá SZBP jako princip obrany a projekce společných hodnot ve vnějším světě. „*Tyto hodnoty a principy vyjmenované v Lisabonské smlouvě – demokracie, vláda práva, svoboda či respekt k lidským právům a lidské důstojnosti a další – jsou společnými obecnými východisky diplomacie členských států. Pro ČR je zásadní, aby toto hodnotové pojetí zahraničního působení zůstalo i nadále základem vnější činnosti EU.*“²⁷⁶ Zároveň také zdůrazňuje, že pro budoucnost a bezpečnost Evropy je klíčová stabilita Blízkého východu. Zde se nabízí další otázka – je-li stabilita regionu Blízkého východu natolik klíčová, proč ČR měla v určitých zásadních momentech konfliktu spíše pasivní postoj a nebyla tvrdší vůči porušování lidských práv a páchání zločinů proti lidskosti?

V novější koncepci české zahraniční politiky z roku 2015 lze k SZBP najít pouze dvě věty: „*Zájmem ČR je jednotná a strategicky fungující Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU (SZBP). ČR bude aktivně spoluvytvářet SZBP ve spolupráci s podobně smýšlejícími členskými státy EU.*“²⁷⁷ Formulaci o podobně smýšlejících státech vnímám jako problematickou z vícero důvodů. Zaprvé, toto nastavení české politiky může nepřímo prohlubovat často zmiňovanou tzv. dvoukolejnost EU. Bude-li se ČR orientovat spíše na podobně smýšlející partnery v EU než na EU jako celek, může to tvorbě jednotné a strategicky fungující SZBP v určitých ohledech uškodit. Z mého pohledu to lze přirovnat k vývoji jedince – budu-li se orientovat jen na to, co znám a je

²⁷⁵ Babiš odstartoval kampaň s čepicí s nápisem "Silné Česko", inspiroval se Trumpem. In: *Aktuálně.cz* [online]. Economia, ©1999-2019, 2. 5. 2019 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/babis-odstartoval-kampan-s-cepici-s-napisem-silne-cesko-insp/r~1a9053106cc711e9a305ac1f6b220ee8/?redirected=1556918360>.

²⁷⁶ Koncepce zahraniční politiky České republiky. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 20. 7. 2011 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1413389/Koncepce_2011.pdf.

²⁷⁷ Koncepce zahraniční politiky ČR. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 13. 7. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html.

mi blízké, zůstávám ve své komfortní zóně a nejsem tolik nucena učit se novým věcem a být konfrontována s tím, co mi není tak blízké a mnohdy ani neznám.²⁷⁸ Logicky tak obtížněji budu přijímat rozhodnutí vycházející z kontextů, které mi jsou cizí. Jednotlivé členské státy EU by měly být otevřené tomu učit se jeden od druhého a nikoliv se uzavírat ve vlastních bublinách. S tím souvisí i druhý bod mojí kritiky – které státy jsou ony „*podobně smýšlející*“? S nejvyšší pravděpodobností lze vycházet z toho, že je zde myšlena tzv. Visegrádská čtyřka²⁷⁹ (V4). Její členové čelí v současné době mnoha problémům, především zpochybňování kvality právního státu, zhoršující se svobodě tisku a dva ze čtyř členů, ČR a Maďarsko, čelí nemálo závažným skandálům v kontextu zneužívání evropských dotací.²⁸⁰ V kontextu syrské války se v SZBP řešilo především přijímání uprchlíků a tzv. uprchlické kvóty, Maďarsko a ČR patřily největším kritikům přijímání uprchlíků. Maďarský premiér Viktor Orbán mluví o uprchlících jako o „*zdravotním a teroristickým riziku*“, v roce 2015 nechal elektricky oplotit 175 km maďarské hranice, a zákon z roku 2018 dokonce hrozí právníkům a aktivistům až jedním rokem vězení, když pomohou uprchlíkům.²⁸¹ Přestože považují spolupráci na úrovni států V4 za nesmírně důležitou, osobně bych České republice doporučovala, aby v rámci SZBP ještě více prohloubila spolupráci se státy západní Evropy jako např. Německem a Francií,

²⁷⁸ Tento princip lze aplikovat též na přijímání syrských uprchlíků, či být jen solidaritu s oběťmi konfliktů na Blízkém východě. Jedná se o region vzdálený jak geograficky, tak i mentálně. Česko uprchlíky prakticky nepřijímá, nemá s nimi rozsáhlé zkušenosti. Německo přijalo mnohonásobně větší počet uprchlíků ze Sýrie, Angela Merkel byla dokonce kritizována za svou přílišnou otevřenost vůči nim. Nechci její rozhodnutí nijak soudit, nicméně je prokázáno například to, že silně protiuprchlická strana Alternativa pro Německo (AfD) měla ve volbách do Bundestagu v roce 2017 největší úspěch v oblastech, kde se vyskytovaly malé počty uprchlíků a občané s nimi tedy nebyli tolik v kontaktu tváří v tvář. Srov. HOLSCHER, Max, Marie SEGGER a Patrick STOTZ. Kaum Ausländer in AfD-Hochburgen - Union besonders auf dem Land beliebt. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 26. 9. 2017 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundestagswahl-2017-kaum-auslaender-in-afd-hochburgen-a-1169727.html>.

²⁷⁹ „*Visegrádská čtyřka (V4) je neoficiálním označením čtyř postkomunistických zemí ve střední Evropě – České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska. Původně se skupina těchto zemí nazývala Visegrádská trojka, čtyřka je až důsledkem rozdělení Česko-slovenské federativní republiky v roce 1993. Seskupení získalo svůj název během setkání prezidenta ČSFR Václava Havla, premiéra Maďarska Józsefa Antalla a prezidenta Polska Lecha Wałęsy pořádaného v severomaďarském městě Visegrád 15. února 1991. Na tomto setkání politikové podepsali deklaraci blízké spolupráce tří (čtyř) středoevropských zemí na jejich cestě k evropské integraci. Po zhroutení komunistického režimu byla kooperace mezi zeměmi důležitá pro jejich přechod od totalitárního systému ke svobodné, pluralitní a demokratické společnosti. Po přijetí zemí skupiny V4 do EU v r. 2004 výrazně vzrostly zahraničně-politické aktivity Visegrádské čtyřky a skupina se zaměřila na prosazování spolupráce a stability v širším regionu Střední Evropy...*“ (např. s Rakouskem a Slovinskem). Srov. *Historie V4. Visegrad Group* [online]. International Visegrad Fund, ©2006-2019 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/historie/historie-v4>.

²⁸⁰ HILPERT, Britta a Eva SCHILLER. Betrüger leicht gemacht: Wie EU-Gelder in Osteuropa versickern. In: *ZDFmediathek* [online]. 19. 5. 2019 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.zdf.de/dokumentation/zdfzoom/zdfzoom-366.html>.

²⁸¹ KOLB, Matthias. Ein Land schottet sich ab. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 16. 6. 2018 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/fluechtlinge-in-ungarn-ein-land-schottet-sich-ab-1.4014923>.

kteře mohou nabídnout nové obzory „*demokracie, vlády práva, svobody a respektu k lidským právům a lidské důstojnosti*“, které zmiňuje Lisabonská smlouva.

Co se Německa týče, tamější diplomaté se SZBP EU zabývali ještě dřívě, než Česká republika vůbec byla členem EU. Sjednocené Německo po roce 1990 usilovalo o společnou evropskou politiku založenou na evropské politické unii, která by následovala evropskou měnovou unii stanovenou v Maastrichtské dohodě. Hlavním cílem bylo ujistit členy EU, že se sjednocené Německo nevydá po špatné politické cestě, ale že se bude aktivně účastnit tvorby společné zahraniční a bezpečnostní politiky v kontextu konfliktů devadesátých let 20. stol. (válka v Zálivu, válka v Jugoslávii – Slovinsku a Chorvatsku). Německo podporovalo bližší integraci Evropské unie, a dokonce přímo propagovalo silnější mezivládní integraci v zahraničních a obranných záležitostech. V průběhu následujících desetiletí se Německo postupně stalo jedním z nejvýznamnějších dirigentů evropské diplomacie. V roce 2013 byla spolková vláda A. Merkelové vedoucím iniciativy zefektivnění nově zavedené EEAS a postavení Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku do vedení externí reprezentace EU. Zároveň také destabilizace EU (například terorismus a ISIS v Evropě; Brexit; nejistota v transatlantických vztazích po zvolení D. Trumpa prezidentem USA) vedly k urychlení německo-francouzských návrhů (počátek v polovině roku 2016) ke zřízení „Evropské bezpečnostní a obranné unie“, včetně PESCO (Stálé strukturované spolupráce), plnohodnotné základny civilní armády, Fondu evropské obrany a zvýšené operativní spolupráce EU a NATO. Dle mého názoru tato opatření nejenom mohou pomoci v boji s terorismem, ale dají se též využít v případné zvýšené koordinaci migrace na hranicích a zároveň obraně nejen občanů EU, ale též imigrantů žijících v členských státech EU. V současné době narůstajícího pravicového extremismu a popularity přeshraničního šíření dezinformací za účelem vyvolat xenofobní nálady vnímám tato opatření jako žádoucí. Expert na německou a evropskou zahraniční politiku Sebastian Harnisch se domnívá, že se německá politika v rámci SZBP významně změnila pod tlakem externích změn a interního napadání: „*stala se více společensky založenou, robustnější a svárlivou, ve chvíli, kdy euroskeptické a anti-EU skupiny konečně zformovaly politickou stranu (AfD)... přestože hlubší integrace v SZBP není tolik napadána jako například měnová unie či migrace, je fér říci, že tito společenští hráči nyní hrají důležitou a rostoucí roli v německé debatě o společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice EU.*“²⁸²

²⁸² HARNISCH, Sebastian. Germany and EU Foreign Policy. In: *Universität Heidelberg: Institut für Politische Wissenschaft* [online]. 8. 1. 2018 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.uni->

Závěr

Občanská válka v Sýrii si za přibližně devět let svého trvání vyžádala mnoho obětí. V roce 2011 to vypadalo, že Sýrie bude „pouze“ další zemí, která se přidala k mírovým protestům Arabského jara za změnu režimu. Avšak brutalita, se kterou Assadův režim demonstrace potlačoval, a později použití chemických zbraní, uvrhly zemi do války, která si vyžádala statisíce obětí. V současné době se dá říci, že mj. díky demilitarizační zóně v poslední válečné oblasti v Sýrii, která zde je od října 2018, se boje uklidnily a válka „skončila“. Nicméně Assad stále vyhráno nemá, neboť je závislý na podpoře Ruska a Íránu. Také není jasné, jak úspěšně jsou dobytá rebelská území pod kontrolou režimu. Navíc celý region Blízkého východu, kde se nachází příznivci Islámského státu, byť byl poražen, je stále nestabilní.

Spolková republika Německo patří beze sporu mezi nejvlivnější aktéry evropské politiky, zároveň byla jedním z největších bilaterálních dodavatelů humanitární pomoci do Sýrie. V říjnu 2018 se z mého pohledu vliv Německa ještě zvýšil, když se spolková kancléřka Angela Merkelová zúčastnila summitu spolu s prezidenty Ruska, Turecka a Francie, zásadními aktéry konfliktu, kteří se v něm aktivně angažovali intervencí. V debatě v Bundestagu byly v průběhu celé války velice aktivní strany Bündnis 90/Die Grünen a Die Linke, které se zasazovaly o ochranu uprchlíků. Přestože ne všechny návrhy na zvýšení počtu přijímaných uprchlíků v Bundestagu prošly, Německo se prezentuje, jako že pro Sýrii udělalo, co mohlo, což z mého pohledu lze považovat za uvěřitelné.

Oproti Německu je Česká republika menší stát, geograficky, ekonomicky, i politickým vlivem. ČR sice je členem EU, ale ne eurozóny, navíc patří k nejskeptičtějším státům, co se přijímání uprchlíků týče. Přesto se ale aktivně podílela na humanitární pomoci.

Česká ambasáda v Damašku sehrála pro Evropskou unii i USA velice zásadní roli, když v roce 2012 převzala zastupování zájmů USA a zároveň zůstala poslední otevřenou ambasádou členského státu EU v Sýrii. V tomto ohledu mohla dle mého názoru být Česká republika mnohem více aktivní a více se angažovat v diplomatických jednáních, naplno využít možností, které tato příležitost poskytla.

Experti se domnívají, že v počátcích války (roky 2011 a 2012) byl přístup ČR spíše zdrženlivý. O pár měsíců později (2012–2013) došlo k neshodám mezi postoji

jednotlivých aktérů české diplomacie k situaci v Sýrii – ministerstvem zahraničí, prezidentem Václavem Klausem a velvyslankyní v Sýrii Evou Filipi. Tuto nejednotnost české diplomacie, která později pokračovala i během působení nového prezidenta Miloše Zemana, považuji za zásadní nedostatek a selhání české zahraniční politiky.

Jako hlavní výzkumné otázky této bakalářské práce jsem si stanovila: Jaké jsou rozdíly postupu ČR a SRN v přístupu k válce v Sýrii? Jakou roli zde hraje Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU? Mají obě země skutečný vliv na (vy)řešení konfliktu? Pokud ano, jaký? Mou hlavní premisou je, že Německo disponuje mnohem větší silou (politickou, ekonomickou, sociální), než má Česká republika, a tato dispozice ovlivňuje odpovědi na všechny mnou vytyčené otázky. Německo mohlo poskytnout více peněz na humanitární pomoc, zároveň bylo častěji zváno na důležitá jednání, kde mohlo více uplatňovat svůj politický vliv. Zároveň se Německo více podílelo na tvorbě SZBP a utváření směru evropské politiky vůči občanské válce v Sýrii a dalším konfliktům. Hlavní překážkou SZBP ovšem zůstává, že odhlasovaná usnesení nejsou pro členské státy EU závazná a nelze jejich dodržování vymáhat jinak než politickým tlakem. Troufám si tvrdit, že Německo jakožto člen tzv. „tvrdého jádra EU“ má větší zájem a podíl na SZBP. To ovšem ještě neznamená, že Česká republika je podřadným členem EU, či že nemá v mezinárodním společenství dostatečný prostor. Jen by tento prostor mohla lépe využívat a klást větší důraz na partnerství se západními státy a na rozvoj liberální občanské společnosti, která má větší soucit s oběťmi války a odmítá šíření xenofobních nálad.

Seznam literatury a zdrojů

I. Primární a sekundární literatura

BELLIN, Eva. Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*. The Graduate Center, City University of New York, 2012, 44(2), s. 127–149. ISSN 0010-4159.

BERNAUER, Thomas, Detlef JAHN, Patrick KUHN a Stefanie WALTER. *Einführung in die Politikwissenschaft*. 3. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2015. ISBN 978-3-8252-4535-1.

BORČANY, Vít a Vít DOSTÁL, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2018: Agenda for Czech foreign policy 2018*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2018. ISBN 978-80-87092-56-9.

ČEJKA, Marek a Michaela JEŽOVÁ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal, Ondřej DITRYCH a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2011: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 215–226. ISBN 978-80-87558-05-8.

ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice: východiska a politický kontext. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. (eds.) *Česká zahraniční politika v roce 2012: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, s. 182–198. ISBN 978-80-87558-12-6.

ČEJKA, Marek, Michaela JEŽOVÁ a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2015: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 204–226. ISBN 978-80-87558-26-3.

ČEJKA, Marek, Jan DANIEL a Michaela LUBIN. The Middle East and the Maghreb in the Czech Foreign Policy: continuity in the face of regional turmoil. In: KIZEKOVÁ, Alica, et. al. *Czech foreign policy in 2017: analysis*. Prague: Institute of International Relations Prague, 2018. ISBN 978-80-87558-32-4.

DOSTÁL, Vít, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2016: Agenda for Czech foreign policy 2016*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2016. ISBN 978-80-87092-41-5.

DOSTÁL, Vít a Jakub EBERLE, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2015: Agenda for Czech foreign policy 2015*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015. ISBN 978-80-87092-30-9.

DOSTÁL, Vít, Jakub EBERLE a Tomáš KARÁSEK, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2013: Agenda for Czech foreign policy 2013*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2013. ISBN 978-80-87092-20-0.

DOSTÁL, Vít, Jakub EBERLE a Tomáš KARÁSEK, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2014: Agenda for Czech foreign policy 2014*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2014. ISBN 978-80-87092-26-2.

DOSTÁL, Vít a Tereza JERMANOVÁ, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2017: Agenda for Czech foreign policy 2017*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2017. ISBN 978-80-87092-48-4.

DOSTÁL, Vít, Tomáš KARÁSEK a Michal THIM, ed. *Agenda pro českou zahraniční politiku 2012: Agenda for Czech foreign policy 2012*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2012. ISBN 978-80-87092-17-0.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 2 Vyd., s. 53-54. ISBN 978-80-7325-223-6.

HLOUŠEK, Vít. Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny. *Politologický časopis* [online]. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2002, (4), s. 399–414 [cit. 2019-03-12]. ISSN 1805-9503. Dostupné z: <http://www.politologickycasopis.cz/cz/archiv/2002/4/>.

JEŽOVÁ, Michaela a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2013: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2014, s. 201–218. ISBN 978-80-87558-19-5.

JEŽOVÁ, Michaela a Bronislav BECHYŇSKÝ. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a kol. *Česká zahraniční politika v roce 2014: analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016, s. 224–247. ISBN 9788087558225.

LYNCH, Marc. After Egypt: The Limits and Promise of Online Challenges to the Authoritarian Arab State. *Perspectives on Politics* [online]. 2011, 9(02), s. 301 – 310 [cit. 2019-02-17]. DOI: 10.1017/S1537592711000910. ISSN 1537-5927. Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S1537592711000910.

OEHRING, Otmar. *Christians and Yazidis in Iraq: Current situation and prospects*. Sankt Augustin and Berlin: Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., 2017. ISBN 978-3-95721-351-8.

PATEL, David, Valerie BUNCE a Sharon WOLCHIK. Diffusion and Demonstration. In: LYNCH, Marc. *The Arab Uprisings Explained: New Contentious Politics in the Middle East*. New York: Columbia University Press, 2014, s. 57 – 74. ISBN 978-0-231-53749-0.

PHILLIPS, Christopher. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2018. ISBN 978-0-300-23461-9.

STAHL, Bernhard. *Internationale Politik verstehen: Eine Einführung*. 2. erw. Aufl. Opladen & Toronto: UTB (Verlag Barbara Budrich), 2017. ISBN 978-3-8252-8725-2.

II. Internetové zdroje

ABDESSADOK, Zineb. Libya Today: From Arab Spring to failed state. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 30. 5. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/04/happening-libya-today-170418083223563.html>.

ABDULLAH, Bassam. Die totalitären Zwillinge. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001-2019, 2. 9. 2014 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/nahe-osten/gastbeitrag-assad-machte-die-schiadisten-gross-13128415.html>.

About the European External Action Service (EEAS). *European External Action Service* [online]. 1. 3. 2016 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-european-external-action-service-eeas_en.

ALEXANDER, Ruth. Counting crowds: Was Egypt's uprising the biggest ever?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 16. 7. 2013 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-23312656>.

AL HAJ SALEH, Yasin a Robin YASSIN-KASSAB. *The Impossible Revolution: Making sense of the Syrian tragedy*. London: C. Hurst & Co. Publishers, 2017. ISBN 978-1849048668.

"Alle Streitkräfte der Welt planen in Szenarien". In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 11. 9. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/moeglicher-bundeswehreinsatz-in-syrien-eine-ganz-grosse-koalition-tritt-die-debatte-tot-1.4123553>.

AL-SALHY, Suadad a Tim ARANGO. Sunni Militants Drive Iraqi Army Out of Mosul. In: *The New York Times* [online]. ©2019, 10. 6. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2014/06/11/world/middleeast/militants-in-mosul.html?_r=0.

Al-Qaeda probably responsible Syrian suicide bombings, US spy chief claims. In: *The Telegraph* [online]. ©2019, 17. 2. 2012 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9087927/Al-Qaeda-probably-responsible-Syrian-suicide-bombings-US-spy-chief-claims.html>.

AMARA, Tarek. Tunisia "to withdraw recognition" of Syria government. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 4. 2. 2012 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-syria-tunisia-flag/tunisia-to-withdraw-recognition-of-syria-government-idUSTRE8130IF20120204>.

ANDERSON, Jon Lee. ISIS Rises in Libya. In: *The New Yorker* [online]. ©2019, 4. 8. 2015 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/isis-rises-in-libya>.

Angela Merkel kritisiert SPD-Absage an Bundeswehreinsatz. In: *ZEIT ONLINE* [online]. 12. 9. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/2018-09/syrien-krieg-bundeswehreinsatz-angela-merkel-kritisiert-spd-absage>.

Ankara explosions leave almost 100 dead - officials. In: *BBC News* [online]. ©2019, 10. 10. 2015 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34495161>.

Antrag: Das Regime in Syrien international isolieren. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 14. 12. 2011 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/081/1708132.pdf>.

Asad pro ČT: Rebelové jsou jako žoldáci, většina plní zájmy jiných. In: *ČT24* [online]. Česká televize, ©1996-2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1628712-asad-pro-ct-rebelove-jsou-jako-zoldaci-vetsina-plni-zajmy-jinych>.

Außenminister Steinmeier: Deutschland erhöht humanitäre Hilfe für Opfer des Syrien-Konflikts um 80 Millionen Euro. In: *Auswärtiges Amt* [online]. 2019, 15. 1. 2014 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/140115-bm-syrien/259164>.

Auswärtiges Amt stockt Nahrungsmittelhilfen für Syrien auf. In: *Auswärtiges Amt* [online]. 2019, 3. 12. 2014 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/267316>.

Authoritarian. In: *Cambridge Dictionary* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/authoritarian>.

Babiš odstartoval kampaň s čepicí s nápisem "Silné Česko", inspiroval se Trumpem. In: *Aktuálně.cz* [online]. Economia, ©1999-2019, 2. 5. 2019 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/babis-odstartoval-kampan-s-cepici-s-napisem-silne-cesko-inisp/r~1a9053106cc711e9a305ac1f6b220ee8/?redirected=1556918360>.

Bahrain Profile – Timeline. In: *BBC News* [online]. 12. 11. 2018 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541322>.

BAJORIA, Jayshree a Greg BRUNO. Al-Qaeda (a.k.a. al-Qaida, al-Qa'ida). In: *Council on Foreign Relations* [online]. last updated 6. 6. 2012 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/al-qaeda-aka-al-qaida-al-qaida>.

Bashar al-Assad. In: *Forbes* [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/profile/bashar-al-assad/#6acc35a82730>.

Battle for Kobane: Key events. In: *BBC News* [online]. ©2019, 25. 6. 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29688108>.

BEN ZION, Ilan. Syria confirms Israel bombed site near Damascus. In: *The Times of Israel* [online]. 30. 1. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/syria-confirms-israeli-jets-bombed-military-site/>.

BODE, Bernard. Not syrischer Flüchtlinge. In: *Das Parlament* [online]. Deutscher Bundestag, ©2016, 4. 3. 2013 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.das-parlament.de/2013/10_11/EuropaWelt/43229679-322370.

BORGER, Julian a Peter BEAUMONT. Syria: US, UK and France launch strikes in response to chemical attack. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 14. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/14/syria-air-strikes-us-uk-and-france-launch-attack-on-assad-regime>.

BRINKBÄUMER, Klaus a Dieter BEDNARZ. „Eine Lüge bleibt eine Lüge“. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 7. 10. 2013 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-115560246.html>.

BRONNER, Ethan a Michael SLACKMAN. Saudi Troops Enter Bahrain to Help Put Down Unrest. In: *The New York Times* [online]. 14. 3. 2011 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/03/15/world/middleeast/15bahrain.html>.

Brussels explosions: What we know about airport and metro attacks. In: *BBC News* [online]. ©2019, 9. 4. 2016 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-35869985>.

CARTER, Chelsea J. Video shows ISIS beheading U.S. journalist James Foley. In: *CNN* [online]. ©2019, 20. 8. 2014 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/19/world/meast/isis-james-foley/index.html>.

CHULOV, Martin. Civilians in Syria's last rebel stronghold brace for final battle. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 1. 9. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/01/civilians-in-syrias-last-rebel-stronghold-brace-for-final-battle>.

CINCOTTA, Richard. High Food Prices an Unlikely Cause for the Start of the Arab Spring. In: *News Security Beat* [online]. Washington, D. C.: Environmental Change and Security Program. Woodrow Wilson International Center for Scholars, ©2007-2019, 7. 4. 2014 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.newsecuritybeat.org/2014/04/high-food-prices-arab-spring/>.

Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction. In: *United Nations Treaty Collection* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-3&chapter=26&lang=en.

CRUIKSHANK, Paul, Nic ROBERTSON, Tim LISTER a Jomana KARADSHEH. ISIS comes to Libya. In: *CNN* [online]. ©2019, 18. 11. 2014 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/11/18/world/isis-libya/index.html>.

CRUIKSHANK, Paul. The inside story of the Paris and Brussels attacks. In: *CNN* [online]. ©2019, 30. 10. 2017 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/03/30/europe/inside-paris-brussels-terror-attacks/index.html>.

Current members. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/content/current-members>.

Česko zasedne v Radě OSN pro lidská práva. In: *Vláda České republiky* [online]. 23. 5. 2011 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesko-zasedne-v-rade-osn-pro-lidska-prava-84318/>.

Čeští poslanci jednali v Damašku, ve městě se odpálila devítiletá dívka. In: *iDnes.cz* [online]. MAFRA, ©1999-2019, 16. 12. 2016 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/damasek-atentat-rujbrova-cesti-poslanci.A161216_173644_zahranicni_aha.

DEMİRTAŞ, Serkan. Does Turkey have to learn to live with terror?. In: *Hürriyet Daily News* [online]. 16. 3. 2016 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/opinion/serkan-demirtas/does-turkey-have-to-learn-to-live-with-terror-96501>.

Deutscher Vorsitz im UN-Sicherheitsrat: Botschafter Peter Wittig gibt Ausblick. In: *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik* [online]. 29. 6. 2011 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://dgap.org/de/node/18244>.

Die Beschlüsse des Bundestages am 8. und 9. November. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 8. 11. 2012 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/41410731_kw45_angenommen_abgelehnt-209908.

Die Beschlüsse des Bundestages am 28. Februar und 1. März. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 28. 2. 2013 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2013/43161664_kw09_angenommen_abgelehnt-211120.

DJIR-SARAI, Bijan: [Die #USA beweisen mit Zick-Zack-Kurs erneut...] In: *Twitter* [online]. 11. duben 2018 [cit. 2018-12-15] Dostupné z: <https://twitter.com/DjirSarai/status/984043996610748417>.

DJIR-SARAI, Bijan: [Ein einmaliger militärischer Schlag aus der Luft gegen das Assad-Regime würde nur...] In: *Twitter* [online]. 12. duben 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://twitter.com/DjirSarai/status/984345366467366913>.

Documentation: 8th Report of Commission of Inquiry on Syria - A/HRC/27/60. In: *United Nations Human Rights Council: Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session27/Documents/A_HRC_27_60_ENG.doc.

Douma chemical attack draws international outrage. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 8. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/douma-chemical-attack-draws-international-outrage-180408123134301.html>.

'Dozens killed' in fresh Syria protests. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 3. 6. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/2011631419245574.html>.

Drahošův facebook je profesionálnější, 'Zeman znovu' agresivnější, hodnotí kampaň na sítích expert. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 20. 1. 2018 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/jiri-drahos-milos-zeman-prezidentske-volby-2018-kampan-na-socialnich-sitich_1801201800_haf.

Dr Christopher Phillips, BA (Cambridge), MSc (LSE), PhD (LSE). In: *Queen Mary University of London: School of Politics and International Relations* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.qmul.ac.uk/politics/staff/profiles/phillipschristopher.html>.

Dublinský systém. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 28. 8. 2017 [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>.

Egypt: "We are all Khaled Said". In: *BBC* [online]. ©2014, 17. 11. 2011 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/worldservice/programmes/2011/02/110217_outlook_egypt_protests_khaled_said.shtml.

Egyptian activist Khaled Said died of 'asphyxia, not choking'. In: *France24* [online]. ©2019, 24. 9. 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20110924-egypt-evidence-khaled-said-death-not-caused-drugs-popular-uprising>.

Erdogan: Operation in Syria's Afrin has begun. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 21. 1. 2018 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/01/erdogan-operation-syria-afrin-begun-180120120424928.html>.

Eva Bellin. In: *Brandeis University: Department of Politics* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <http://www.brandeis.edu/politics/people/faculty/bellin.html>.

FANTZ, Ashley. War on ISIS: Who's doing what?. In: *CNN* [online]. ©2019, 27. 11. 2015 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/11/20/world/war-on-isis-whos-doing-what/index.html>.

Free Syrian Army Founded by Seven Officers to Fight the Syrian Army. In: *Syria Comment: Syrian politics, history and religious* [online]. 29. 7. 2011 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.joshualandis.com/blog/free-syrian-army-established-to-fight-the-syrian-army/>.

French and US ambassador visits bolster Hama protests. In: *France24* [online]. 9. 7. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20110709-hama-protests-bolstered-visits-usa-france-ambassadors-ford-chevallier-syria-assad>.

Gemeinsame Erklärung zu syrischen Chemiewaffen / Joint Statement on Syria Chemical Weapons. In: *Auswärtiges Amt* [online]. 8. 11. 2017 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/171108-syria-chemical-weapons/605532>.

Georg Pazderski: Kein Bundeswehreinsatz in Syrien. In: *Alternative für Deutschland* [online]. Alternative für Deutschland, 10. 9. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.afd.de/georg-pazderski-kein-bundeswehreinsatz-in-syrien>.

GILBERT, Dave. Ben Ali: First leader toppled in Arab Spring. In: *CNN* [online]. ©2019, 4. 1. 2012 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2012/01/04/world/africa/ben-ali-profile/index.html>.

Grüne zu Idlib: Alle Optionen müssen geprüft werden. In: *DER TAGESSPIEGEL* [online]. 11. 9. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/moeglicher-bundeswehreinsatz-in-syrien-gruene-zu-idlib-alle-optionen-muessen-geprueft-werden/23051656.html>.

GUJER, Eric. Moskau fühlt sich wieder stark. In: *Neue Zürcher Zeitung* [online]. 14. 2. 2016 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/aktuelle-themen/moskau-fuehlt-sich-wieder-stark-1.18695178>.

HANNA, Jason. Here's how ISIS was really founded. In: *CNN* [online]. ©2019, 13. 8. 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/08/12/middleeast/here-is-how-isis-began/index.html>.

HARNISCH, Sebastian. Germany and EU Foreign Policy. In: *Universität Heidelberg: Institut für Politische Wissenschaft* [online]. 8. 1. 2018 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: https://www.uni-heidelberg.de/md/politik/harnisch/person/publikationen/harnisch_2018_germany_and_eu_foreign_policy_8.1.2018.pdf.

Heiko Maas: Deutschland übernimmt Vorsitz im UN-Sicherheitsrat. In: *ZEIT ONLINE* [online]. 1. 4. 2019 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2019-04/heiko-maas-un-sicherheitsrat-gremium-vorsitz>.

HENDERSON, David R. Rent Seeking. In: *The Library of Economics and Liberty* [online]. ©1999-2019 [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <http://www.econlib.org/library/Enc/RentSeeking.html>.

HERMANN, Rainer. Der einsame Kampf der Kurden. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001-2019, 28. 8. 2016 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ueber-die-tuerkische-offensive-gegen-die-kurden-14409731.html>.

HILPERT, Britta a Eva SCHILLER. Betrügen leicht gemacht: Wie EU-Gelder in Osteuropa versickern. In: *ZDFmediathek* [online]. 19. 5. 2019 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.zdf.de/dokumentation/zdfzoom/zdfzoom-366.html>.

Historie V4. *Visegrad Group* [online]. International Visegrad Fund, ©2006-2019 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/historie/historie-v4>.

HOLSCHER, Max, Marie SEGGER a Patrick STOTZ. Kaum Ausländer in AfD-Hochburgen - Union besonders auf dem Land beliebt. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 26. 9. 2017 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundestagswahl-2017-kaum-auslaender-in-afd-hochburgen-a-1169727.html>.

HOUEIX, Romain. A history of the Syria chemical weapons 'red line'. In: *France24* [online]. 14. 4. 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20180414-syria-chemical-weapons-red-line-obama-macron-assad-russia-usa-france-idlib>.

How schoolboys began the Syrian revolution. In: *CBS News* [online]. ©2019, 26. 4. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/how-schoolboys-began-the-syrian-revolution/>.

IGNATIUS, David. Al-Qaeda affiliate playing larger role in Syria rebellion. In: *The Washington Post* [online]. 30. 11. 2012 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/post/al-qaeda-affiliate-playing-larger-role-in-syria-rebellion/2012/11/30/203d06f4-3b2e-11e2-9258-ac7c78d5c680_blog.html?utm_term=.c07eaa394206.

Inside look at ISIS' brutal persecution of gays. In: *CBS News* [online]. ©2019, 2. 12. 2015 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/isis-persecution-gay-men-murder-lgbt-muslim-society/>.

Iraq government loses control of Fallujah. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 4. 1. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/iraq-government-loses-control-fallujah-20141414625597514.html>.

ISIS video shows Jordanian pilot being burned to death. In: *CBS News* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/video/isis-video-shows-jordanian-pilot-being-burned-to-death/>.

Islamic State group 'executes 700' in Syria. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 17. 8. 2014 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-group-executes-700-syria-2014816123945662121.html>.

JACINTO, Leela. 'The enforcer' who heads Syria's dreaded army division. In: *France24* [online]. ©2019, 1. 3. 2012 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20120301-enforcer-who-heads-syria-army-fourth-division-maher-bashar-assad>.

KARADENIZ, Tulay a Suleiman AL-KHALIDI. Syria's Idlib spared attack, Turkey to send in more troops. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 18. 9. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-rebels/syrias-idlib-spared-attack-turkey-to-send-in-more-troops-idUSKCN1LY0T9>.

Keine Beistandsbekundungen für Trump. In: *DIE LINKE* [online]. Die Linke, 14. 4. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.die-linke.de/themen/international/themen/irak-syrien-und-der-is/news/keine-beistandsbekundungen-fuer-trump/>.

KHALIDI, Rashid. Reflections on the revolutions in Tunisia and Egypt. In: *Foreign Policy* [online]. ©2019, 24. 2. 2011 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2011/02/24/reflections-on-the-revolutions-in-tunisia-and-egypt/>.

Koncepce zahraniční politiky České republiky. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 20. 7. 2011 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1413389/Koncepce_2011.pdf.

Koncepce zahraniční politiky ČR. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 13. 7. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html.

KOLB, Matthias. Ein Land schottet sich ab. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 16. 6. 2018 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/fluechtlinge-in-ungarn-ein-land-schottet-sich-ab-1.4014923>.

Kriegsvorbereitungen stoppen! Embargos beenden! Solidarität mit den Völkern Irans und Syriens!. In: *NachDenkSeiten* [online]. 16. 1. 2012 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.nachdenkseiten.de/upload/pdf/120116_aufruf_solidaritaet+_erstunterzeichner.pdf.

KUBÍKOVÁ, Nataša. Nejisté vyhlídky: Asadův režim mezi vnitřní opozicí a hrozbou vnější intervence. In: *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. ©2019, 20. 1. 2012 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.amo.cz/nejiste-vyhliedky-asaduv-rezim-mezi-vnitri-opozici-a-hrozbou-vnejsi-intervence/>.

LAGEMAN, Thessa. Mohamed Bouazizi: Was the Arab Spring worth dying for?. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 3. 1. 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2015/12/mohamed-bouazizi-arab-spring-worth-dying-151228093743375.html>.

LAZAROVÁ, Daniela. Czech foreign minister: EU must unite stance on Syria. In: *Radio Praha* [online]. Český rozhlas, ©1996-2019, 12. 10. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.radio.cz/en/section/news/czech-foreign-minister-eu-must-unite-stance-on-syria>.

MADISON, Lucy. Clinton: No military action in Syria for now. In: *CBS News* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/clinton-no-military-action-in-syria-for-now/>.

MARSH, Katherine, Matthew TAYLOR a Haroon SIDDIQUE. Syria's crackdown on protesters becomes dramatically more brutal. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 25. 4. 2011 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/apr/25/syria-crackdown-protesters-brutal>.

MARSH, Katherine, Tom FINN a Martin CHULOV. Syria unleashes force on protesters demanding freedom as unrest spreads. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 26. 3. 2011 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/25/syria-protest-spreads-troops>.

MARTENS, Michael. Die Geister, die Erdogan rief. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001-2019, 20. 7. 2015 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/tuerkei/der-anschlag-von-suruc-wirft-ein-schlaglicht-auf-die-tuerkische-syrienpolitik-13712500.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2.

MCGREAL, Chris a Jack SHENKER. Hosni Mubarak resigns – and Egypt celebrates a new dawn. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 11. 2. 2011 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/feb/11/hosni-mubarak-resigns-egypt-cairo>.

MCKIRDY, Euan. 8 times Russia blocked a UN Security Council resolution on Syria. In: *CNN* [online]. ©2019, 13. 4. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/04/13/middleeast/russia-unsc-syria-resolutions/index.html>.

Mehr als die Hälfte aller Syrer auf der Flucht. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 9. 7. 2015 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/krieg-mehr-als-die-haelfte-aller-syrer-auf-der-flucht-1.2558048>.

MEO, Nick. Geneva meeting agrees 'transition plan' to Syria unity government. In: *The Telegraph* [online]. ©2019, 30. 6. 2012 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9367330/Geneva-meeting-agrees-transition-plan-to-Syria-unity-government.html>.

Merkel bei Vierer-Gipfel: „Lösung des Syrien-Konflikts kann militärisch nicht gelingen“. In: *WELT* [online]. 27. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/ausland/article182856174/Merkel-bei-Vierer-Gipfel-Loesung-des-Syrien-Konflikts-kann-militaerisch-nicht-gelingen.html>.

Merkel, Macron und Putin kommen zu Syrien-Gipfel in Istanbul. In: *FOCUS ONLINE* [online]. 19. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://www.focus.de/politik/ausland/syrien-krieg-im-news-ticker-merkel-macron-und-putin-kommen-zu-syrien-gipfel-in-istanbul_id_9783558.html.

Mimořádné pořady ČT24: Rozhovor s Bašárem Asadem. In: *Česká televize* [online]. ©1996-2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10997918455-mimoradne-porady-ct24/215411034000172-rozhovor-s-basarem-asadem/>.

Mission: A world free of chemical weapons. In: *Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons* [online]. ©2019 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.opcw.org/about-us/mission>.

NAJJAR, Farah. Syria chemical attack: 'It was like my lungs were shutting down'. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 8. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/syria-chemical-attack-lungs-shutting-180408123716663.html>.

Nein zu mehr Flüchtlingen aus Syrien und dem Irak. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 23. 4. 2015 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2015/kw17_de_fluechtlinge_deutschland-369698.

Neletální zbraně. In: *Ministerstvo obrany* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2212>.

NERIAH, Jaques. Is the Fall of Mosul in Iraq to the Jihadists a “Game Changer”? In: *Jerusalem Center For Public Affairs* [online]. ©2019, 11. 6. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://jcpa.org/fall-mosul-iraq-jihadists-game-changer/>.

NEUKIRCH, Ralf. Germany Caught in the Middle on Syria. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 2. 9. 2013 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/world/german-government-takes-delicate-position-on-attack-on-syria-a-919736.html>.

O'BAGY, Elizabeth. Middle East Security Report 6: Jihad in Syria. In: *Institute for the Study of War* [online]. Washington, D. C., 2012 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Jihad-In-Syria-17SEPT.pdf>.

OWEIS, Khaled Yacoub. Almost 90 dead in Syria's bloodiest day of unrest. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 22. 4. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-syria-protests/almost-90-dead-in-syrias-bloodiest-day-of-unrest-idUSTRE73L1SJ20110422>.

Paris attacks: What happened on the night. In: *BBC News* [online]. ©2019, 9. 12. 2015 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34818994>.

"Politische Mittel sind noch nicht ausgeschöpft". In: *Deutscher Bundestag* [online]. 16. 1. 2012 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/37393940_kw03_interview_klose-207424.

Prof. Dr. Bernhard Stahl. In: *Universität Passau: Professur für Internationale Politik* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: http://www.phil.uni-passau.de/internationalepolitik/team/personendetails/?target=30024&module=TemplatePersonendetails&config_id=7159c8d0d2d665b0640649fe924a184b&range_id=ea1d477e4bb81199e2de779193d14b1b&username=stahl09.

Prof. Dr. Sebastian Harnisch. In: *Universität Heidelberg: Institut für Politische Wissenschaft* [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.uni-heidelberg.de/fakultaeten/wiso/ipw/mitarbeiter/harnisch/person/>.

Profile: Arab League. In: *BBC News* [online]. ©2019, 24. 8. 2017 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15747941>.

Profile: Lebanon's Hezbollah movement. In: *BBC News* [online]. ©2019, 15. 3. 2016 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-10814698>.

Profile: Muammar Gaddafi. In: *Al Jazeera* [online]. 22. 8. 2011 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/2011/02/201122117565923629.html>.

Projev prezidenta republiky na 67. zasedání Valného shromáždění OSN. *Václav Klaus: www.klaus.cz* [online]. ©2010, 26. 9. 2012 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/3194>.

Prohlášení MZV k útoku v syrském městě Dúmá. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 8. 4. 2018 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/x2018_4_9_stanovisko_mzv_k_utoku_v_syrskem_meste.html.

Připomeňte si největší teroristické útoky, spáchané v posledních třech letech v Evropě. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 17. 8. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pripomente-si-nejvetsi-teroristicke-utoky-spachane-v-poslednich-trech-letech-v_1708172145_per.

Putin declares "complete victory" on both banks of Euphrates in Syria. In: *REUTERS* [online]. ©2019, 6. 12. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-putin/putin-declares-complete-victory-on-both-banks-of-euphrates-in-syria-idUSKBN1E027H>.

Q&A: Syrian opposition alliance. In: *BBC News* [online]. ©2019, 16. 11. 2011 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15155804>.

REIMANN, Anna. Die Chaos-Route. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 20. 10. 2015 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-auf-der-balkanroute-die-wichtigsten-antworten-a-1058650.html>.

Reportér Jakub Szántó debatoval se studenty o Blízkém východě. In: *ČT24* [online]. ©1996-2019, 27. 2. 2019 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2746250-zive-reporter-jakub-szanto-debatuje-se-studenty-o-blizkem-vychode>.

ROGG, Inga. Brutales Massaker an jungen Kobane-Aktivisten. In: *Neue Zürcher Zeitung* [online]. 20. 7. 2015 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/europa/brutales-massaker-an-jungen-kobane-aktivisten-1.18583036>.

Russia joins war in Syria: Five key points. In: *BBC News* [online]. ©2019, 1. 10. 2015 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519>.

Russische Angriffe gelten nicht dem IS. In: *ZEIT ONLINE* [online]. 30. 9. 2015 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2015-09/syrien-russland-intervention-usa-kritik>.

SANDERS-ZAKRE, Alicia. Timeline of Syrian Chemical Weapons Activity, 2012-2019. In: *Arms Control Association* [online]. 4. 3. 2019 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Syrian-Chemical-Weapons-Activity>.

Sarin člověka zabije za několik desítek sekund. Jde o první bojovou látku použitou teroristy. In: *ČT24* [online]. Česká televize, ©1996-2019, 11. 4. 2017 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2079204-sarin-cloveka-zabije-za-nekolik-desitek-sekund-jde-o-prvni-bojovou-latku-pouzitou>.

Search membership by country: Czech Republic. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/search/country?field_member_state_value=CZE.

Search membership by country: Germany. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: https://www.un.org/securitycouncil/search/country?field_member_state_value=DEU.

Security Council fails to adopt three resolutions on chemical weapons use in Syria. In: *UN News* [online]. 10. 4. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2018/04/1006991>.

Security Council Meetings in 2011: Middle East situation (Meeting record S/PV.6627). In: *Dag Hammarskjöld Library* [online]. 4. 10. 2011 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/meetings/2011>.

Security Council: Resolution 1998 (2011). In: *United Nations* [online]. 12. 7. 2011 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1998\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1998(2011)).

Senátoři STAN chtějí Zemana žalovat za velezradu. Jeho výroky o novičoku ohrožily bezpečnost, tvrdí. In: *Aktuálně.cz* [online]. Economia, ©1999-2019, 17. 5. 2018 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/senatori-stan-chteji-zemana-zalovat-za-velezradu-jeho-vyroky/r~bf7834b859ab11e8a44c0cc47ab5f122/>.

SHADID, Anthony. With Police Absent, Protests Surge in Syrian City. In: *The New York Times* [online]. ©2019, 1. 7. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/07/02/world/middleeast/02syria.html>.

SHAHEEN, Kareem. MSF hospital in Syria hit by 'double-tap' barrel bombing. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 1. 12. 2015 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/01/syria-msf-hospital-homs-barrel-bombing>.

SHAHEEN, Kareem. Syrian rebel victory in Afrin reveals strength of Turkish-backed force. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 22. 3. 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/22/syrian-rebel-victory-in-afrin-reveals-strength-of-turkish-backed-force>.

SHENKER, Jack. Egypt's rulers tighten grip amid claims of election fraud and intimidation. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 30. 11. 2010 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/nov/30/egypt-poll-electoral-fraud-claims>.

SLY, Liz. Syrian rebels take strategic town of Idlib. In: *The Washington Post* [online]. 28. 3. 2015 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/syrian-rebels-take-strategic-town-of-idlib/2015/03/28/59e33562-d55b-11e4-8b1e-274d670aa9c9_story.html?utm_term=.5e15b2139f0e.

Social media. In: *Merriam-Webster (dictionary)* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20media>.

SPENCER, Richard. Turkey accused of allowing Islamic State fighters to cross its border in Kobane attack. In: *The Telegraph* [online]. ©2019, 25. 6. 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/11699969/Turkey-accused-of-allowing-Islamic-State-fighters-to-cross-its-border-in-Kobane-attack.html>.

STACK, Liam. How ISIS Expanded Its Threat. In: *The New York Times* [online]. ©2019, 14. 11. 2015 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/interactive/2015/11/14/world/middleeast/isis-expansion.html?mtrref=www.google.com&gwh=5AA554E47E6F09D3C8F986286E58BD52&gwt=pay>.

Statement by the President on U.S.-Russian Agreement on Framework for Elimination of Syrian Chemical Weapons. In: *The White House President Barack Obama* [online]. 14. 9. 2013 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/14/statement-president-us-russian-agreement-framework-elimination-syrian-ch>.

Suruc massacre: 'Turkish student' was suicide bomber. In: *BBC News* [online]. ©2019, 22. 7. 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33619043>.

Syria: EU imposes sanctions on President Assad. In: *BBC News* [online]. ©2019, 23. 5. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-13500395>.

Syria chemical attack: What we know. In: *BBC News* [online]. ©2019, 24. 9. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-23927399>.

Syria conflict: Israel 'carries out Latakia air strike'. In: *BBC News* [online]. ©2019, 1. 11. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24767571>.

Syria crisis: UN report confirms sarin 'war crime'. In: *BBC News* [online]. ©2019, 16. 9. 2013 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24113553>.

Syria Iraq: The Islamic State militant group. In: *BBC News* [online]. ©2019, 2. 8. 2014 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24179084>.

Syria reclaims 85 percent of territory from 'Islamic State,' says top Russia general. In: *Deutsche Welle* [online]. ©2019, 12. 9. 2017 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/syria-reclaims-85-percent-of-territory-from-islamic-state-says-top-russia-general/a-40467613>.

Syria unrest: Who are the shabiha?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 29. 5. 2012 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14482968>.

Syria: US begins air strikes on Islamic State targets. In: *BBC News* [online]. ©2019, 23. 9. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29321136>.

Syria war: What we know about Douma 'chemical attack'. In: *BBC News* [online]. ©2019, 10. 7. 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-43697084>.

Syrian emergency. *United Nations High Commissioner for Refugees* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.

Syrian security forces 'fire' at protesters. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 12. 8. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/americas/2011/08/2011181123387973741.html>.

Syrians appeal for international protection. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 9. 9. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/09/201199113127432919.html>.

Syrien und umliegende Region im Fokus der deutschen Außenpolitik: Die aktuelle Flüchtlingssituation – Aufgaben, Daten, Fakten. In: *Auswärtiges Amt* [online]. [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/216854/3b33f849c371cb250118d253acac86dd/syrien-und-umliegende-region-data.pdf>.

Syria's civil war explained from the beginning. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 14. 4. 2018 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html>.

Tacit. In: *Vocabulary.com* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.vocabulary.com/dictionary/tacit>.

TAMKIN, Emily. Americans, Need Help in Syria? Call the Czechs. In: *Foreign Policy* [online]. ©2019, 4. 8. 2017 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2017/08/04/americans-need-help-in-syria-call-the-czechs/>.

TARABAY, Jamie. For many Syrians, the story of the war began with graffiti in Dara'a. In: *CNN* [online]. ©2019, 15. 3. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/03/15/middleeast/daraa-syria-seven-years-on-intl/index.html>.

The Chemical Weapons Convention (CWC) at a Glance. In: *Arms Control Association* [online]. 22. 6. 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/cwcglance>.

The Media Bias Chart. In: *Ad Fontes Media* [online]. ©2015-2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.adfontesmedia.com/intro-to-the-media-bias-chart/>.

Thousands demonstrate in Syrian cities. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 16. 4. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/201141511585431229.html>.

'Thousands flee' Latakia assault. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 15. 8. 2011 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/08/2011815133431188.html>.

TRAYNOR, Ian. EU slaps arms embargo on Syria but spares President Bashar al-Assad. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 9. 5. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/09/eu-syria-arms-embargo-assad>.

TUCKER, Joshua, Yannis THEOCHARIS, Margaret E. ROBERTS a Pablo BARBERÁ. This explains how social media can both weaken – and strengthen – democracy. In: *The Washington Post* [online]. ©1996-2019, 6. 12. 2017 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/12/06/this-explains-how-social-media-can-both-weaken-and-strengthen-democracy/?noredirect=on&utm_term=.adffe668a752.

TUREČEK, Břetislav. Přechodnou národní radu si vytvořila také syrská opozice. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 29. 8. 2011 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/prechodnou-narodni-radu-si-vytvorila-take-syrska-opozice_201108291207_akottova.

Turkey says U.S. support for Syrian Kurdish YPG a "big mistake". In: *REUTERS* [online]. ©2019, 18. 11. 2018 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-turkey-usa/turkey-says-u-s-support-for-syrian-kurdish-ypg-a-big-mistake-idUSKCN1NN09I>.

Turkey wedding blast: 30 dead and 90 hurt in Gaziantep. In: *BBC News* [online]. ©2019, 21. 8. 2016 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-37146531>.

UN envoy calls for transitional government in Syria. In: *BBC News* [online]. 30. 6. 2012 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-18650775>.

USA bombardieren Chemiewaffen-Ziele in Syrien. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 14. 4. 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/usa-donald-trump-kuendigt-militaerschlag-in-syrien-an-a-1202912.html>.

US launches cruise missiles on Syrian airbase. In: *Al Jazeera* [online]. ©2019, 7. 4. 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/04/us-missiles-syria-170407013424492.html>.

Ústavní soud: Zemanovo volební heslo spojující Drahoše s imigranty bylo zkratkovité, nikoliv nezákonné. In: *iRozhlas* [online]. Český rozhlas, ©1997-2019, 22. 3. 2018 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-kampan-prezidentska-drahos-migrace-uprchlici_1803220909_gol.

Vierergipfel plant Neustart von Friedensprozess in Syrien. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 27. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/syrien-vierer-gipfel-um-angela-merkel-stoesst-syrisches-verfassungskomitee-an-a-1235495.html>.

Vier Staatschefs suchen eine Lösung. In: *Tagesschau.de* [online]. 27. 10. 2018 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/ausland/syrien-gipfel-113.html>.

Video zeigt offenbar Enthauptung britischer Geisel. In: *SPIEGEL ONLINE* [online]. 14. 9. 2014 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/islamischer-staat-video-zeigt-offenbar-enthaeupfung-britischer-geisel-a-991510.html>.

Vláda schválila přijetí 15 syrských rodin. Na uprchlíky dá 100 milionů. In: *iDnes.cz* [online]. MAFRA, ©1999-2019, 14. 1. 2015 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vlada-schvalila-prijeti-15-syrskych-rodin-na-uprchliky-da-100-milionu.A150114_105217_domaci_kop.

Voting system. In: *United Nations Security Council* [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/content/voting-system>.

WATSON, Ivan a Jomana KARADSHEH. The Tunisian fruit seller who kickstarted Arab uprising. In: *CNN* [online]. ©2019, 22. 3. 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/03/22/tunisia.bouazizi.arab.unrest/index.html>.

WE ARE ALL KHALED SAID. [Video of protests in Cairo...] In: *Facebook* [online]. 26. ledna 2011 19:08 [cit. 2011-05-26]. Dostupné z: https://www.facebook.com/elshaheed.co.uk/posts/196430270370449?__xts__%5B0%5D=68.ARCQdiQ3vEUsWRC_eZ2bL8hNjwuiBjfaKzfOGBlbtLQ17oYQPmM8pCmM8JRnsvkmvGa4rRrxiM9V-QPKgxr1TKRoxTif1zoTIjpXUgA5rvGyGTNXKyeunwWLZW8QNV_tNWxrUYAvxbkCD1cHlfuA1D0XNw-pg9f0nsPd-VPVdg2Bk6Rg-upQARCTd6fOmQLQRDuVSMIGunZ8ezyu2Ag6lulrWktJj2LcaNln14iyBN9Hhq81SjzYcE-YdO2VqfgIS1BTaN1338c9VpeHntngXtyDBo-H6x3he_4Qx54Yie4YJy9qmkAz609EArWOCrz-9i-AsC848iTt5l3BZuiyAk&__tn__=-R.

What's happening in Aleppo?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 23. 12. 2016 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-38132163>.

WILNER, Michael. Assad drops heavy bomb on Aleppo elementary school. In: *The Jerusalem Post* [online]. 18. 12. 2013 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Syria/Assad-drops-heavy-bomb-on-Aleppo-elementary-school-335334>.

WILLSHER, Kim. France bombs Isis depot in Iraq. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 19. 9. 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/19/france-bombs-isis-depot-iraq-islamic-state>.

World Report 2019: Libya. In: *Human Rights Watch* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/libya>.

Yemen crisis: Why is there a war?. In: *BBC News* [online]. ©2019, 18. 12. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>.

Zahraníční a bezpečnostní politika. In: *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. Vláda České republiky, ©2005-2019, naposledy aktualizováno v září 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>.

Zeichen für Demokratie, Minderheitenrechte und Religionsfreiheit setzen. In: *DIE LINKE* [online]. Die Linke, 26. 10. 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.die-linke.de/themen/international/themen/irak-syrien-und-der-is/news/zeichen-fuer-demokratie-minderheitenrechte-und-religionsfreiheit-setzen/>.

Zehnter Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik. In: *Deutscher Bundestag* [online]. 24. 10. 2012, [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/112/1711250.pdf>

Zeman: Jsem šťastný, že jsou obě unesené Češky v pořádku. In: *ČT24* [online]. Česká televize, ©1996-2019, 27. 6. 2013 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1089828-zeman-jsem-stastny-ze-jsou-obe-unesene-cesky-v-poradku>.

"Zeugnis des blanken Zynismus". In: *Deutscher Bundestag* [online]. 19. 1. 2019 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/37451113_kw03_de_syrien_ak-207462.

ZURAYK, Rami. Use your loaf: why food prices were crucial in the Arab spring. In: *The Guardian* [online]. ©2019, 17. 7. 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2011/jul/17/bread-food-arab-spring>.

50 million people in the Middle East and North Africa paid bribes last year. In: *Transparency International* [online]. 3. 5. 2016 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/50_million_people_in_the_middle_east_and_north_africa_paid_bribes_last_year.

1925 Geneva Protocol. In: *United Nations Office for Disarmament Affairs* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.un.org/disarmament/wmd/bio/1925-geneva-protocol/>.

2011 Libya Civil War Fast Facts. In: *CNN* [online]. ©2019, 30. 8. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/09/20/world/libya-civil-war-fast-facts/index.html>.